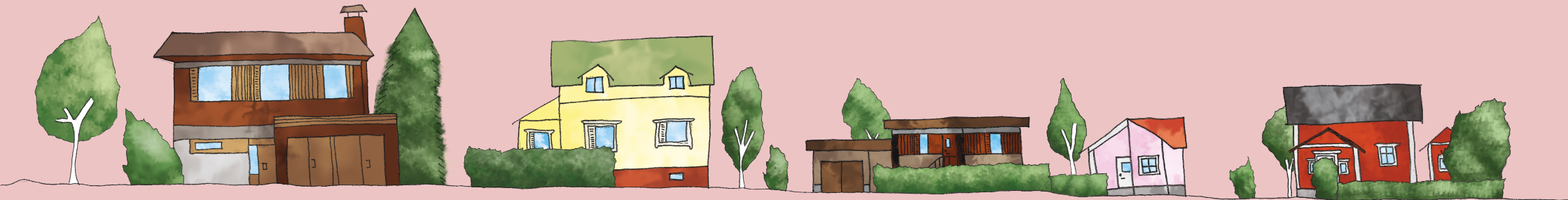

Suunnittelun säännöstely vapaus

Identiteettiä vanhaan kaupunginosaan

Mira Syrjälä
Diplomityö
Arkkitehtuurin tiedekunta
Tarkastaja: Olli-Paavo Koponen
Tarkastaja: Ilmari Lahdelma
Tammikuu 2024

Tiivistelmä

Mira Syrjälä: Suunnittelun säännöstely vapaus – Identiteettiä vanhaan kaupunginosaan
Diplomityö
Tampereen yliopisto
Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2024

Olemassa olevien asuinalueiden identiteetin ja kaupunkikuvan muuttaminen jälkikäteen on pitkä prosessi. Pientaloalueen rakentamista sen muodostumisen jälkeen ei juuri säännöstellä kaavoituksen suojelumääräyksiä lukuun ottamatta. Samaan aikaan vanhoja asuinalueita tiivistetään täydennysrakentamalla, ja purkukuntoiseksi vaipuneita rakennuksia korvataan uusilla rakennuksilla. Tämä rikkoo alueiden kaupunkikuvaa, joka saattaa olla jo valmiiksi pirstaloitunut. Tässä diplomityössä tutkin, miten tällaista rakentamista voidaan ohjata asukkaidensa näköiseksi ja omalaatuisen identiteetin omaavaksi alueeksi esimerkinomaisen rakentamistapaohjeen keinoin.

Paikan eli identiteettiä omaavan alueen luomiseen vaaditaan neljän asian huomioon ottamista: fyysiset alueen ominaisuudet, asukkaiden arvot, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset ominaisuudet sekä alueelle ominainen historia ja kulttuuri. Alueen identiteetin omaksumiseen liittyy myös vahvasti subjektiivisuus, eli kokijan omat arvot, muistot ja henkilökohtainen yhteys alueeseen.

Tämän diplomityön rakentamistapaohje on suunniteltu Tampereen Huikkaan alueelle, jossa identiteettitekijät ovat vaikeasti havaittavissa. Se on toteutettu yhteistyössä Tampereen asemakaavoituksen kanssa. Alueella ja sen ympärillä on paljon kulttuurihistoriallisia arvoja, mutta sekoittunut kaupunkikuva on johtanut sen unohtamiseen kaupunkisuunnittelussa. Tavallisia talotyyppejä alueella ovat jälleenrakennuskauden rintamamiestalo sekä jälkimodernistinen pientalo, jotka eroavat toisistaan merkittävästi. Aluetta yhdistäviä tekijöitä ovat pientalojen mittakaava ja vehreät pihat.

Tämän diplomityön rakentamistapaohjeen tavoite on luoda uutta kulttuurihistoriallista kerrosta alueelle, joka sitoo rikkonaisen kaupunkikuvan yhteen. Samalla asukkaalle annetaan paljon valinnan vapautta poiketen perinteisestä rakentamistapaohjeesta. Rakentamistapaohje antaa raamit pientalon suunnittelulle samaan tapaan kuin saatavilla olleet resurssit ovat tehneet historiallisessa kontekstissa muilla vahvan identiteetin asuinalueilla. Vahva identiteetti suojelee aluetta purkamiselta, lisää yhteisöllisyyttä asukkaiden välillä ja luo hyvinvointia asukkaille.

Avainsanat: asuinalueen identiteetti, rintamamiestalo, jälkimodernistinen pientalo, rakentamistapaohje, Tampere

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

Abstract

Changing the identity and townscape of an existing neighbourhood is a long process. Areas consisting of detached houses are in a constant flux, but the change is not much regulated unless the areas are protected with a city plan. At the same time old neighbourhoods are compressed with infill buildings and houses in bad shape are demolished and replaced with new construction. This breaks the townscape which can already be shattered and without noticeable identity. In this thesis I investigate how this kind of construction can be guided to strengthen neighbourhood identity with a construction guide.

To create a place and therefore a neighbourhood with a strong identity, you need to take four things into consideration: physical attributes of the area, values of the people living there, social and societal attributes as well as history and culture that's unique to the area. To adopt the identity of a place is subjective and spectator's values, memories and personal connection to the area have an impact on it.

This construction guide is designed for Huikas, which is located in Tampere city. The construction guide has been designed in collaboration with urban design department of Tampere city. The identity of the area is difficult to observe. There's a lot of historical values near the area, but shattered townscape has led it to be forgotten in the city planning. Most common house types there are wooden "veteran houses" built after the war to accommodate everyone who had lost their homes, and postmodern detached houses. They differ from each other significantly, but lush gardens and small scale are uniting factors in the building stock.

The objective of this construction guide is to create a new cultural and historical layer to the area which will bring the shattered townscape together. At the same time, it gives a lot of freedom of choice to the dwellers unlike traditional construction guides. This construction guide gives constraints to the design process of a single-family house in the same way as limited resources have in a historical context in neighbourhoods with strong identity. Strong identity in a townscape creates a sense of place and is easily recognisable. Strong identity protects the neighbourhood from demolition, creates well-being and adds to the sense of community for the dwellers.

Keywords: Neighbourhood's identity, postmodern detached house, construction guide, Tampere

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

Alkusanat

Alkusysäys diplomityölleni tuli Tampereen Arkkitehtuuriohjelmasta, jossa määriteltiin tavoite aloittaa tekemään rakentamistapaohjeita myös sellaisille alueille, joissa ei ollut tekeillä suurta asemakaavamuutosta. Diplomityötä tein yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa neljän kuukauden mittaisen määräaikaisen työsuhteen muodossa. Koko prosessi tuli valmiiksi hieman yli vuodessa, johon kuului diplomityön ohessa vaihto Hollannissa, omakotitalon osto ja muita suuria elämänmuutoksia.

Kiitos ohjaajilleni Opalle ja Ilmarille erityisesti lähdevinkeistä ja työn aiheeseen uskomisesta. Tämän diplomityön aikana tavoitteeni oli oppia uutta ja syventää tietämystäni, ja siinä katsoisin onnistuneeni.

Erityiskiitos avopuolisolleni Petrille henkisestä tuesta ja ikuisuuteen asti ulottuvasta kärsivällisyydestä. Kiitokset paljon tarvitusta koiraterapiasta Danylle, Kuulle ja Buballe. Kiitos myös oikolukijoilleni tarpeeseen tulleesta palautteesta.

Tampereella, 31.1.2024

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	1	5. RAKENTAMISTAPAOHJE HUIKKAASEEN.....	41
1.1 Diplomityön rakenne.....	3	5.1 Tietoa rakentamisesta.....	43
1.2 Diplomityön työtavat.....	4	5.2 Rakennusten koko.....	44
2. ASUINALUEIDEN IDENTITEETTI TEORIASSA.....	5	5.3 Laajentaminen.....	45
2.1 Yhdyskuntasuunnittelun teorian suhde pientaloalueisiin lyhyesti.....	7	5.4 Katot.....	46
2.2 Paikan määritelmiä.....	8	5.5 Sisäänkäynnit ja parvekkeet.....	47
2.3 Asuinalueiden identiteetti.....	10	5.6 Ikkunat.....	48
2.4 Kaupunkikuvallinen merkitys.....	12	5.7 Materiaalit ja värit.....	49
2.5 Rakennussuojelun rooli.....	13	5.8 Julkisivujen korostetut yksityiskohdat.....	50
3. HUIKKAAN ANALYYSI.....	15	5.9 Piharakennukset ja terassit.....	51
3.1 Alueen rajausta ja asemakaava.....	18	5.10 Pihat.....	52
3.2 Rakennusten iät ja tyypit.....	26	5.11 Aidat.....	53
3.3 Julkisivut.....	28	5.12 Tekniset laitteet.....	54
3.4 Kaupunkivihreä.....	30	6. RAKENTAMISTAPAOHJEEN SUUNNITTELU.....	55
3.5 Mittakaava ja mittasuhteet.....	32	6.1 Suunnittelun tavoitteet.....	57
4. HISTORIALLISET KERROSTUMAT.....	35	6.2 Suunnitteluprosessi.....	58
4.1 Jälleenrakennuskauden rintamamiestalo ja sen historia.....	37	6.3 Uudisrakennusten esimerkkiluonnokset.....	60
4.2 Jälkimodernistinen pientalo ja sen historia.....	39	7. Pohdinta.....	63
4.3 Vuoden 2000 jälkeen rakennetut pientalot.....	40	7.1 Mitä seuraavaksi?.....	66
		Lähteet.....	67

1.

Kuva 1 Huikkaan alueen ilmakekuva
(lähde: Google Earth)

Johdanto

Yksittäisen ihmisen tärkein yhteys rakennuksiin ja arkkitehtuuriin tulee kodin kautta. Se toimii turvapaikkana ja siellä vietetään eniten aikaa päivästä. Se on henkilökohtainen tila, joka yleensä jaetaan vain rakkaimpien ja läheisimpien ihmisten kanssa. Tavallisin unelma kodista on omakotitalo, jossa on jonkin verran pihanurmea, jolla lapset tai koirat voivat leikkiä, ja joka avaa pienen ikkunan omaan luontosuhteeseen. Oma pieni tomaattipalsta tai isoäidiltä perityt vanhan kannan ruusut saavat kasvaa tontin kunniapaikalla, ja niiden hoitaminen saa unohtamaan työn paineet. Naapurina moikataan postilaatikolla, tai häneltä käydään pyytämässä desin verran sokeria mustikkapiirakkaa varten.

Kuvailin juuri esikaupunkielämää. Esikaupunkialueet toimivat yhteisinä, joissa kaikkia yhdistää jaettu miljöö. Niissä yhdistyy monenlaisia persoonia sekä arkkitehtuurimakuja ja tietenkin koteja. Asuin- ja esikaupunkialueita löytyy Suomesta niin onnistuneita kuin epäonnistuneitakin. Näiden jaottelu on pitkälle subjektiivista, mutta asuinalueiden onnistuneisuuden ja siellä asuvien ihmisten hyvinvoinnin ja hyväosaisuuden välille voidaan vetää yhteyksiä.

Tampere oli vuonna 2021 Suomen nopeimmin kasvava keskus, jolloin väestö kasvoi yli 3200 asukasta. Ennakkotietojen mukaan kasvun vauhti on vain kiihtymässä (Tampereen kaupunki, 2023). Tämä aiheuttaa haasteita kaupunkisuunnittelun näkökulmasta, sillä vetovoimaisuuden ylläpitämiseksi kaikille tulisi löytyä miellyttävä asuinpaikka ja -ympäristö.

Huikkaan kaupunginosa Itä-Tampereella on hieman unohdettu pientaloalue (kuva 1). Se on kuin tilkkutäkki pientalojen arkkitehtonisen tyylin ja ikien suhteen. Historiallista kerrostumaa on nähtävissä paljon, ja aluetta voisi sanoa asuinalueena sekavaksi. Kaupunkivihreä on suuressa asemassa alueella, ja alue on melko sulkeutunut. Se sijaitsee monen arvoalueen keskellä. Ainesta olisi kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen asuinalueeseen, mutta suunnittelun puutteellisuus aikanaan on aiheuttanut rikkonaisen lopputuloksen. Miten suunnitella ja rakentaa jo olemassa olevan keskelle, jos rakennuskanta on jo vanhaa? Miten säilyttää tai jopa lisätä kaupunginosan omaleimaisuutta? Nämä kysymykset nousivat keskeisiksi tutkimuskysymyksiksi, kun aloin aiheita tutkia. Tässä diplomityössä otan osaa kaupunkisuunnitteluun rakennustapaohjeen keinoin.

1.1 Diplomityön rakenne

Tämän diplomityön voi jakaa kahteen toisiinsa liittyvään osaan, joista ensimmäinen on puhtaasti teoriapainotteinen katsaus kaupunkisuunnittelun teorian ja täydennysrakentamisen suhteeseen. Toisessa vaiheessa suunnittelen Huikkaan kaupunginosaan rakennustapaohjeen, joka tehdään yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa heidän työntekijänään.

Työn toisessa kappaleessa teen katsauksen aiheesta tehtyyn kirjallisuuteen sekä artikkeleihin ja tutkin, mitkä ovat täydennysrakentamisen ihanteet kirjoitushetkellä ja mitkä teoriat ja tekstit ovat vaikuttaneet yleisesti Suomelle tyypillisten asuinalueiden rakentamiseen. Arkkitehtuuriin ja kaupunkisuunnitteluun, kuten muihinkin taiteenaloihin, liittyy voimakkaasti subjektiivisuus. Se miten arkkitehtuuri, tilat ja niiden väliin jäävä osuus otetaan vastaan, riippuu paljon kokijasta.

Kolmannessa kappaleessa tarkastelen Huikkaan olemassa olevia rakennuksia, jotka luovat pohjan koko diplomityölle ja rakennustapaohjeelle. Rakentamistapaohje rajautuu Yli-Huikkaantien ja Ali-Huikkaantien alueelle, mutta otan huomioon myös ympäröivää aluetta tutkimuksessani. Kartoitan rakennuskantaa kokonaisuutena sekä yksittäisten rakennusten alueelle tyypillisiä piirteitä. Käyn lyhyesti läpi myös kaupunkivihreän ominaisuuksia alueella, sekä muita esiin nousevia piirteitä.

Huikkaan kaupunginosassa tavallisimpia rakennustyyppisiä ovat jälleenrakennuskauden rintamamiestalo sekä 60–70-luvuilla rakennettu jälkimodernismia edustava pientalo. Lisäksi Huikkaasta löytyy muutama viime vuosikymmeninä harjakorkeuteen nousut rakennus, joista osa on onnistuneempia kuin toiset. Neljännessä luvussa tutkin näitä historiallisia kerrostumia ja tutustun lähemmin pientalotyypin perusratkaisuihin sekä historiaan.

Viidennes luku on rakentamistapaohje lyhentämättömänä suunnitelmiseen. Kuudennessa luvussa esittelen rakentamistapaohjeen suunnitteluprosessia ja tehtyjä ratkaisuja sekä perustelen niitä. Kappaleen lopuksi kokeilen rakentamistapaohjetta käytännössä esimerkkiluonnoksina kahdesta uudisrakentamiskohteesta alueelle.

Seitsemäs luku on varattu pohdinnalle ja johtopäätöksille, jossa tarkastelen ja kritisoin omia suunnitelmiani ja teoriaan pohjautuvuutta. Käyn myös läpi suunnittelun aikana esiin nousseita ongelmakohtia ja perustelen valintojani. Lopuksi pohdin diplomityön ulkopuolelle jääneitä kysymyksiä ja asioita, jotka kiinnittivät huomioni ja hyötyisivät jatkotutkimuksesta.

1.2 Diplomityön työtavat

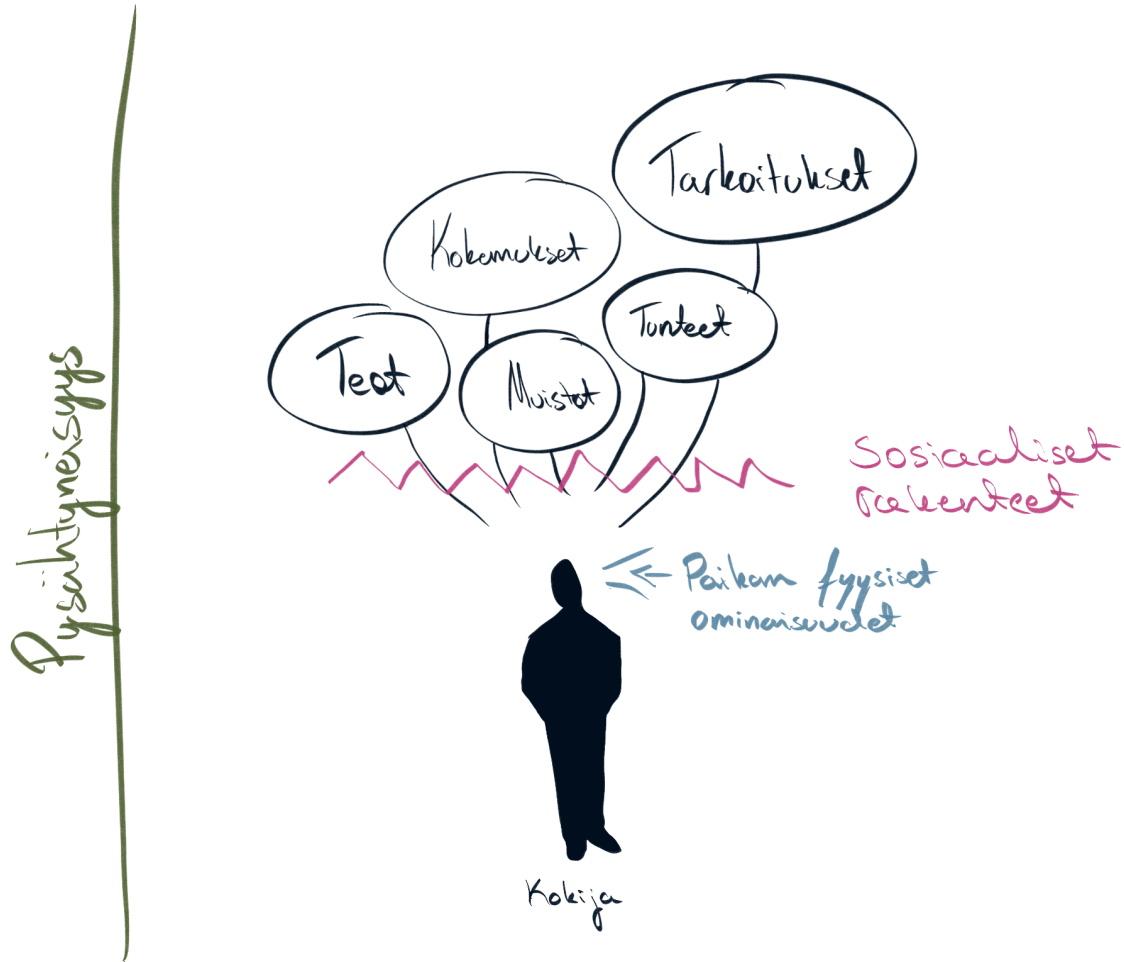
Tämän diplomityön kahdella eri osuudella on erilaiset työtavat. Teorian olen pohjannut kirjallisuuskatsaukseen, historiallisten onnistuneiden esimerkkien vertailuun ja tekstin analysointiin. Löytämäni teoriaa hyödynsin myöhemmin suunnitteluvaiheessa.

Teoria ja kirjallisuuskatsaus vei minut oppimismatkalle kaupunkisuunnittelun pariin. Lähteinä yritin käyttää monipuolisesti eri näkökulmia, ja pohtia niitä niin kriittisestä kuin ymmärtävästäkin perspektiivistä. Konkretiaa teoriaosuudelle lisäsin esimerkein lähinnä Tampereen alueelta, ja kansainvälisiä kaupunkisuunnittelutrendejä ja ihanteita on myös mainittu.

Suunnitteluvaihe alkoi syväluotaavalla analyysillä alueesta. Halusin löytää tarttumapintaa tulevalle suunnitelmalle olemassa olevasta rakennuskannasta ja hyödyntää sitä. Rakennusten mitoituksesta löysin kantavan lähtökohdan suunnittelulle ja yhdistävän tekijän pientalojen eri tyypeille. Halusin pitää rakentamisen suhteellisen vapaana, jotta asukkaat saisivat tehdä haluamiaan ratkaisuja omassa elinympäristössään. Samaan aikaan otan kantaa enimmäkseen ulkoisiin yksityiskohtiin, jotta alueen vehreä miljöö säilyisi tai jopa kehittyisi. Annoin näiden suhteen suunnittelijalle ja asukkaalle vaihtoehtoja, joista valita mieleisensä suunnittelupolun. Rakennustapaohjetta käytetään työkaluna, joka pitkän ajan kuluessa luo alueelle yhtenevyyttä ja omalaatuisuutta.

Rakentamistapaohje on dokumentti, joka ohjaa rakentamista ja alueen arkkitehtuuria haluttuun suuntaan. Se saattaa ottaa kantaa pieniinkin yksityiskohtiin riippuen sen tavoitteista. Tavallisimmin rakentamistapaohjeilla on alueen kulttuurihistorialliseen suojeluun tähtäävä tavoite, jolloin määräykset ja suositukset poimitaan suoraan olemassa olevasta rakennuskannasta sellaisenaan.

2.

Kuva 2 Asuinalueiden identiteettiin vaikuttavia tekijöitä kokijan näkökulmasta

Asuinalueiden identiteetti teoriassa

Asuinalueet kehittyvät monella tapaa. Alkutaipaleella olevat asuinalueet saavat yleensä eniten huomiota suunnittelijalta, mutta kun ne ovat niin sanotusti valmiita, ne unohdetaan kehittymään itsekseen. Samaan aikaan niitä potentiaalisesti täydennysrakennetaan vuosien aikana, mikäli suunnittelun aikana alueelle on jätetty aukkoja tai tonteilla on jakamisvaraa. Rakennuksia myös puretaan huonokuntoisuuden tai muun vastaavan vuoksi, ja uusia rakentuu tilalle. Kehitystä siis tapahtuu, vaikka ulkoisen valvonnan suhteen ne ovatkin vähemmällä huomiolla.

Täydennysrakentamisella tarkoitetaan jo olemassa olevan rakennuskannan lomaan tai ympärille rakennettavaa uutta kulttuurihistoriallista kerrosta. Tällä mahdollistetaan jo olemassa olevan palveluverkon ja yhdyskuntarakenteen käyttäminen uusille asukkaille. Täydennysrakentamisella on merkittävä vaikutus alueen kokonaistuntumaan, joka voi luoda hyvää tai huonoa kaupunkikuvaa. Tavallisesti ensimmäisenä täydennysrakentamisen piiriin otetaan kaupunginosien rakentamattomat alueet, mikä saattaa valitettavasti tarkoittaa viheralueita. Omakotialueella yleisin täydennysrakentamisen syy on suuret vehreät tontit, jotka jaetaan kahteen tai useampaan tonttiin taloudellisista syistä. Viheralueille rakentaminen saattaa muuttaa liiallisesti käytettynä alueen luonnetta merkittävästi. Esimerkiksi puusto tarvitsee paljon tilaa kasvaakseen, ja on merkittävä viilentävä sekä varjostava tekijä kesän paahteissa. Puut ja muu kaupunkivihreä myös lisäävät huomattavissa määrin viihtyisyyttä alueella. Täydennysrakentamisessa on erityisen tärkeää pitää huoli rakentamisen laadullisista tavoitteista. Ympäristöön soveltuvuus, riittävä kaupunkivihreä ja tyhjä tila rakennuksien välissä sekä edelliset kulttuurihistorialliset kerrostumat ovat tärkeitä suunnittelun lähtökohtia.

Uudelleenrakentamisella tarkoitan huonokuntoisten purkamisesta avautuvien rakennuspaikkojen täyttöä. Tavallisesti alueen asemakaava on sen verran vanha erityisesti esikaupunkialueilla, että erityisiä kaupunkikuvallisia tavoitteita siihen ei ole merkitty. Tämä avaa potentiaalın rakentaa jotain erityistä ja hienoa, mutta mahdollistaa myös paikkaan sopimattoman rakentamisen, joka rikkoo muuten yhtenäistä kaupunkikuvaa tai sekoittaa sitä entisestään.

Kaikki tämä vaikuttaa olemassa olevaan asuinalueen identiteettiin. Tunnistettavan ja helposti omaksuttavan asuinalueen identiteetin luominen voidaan ajatella myös erityisen paikan luomisena. Jotta paikan tunteen kokemiseen on edellytykset, tulee ottaa huomioon kokijan näkökulma ja asian subjektiivisuus (kuva 2).

2.1 Yhdyskuntasuunnittelun teorian suhde pientaloalueisiin lyhyesti

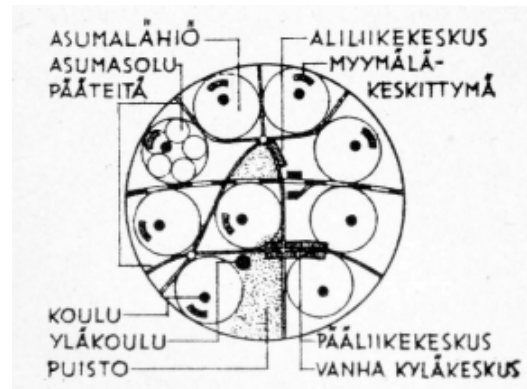
Heininen-Blomstedt väitöskirjassaan *Jälleenrakennuskauden tyyppitaloalue – paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen* (2013) toteaa seuraavasti:

”Jälleenrakennuskauden pientaloalueet ovat puutarhakaupunkiperiaatteen suomalaisia sovelluksia. ”Puutarhakaupunki” on osin kaupunkirakenteellisen tehokkuutensa vuoksi palannut yhdyskuntasuunnittelun keskusteluun ja varteenotettavaksi nykyaikaisen tiiviin mutta pienimittakaavaisen asumisen malliksi”

Puutarhakaupunki on Ebenezer Howardin 1800-luvulla luoma käsite. Se liitetään rintamamiestaloista koostuviin asuinalueisiin useammassa käyttämässäni lähteessä, vaikka alkuperäinen Howardin määritelmä ei kaikkiin niihin päde. Yhteistä niillä kuitenkin on: pienen mittakaavan omakoti- tai rivitaloja sekä kerrostaloja vehreässä ympäristössä suurempien vihreiden alueiden ympäröimänä, useimmiten isomman kaupunkikeskuksen läheisyydessä.

Niin sanotusti suomalainen versio puutarhakaupungista voidaan myös määritellä metsäkaupungiksi tai metsälähiöksi. Nämä olivat ensimmäisiä asuinalueityyppejä Suomessa, ja ne rakennettiin nimensä mukaisesti metsiin. Ne mukailivat sommittelultaan ympäröivää luontoa ja olivat hyvin yhteydessä siihen. Rakennukset olivat pienissä ”sikermissä” tai soluissa pääteiden välissä, ja pääteillä sijaitsivat koulut ja liikekeskukset (kuva 3). Tämän teoreettisen lähiötyypin kehitti Otto-I. Meurman. (Pakkala, N.d).

Metsälähiöitä alettiin 1960-luvulla akateemikkojen toimesta kritisoida puutteellisen palvelutason, pitkien etäisyyksien ja paikoin esiintyneiden sosiaalisten ongelmien takia. Tähän ratkaisuksi annettiin kaupunkimaisempi rakennustapa, ja ruutukaava tuli pääasialliseksi kaavoitustavaksi myös asuinalueisiin. Tällainen luonnon ja rakennetun ympäristön irtautuminen toisistaan sopi vallan mainiosti myös teollistuvalla rakennusallalla. (Pakkala, N.d).

Kuva 3 Metsälähiöiden periaatekuva (lähde: Pakkala, N.d)

2.2 Paikan määritelmiä

Yhdyskuntasuunnittelussa idealistisesti suunnitellaan paikan asukkaalle, mutta väkisininkin nykyaikana asia on julkispoliittinen. Yksittäinen asukas saattaa taloudellisista syistä haluta jakaa tonttinsa, mutta naapureilla saattaa olla siihen sanottavansa. Mitä sitten tapahtuu, kun uusia rakennuspaikkoja ilmestyy koko alueelle? Miten määritellä se eletty ja jaettu tila, joista asuinalue koostuu?

Paikan tunne on äärimmäisen tärkeä asia ihmisten asumuksia ja asuinalueita suunniteltaessa. Ne määrittävät, tunteeo ihminen olevansa kotona, ja onko paikka hänelle ylipäättään koti. Kodiksi voimme kutsua paikkaa, jonne palaamme aina uudelleen, ja joka säilyy ja pysyy. Siksi meille ihmisille on useimmiten hankalaa käsitellä sitä, kun lapsuudenkotimme puretaan tai myydään.

Paikka on historian saatossa saanut monia merkityksiä, ja se voidaankin määritellä monella tavalla. Paikkaan kuuluu eletty tila, historiallinen prosessi joka tilanteeseen on johtanut sekä sen kokija. Paikan henki (latinaksi *genius loci*) voidaan määritellä asiaksi, joka hyvässä tilanteessa houkuttelee asukkaat alueelle pidemmäksi aikaa, ja juurtumaan sekä ottamaan osaa paikan yhteisöön. Täydennys- ja uudelleenrakentamisen laadulla on kriittinen painopiste paikan hengen säilyttämiseksi ja kehittämiseksi.

Tom Mels, Dr. Mark Boyle, Professor Donald Mitchell ja Dr. David Pinder määrittelevät paikan tunteen kirjassaan *Reanimating Places: A Geography of Rhythms* (2004) syntyvän seuraavasti:

“A Place must stop changing for a human being to be able to grasp it and have a sense of it”

Kokoaikaiset muutokset kadottavat siis ihmisen kyvyn tuntea alue, rakennus tai huone paikkana. Tämä ei istu nykyajan trendeihin, jotka perustuvat jatkuvalla muutokselle.

Paikan tunne jakautuu kolmeen kohtaan: *Necessity of a pause* on pysähtymisen tarve, joka on välttämätön paikan tunteen syntymiselle. Tämän voi tulkita joko siten, että ihmisen tulee pysähtyä paikassa saadakseen siitä irti paikan tunteen, tai että paikan tulee olla pysähtyneessä tilassa, jotta paikan tunne saadaan syntymään. Toisin sanoen sen tulee olla jollain asteella valmis. Toinen määrittelevä tekijä paikan tunteeseen on *emotional quality of “sense” in the sense of place*. Tällä tarkoitetaan tunteen laatua paikan tunteessa, eli onko tunne positiivinen vai negatiivinen. Todettakoon, että useimmiten paikan tunteesta puhuttaessa odotetaan positiivista emotionaalista vastetta. Viimeinen määrittelevä tekijä on *Intimate tie between place and self*, eli ihmisen henkilökohtainen suhde paikkaan. Onko paikka kenties ihmisen koti, tapahtuiko paikassa jotain henkilölle merkittävää, vai onko tämä ensimmäinen kerta, kun ihminen paikassa kulkee? Esimerkiksi hautausmaa on paikka, joka herättää kokijassa lähes poikkeuksetta surua tai haikeuden tunnetta. Lähialueiden rakennusten tulisi siis olla tätä tunnetta korostavaa ja kunnioittavaa, eikä esimerkiksi pirteää ja vaaleanpunaista koristeltua arkkitehtuuria. (Mels ym., 2004).

Place identity, Participation and Planning -kirjassa määritellään paikka miljöökiksi, jossa otetaan huomioon kokijan tunteet, tarkoitukset, kokemukset, muistot ja teot, mutta jotka suodattuvat sosiaalisten rakenteiden läpi ja vaalitaan sosialisointia kautta (Hague & Jenkins, 2005). Hyvin pitkälle samoin kuin aikaisemmassa määritelmässä, mutta lisänä on yhteiskunnalliset sekä sosiaaliset vaikutukset yksilöön tai kokijaan, joiden läpi kokijan kokemus muodostuu. Yhteiskunnalliset vaikutteet herättävät kitkaa paikan autenttisuuden ja valtasuhteiden välille. Esimerkiksi yhteisöllisellä asuinalueella paikan tunne on hyvin erilainen verrattuna siihen tilanteeseen, kun valtaapitävät pystyttävät patsaita itsestään

kaupungin aukioille. Asuinalueita ajatellessa herää ajatus siitä, että kun uuden pientaloalueen rakentaa korporaatio omalla brändillään ja mahdollisimman kaikille sopivaksi, onko valta silloin näillä korporaatioilla enemmän kuin alueen asukkailla? Onko silloin tilaa autenttisuudelle?

Myös suunnittelijoilla on valtasuhde paikanluonnissa, jota ei sovi sivuuttaa. Vaikka he eivät ole päälimmäistä valtaa käyttäviä, kuten esimerkiksi poliitikot, on kaavoittajilla ja arkkitehteilla suuri vaikutus uuden luomisessa ja samalla suuri vastuu. Vaikutukset ja vastuut ovat vain lisääntyneet vuosien varrella rakentamisen byrokratian lisääntyessä. 70 vuotta sitten oli harvinaista, että kaavassa määriteltiin rakennuksen materiaaleja tai värejä, saati kasvillisuuden sijaintia. Toisaalta rakennettuun kulttuuriperintöömme ja ympäristöömme kohdistuu tällä hetkellä niin suuria uhkia, että se voi olla välttämätöntä. Hague ja Jenkins (2005) ovat jäsenelleet huomioon otettavat asiat paikan suunnittelussa: fyysiset paikan ominaisuudet, asukkaiden arvot, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tilanteet sekä kulttuuri- ja historialliset ominaisuudet, jotka ovat alueelle ominaisia (kuva 4). Kaikkia näitä osa-alueita leimaa se, että niiden tulisi erota jotenkin muiden paikkojen samoista ominaisuuksista.

Kuva 4 Paikan luomisen edellytykset

2.3 Asuinalueiden identiteetti

Vanhemmissa asuinalueissa identiteetti on syntynyt ajan hengen ja saatavilla olevien resurssien mukaisesti, kun uusissa vastaavissa sitä tavoitellaan sääntelyn ja brändäyksen keinoin. Tamperelaisina esimerkkeinä tästä voidaan pitää vanhana Pispalaa (kuva 5) ja uutena Vuoresta (kuva 6). Pispalassa ei ollut asemakaavaa ennen vuotta 1945, ja se on miltei kokonaan rakentunut ennen tätä vuotta. Tämä on johtanut erittäin omalaatuiseen massoitteeluun ja värimaailmaan, joka on rakentunut haastavaan maastoon harjun rinteelle lähes kokonaan puisena (Louhivaara, 1999). Vuores on vuoden 2012 asuntomessualue, josta on kehittynyt luonnonläheinen ja ekologisuuteen pyrkivä oma taajamansa metsän keskelle. Rakennukset ovat moderneja sekä asemaakaavalla tarkoin määriteltyjä.

Uudemmissa asuinalueissa arkkitehtuurin samankaltaisuutta ja talojen homogeenisyyttä pidetään identiteettiä luovana tekijänä. Tähän pyritään asemakaavalla, rakennustapaohjeilla ja rakennuttajan brändäyksillä. Tätä on myös käytetty maailmalla jo pidempään asuinalueiden identiteettiä kasvattavana tekijänä, esimerkiksi Eindhovenin T’Hool tai amerikkalaiset esikaupunkialueet. Säännöstelyä on paljon ja niillä pyritään miellyttävään ympäristöön siinä aina onnistumatta.

Vanhemmissa asuinalueissa asukkaita on yhdistänyt paikan lisäksi yleensä saatavilla olevat resurssit, mahdollisesti jopa työpaikka samassa tehtaassa ja vapaus rakentamisen säännöstelystä. Rakennettiin sitä, mihin oli varaa oman maun ja tarpeen mukaan. Eroja tuli niin massoitteeluun, kattokulmiin kuin väreihinkin. Silti mittakaava pysyi lähes yhtenäisenä ja materiaaliksi valikoitui puu ajan hengen ja puun edullisuuden sekä helpon saatavuuden vuoksi. Tämä on johtanut kiistattomasti omaleimaiseen ympäristöön, jonka identiteetti ja ainutlaatuisuus aukeaa myös pikaisella piipahduksella.

Erot ovat huomattavat. Vanhempia asuinalueita pidetään miellyttävämpinä, koska vaikka tiettyjä määrittelyjä oli, omaa identiteettiä sai rakentamisessa kuitenkin toteuttaa. Rakennus tehtiin myös paikkaan sopivaksi eikä identiteetti pohjannut päälle liimattuun brändiajatteluun. Identiteetti tulee loppujen lopuksi alueen asukkaista, ja sen kuuluisi näkyä myös alueella muuten kulkeville. Heidän makunsa, värivalintansa ja puutarhansa ovat suuressa osassa alueen kaupunkikuvallista identiteettiä. Nämä valinnat tarvitsevat nykyaikana asiantuntijan ohjausta, jotta yhteneväisyyksiä löytyisi ympäristöön. Nykyaikana asukkaat voivat olla taustoiltaan hyvin erilaisia, ja vanhan tavan määrittelyjä – muttei määräyksiä – tarvitaan. Miten identiteettiä voisikaan rakentaa ilman asukasta, eli niitä henkilöitä, joiden alueeseen tulisi identifioitua? Ilman heitä identiteetin ajatus jää ontoksi ja riviksi samankaltaisia taloja. Ne muistuttavat funktionalistisista asumiskoneista.

Kim Dovey pohtii tätä kirjassaan *Becoming Places: Urbanism/Architecture/Identity/Power* (2009). Hän nostaa esille uusien asuinalueiden arkkitehtonisen tyylin, joka ainakin yrittää olla suoraan tekemishetkestä alkaen perinne. Tämä johtaa hänellä lisäkysymyksiin: Mihin asti tuotettu diversiteetti rakennuskannassa sisältää halun samankaltaisuuteen, oli se sitten sosiaalista tai fyysistä, ja miten se toteutuu etnisesti sekoittuneessa ympäristössä? Mihin asti urbaani identiteetti voi sisältyä kaupunkisuunnittelun määräyksiin tai sääntöihin? Mihin asti halu identiteetin luomisesta on halu luoda suljettua paikkaa, ja mihin asti sen määrittely on valmis muuttumaan nyky-yhteiskunnassa?

Kuva 5 Pispalan aluetta

On totta, että asuinalueiden asukkaiden muodostama yhteisö on sekoittumassa. Aikaisemmin oli tyypillistä, että pientaloihin muuttivat lapsiperheet. Lapsiperheillä on paljon yhteistä keskenään arjessaan ja arvomaailmassaan, joka juontaa vaikutteita myös heidän asuinympäristöönsä. Nykyään on aikaisempaa yleisempää asua pientalossa myös ilman lapsia, ja asukkaiden arvomaailma eroaa aikaisempaa enemmän toisistaan. Tämä saattaa aiheuttaa konflikteja myös kaupunkisuunnittelun näkökulmasta.

Kuva 6 Vuoreksen pientaloaluetta

2.4 Kaupunkikuvallinen merkitys

Kaupunkikuvaa pohdittaessa tulee miettiä julkisen ja yksityisen tilan suhdetta. Tämä on erityisen tärkeää pientaloalueilla, sillä omistusasuminen määrittää tarkkaan, missä tämä raja näennäisesti sijaitsee. Kuitenkin kokijan näkökulmasta koko alue saattaa olla julkista tilaa, koska se, mitä yksityisellä tontilla tapahtuu, vaikuttaa paikan kokemukseen. Tämä tekee myös tontista niin sanotusti ekstrovertin, mikäli sitä ei ole korkealla aidalla varustettu. Esimerkiksi mummon hyvin hoidetut perintöruusut ja vanhat omenapuut muodostavat miellyttävämpää kaupunkivihreää myös ohikulkijalle, kun taas unohdettu, ylikasvanut piha luo toisenlaista ympäristöä. Oman lukunsa tähän lisää Amerikasta lähtöisin oleva puutarhatyyppi, jossa on tarkkaan kivetetyt kukkaistutukset. Näitä ympäröi lyhyeksi leikattu homogeeninen nurmikko, ja biodiversiteetti näissä moderneissa puutarhoissa on pieni.

Sillä on merkitystä paikan kokemiseen, onko alueen rakennukset sateenkaaren väreissä vai hillittyä ja murrettua väriskaalaa. Myös tonttien kaupunkivihreällä tai sen puuttumisella on suuri merkitys alueen kokijan näkökulmasta. Unohtamatta tyhjien tilojen merkitystä, joka saattaa olla kaupunkikuvallisesti merkittävin tekijä kaupunginosan suunnittelussa, onhan se kokemusnäkökulmallisesti erittäin julkista maisematilaa.

K. Hartikainen (2023) tuo esille maisterintutkielmassaan asuinalueiden täydennysrakentamisesta asukkaan näkökulman: rakennettu ympäristö sekä sen visuaalinen olemus johtaa esteettiseen asuinpaikkakokemukseen. Hänen mukaansa kaupunkiasuinalue voidaan tulkita kokoaikaisessa, hitaassa muutoksessa olevaksi kokonaisuudeksi, josta jokaiselle asujalle ja kokijalle tulee omanlaisensa yksilöllinen kokemus. Kaupunkiympäristön vaihtelemattomuus ja omintakeisuuden puute aiheuttavat sen, että asuinympäristöä on vaikeampi hahmottaa ja se ei ole yhtä viihtyisää (Lynch, 1960).

Suomessa yleisessä keskustelussa rakentamisen osalta on kritisoitu nykyrakentamista niin pelkistetyllä muotokielellä kuin vanhaa jäljitellenkin. Mielipiteet vaihtelevat suuren yleisön kesken sekä ammattipiirin välillä, ja asiasta keskustellaan sosiaalisessa mediassa ja lehtien mielipidepalstoilla. Vanhempien asuinalueiden täydennysrakentaminen on herättänyt myös kritiikkiä, mikäli asuinalue on pidetty onnistuneena ja ikonisena aikansa tuotoksena.

Nykyajan lähtökohtina asuinalue- ja kaupunkisuunnittelulle voidaan pitää ekologisuutta, käveltävyyttä sekä asuinpaikan identiteettiä. Uutena ja tässä onnistuneena asuinalueena voidaan pitää esimerkiksi Tampereen Vuoresta. Uhkia nousee myös esiin, joita ovat oman yksityisyyden tunteen väheneminen, uuden historiallisen kerrostuman aiheuttama epäjärjestyksen tunne sekä rakentamisen huono laatu (Hartikainen, 2023).

2.5 Rakennussuojelun rooli

Tampereen kaupunki toimii Pirkanmaan museoviraston kanssa yhteistyössä suojelukaavoja tehdessä kulttuurihistoriallisesti merkittäville alueille, kuten Huikkaan viereinen Ruotula. Ruotulassa on havaittavissa samoja kulttuurihistoriallisia arvoja kuin Huikkaassa. Tässä diplomityössä yhdeksi sivutavoitteeksi Huikkaan alueella voidaan sanoa alueen suojeleminen nimenomaan miljöösuojelun kautta. Rakentamistapaohjeen yksi tavoitteista on säilyttää näitä Huikkaan kaupunkialueen kulttuuriperinnöllisiä arvoja, jotka ovat verrattain nuoria. 50-luvulta lähtöisin olevaa rakennuskantaa, tai uudempaa, ei osata arvostaa historiallisena kerrostumana – ainakaan vielä.

Miljöösuojelulla tarkoitetaan rakennuskannan suojelusta eroavaa suojelutyötä, kun halutaan suojella kokonaisia alueita ja niissä syntyvää paikan tunnetta. Silloin yksittäisen rakennuksen yksityiskohtien säilymisellä ei ole niin suurta merkitystä kuin esimerkiksi alueen värikkäillä julkisivuilla, yleisellä tunnelmalla tai kauan kasvaneella kaupunkivihreällä. Suojeltavien ominaisuuksien aineettomuus tekee suojelusta ja sen perusteluista hankalamman kokonaisuuden, kuin rakennussuojelu.

Kulttuurihistoriallisesti merkittävään paikkaan rakentaessa tulee huomioida rakennussuojelun rooli ja suhtautuminen olemassa olevaan rakennuskantaan. Olemassa olevien rakennusten suojelulla saatetaan saavuttaa aina yksittäisten arkkitehtonisten ratkaisujen säilymisestä miljöösuojeluun, mistä jälkimmäinen on ehkä jopa tärkeämmässä roolissa ainakin pientaloalueita käsitellessä. (Heininen-Blomstedt, 2013).

Rakennussuojelu ottaa useimmiten kantaa niin sanottuun historialliseen julkiseen tilaan ainakin idealistisesti. On järkevämpää suojella suurempia alueita, kuin yksittäisiä rakennuksia ja niiden käyttöä. Tällä tavalla päästään lähemmäksi tavoitetta, joka on

kulttuuriperinnön suojeleminen, ei niinkään yksittäisen rakennuksen pakottaminen pysymään käyttötarkoituksessaan. Tällaista suojelua on kuitenkin vaikea argumentoida ja tehdä, sillä se on vaikea sanoittaa lakiin tai määräyksiin. Mikäli rakennus rapautuu ajan saatossa korjaukselvottomaksi tai vaikka palaa, ei ole rehellistä rakentaa sitä uudelleen samanlaisena varsinkaan nykyaikaisin menetelmin. (Heininen-Blomstedt, 2013).

Aineettomien asioiden suojeleminen on siis aiheellista ja merkittävää. Tällaisia asioita voivat olla niinkin yksinkertaiset asiat kuin kävely korttelin ympäri kesäsateessa, sateenjälkeinen tuoksu, joka nousee nurmikosta tai joka lauantai tapahtuva naapuruston lasten kokoontuminen leikkipuistossa. Nämä asiat ovat vahvasti subjektiivisia ja niitä ei voi mitata. Ne ovat kuitenkin se asia, joka tekee rakennuksista ympäristön, paikan, jossa haluaa asua ja viettää aikaa.

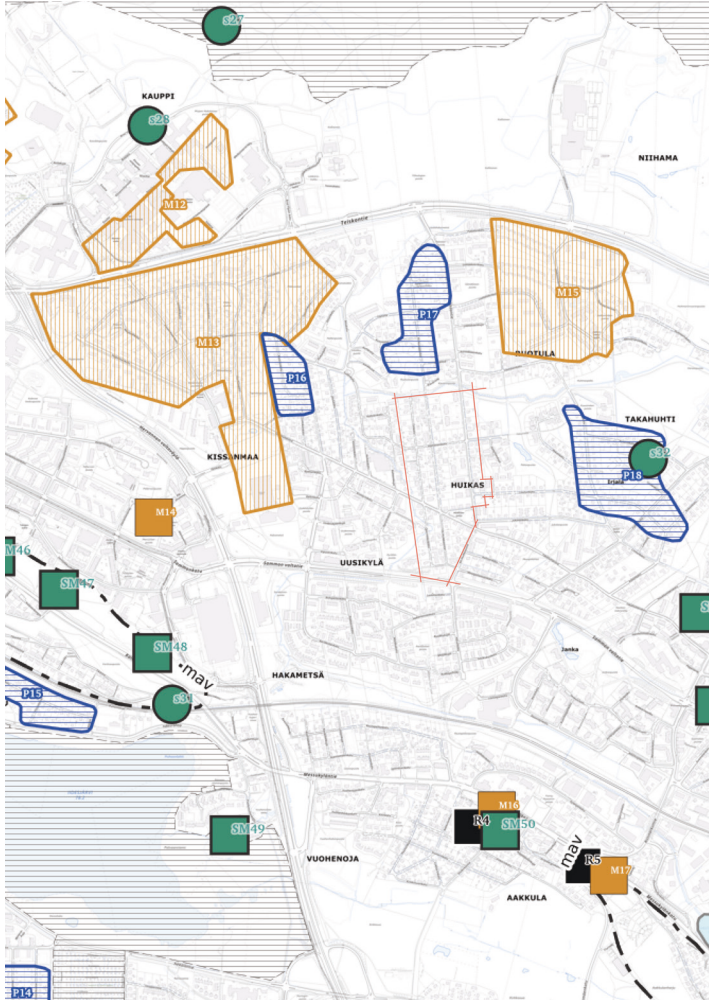
Huikkaan analyysi

Huikkaan kaupunginosa sijaitsee Tampereen keskustasta noin viiden kilometrin päässä idän suunnassa. Ensikosketuksellani kaupunginosaan huomioni herätti rakennusten keskinäinen erilaisuus. Rakennuksia on monelta eri vuosikymmeneltä, ja ne ovat hyvinkin erityyppisiä keskenään. Esiin nousi kaksi aikakautta ja tyyliä hallitsevina elementteinä alueella: 50-luvun jälkeinen jälleenrakennuskauden rintamamiestalo sekä 70-80-lukujen jälkimodernistinen pientalo. Alueen rajaus näkyy kuvassa 7.

Huikkaan ympärillä on paljon kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi määriteltyjä alueita. Kaavioon 1 on kootusti kerätty lähialueiden kulttuuriarvot maakunta- ja yleiskaavoista. Koillisessa on Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 RKY-alue, eli maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (kuva 8).

Samalla merkinnällä lännestä löytyy hieman kauempaa Kissanmaan, Hipposkylän ja Hakametsän jäähallin alueet. Rajattu alue osuu osittain palstoittamalla syntyneet pientaloalueet Tampereella 2019-kokonaisuuteen Uudenkylän alueelle (kuva 9). Tämä tarkoittaa sitä, että se on kulttuurihistoriallisesti arvokas aluekokonaisuus. Palstoittamalla syntynyt pienalue merkitsee sitä, että alue on jaettu rakennuspaikoiksi isommasta tilasta usein maanomistajan aloitteesta. Tähän ovat vaikuttaneet pika-asutuslaki vuodelta 1940 sekä Suomen suurimman maareformin aiheuttanut maanhankintalaki vuodelta 1945. Silloin sotien jälkeen tuli sijoittaa siirtoväki, rintamamiehet ja sodassa kaatuneiden omaiset siten, että heille riitti kotiviljelysmaata. Tästä seurasi suurehko tonttikoot, mutta myös ajan puutarhakaupunki-ideologialla oli vaikutuksensa. Tällaiset pientaloalueet syntyivät silloiselle maaseudulle, kaupunkien liepeille, kuten Huikas tai Uusikylä. (Tampereen kaupunki, 2019).

Pohjoisessa, aivan aluerajauksen tuntumassa, löytyy yhtenäinen jälleenrakennuskauden pientaloalue, joka kuuluu Jälleenrakennuskauden yhtenäisten pientaloalueiden säilyneisyys-selvitykseen 2020. Tämä on merkitty myös kantakaupungin yleiskaavan 2040 kulttuuriperintökarttaan tarkoittaen sitä, että alue on säilynyt rakentamisestaan saakka yhtenäisenä kokonaisuutena. Tällaiset alueet ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ja pyritään säilyttämään ja suojelemaan tarkasti.

Kuva 8 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaat alueet Huikkaan lähiympäristössä

<p>Ruotula M15</p>	<p>”Kerrostaloissa käytössä ollut betonielementtitekniikka haluttiin hyödyntää myös pientalorakentamisessa ja kytketty omakotitalotyyppi Ruotulanrivi syntyi. Vaikka asukkaat ovat olleet taloihin tyytyväisiä, ei rakennustapa yleistynyt pientaloihin. Arvoalueeseen kuuluu myös lamelli- ja pistetaloja sekä omakotitaloja vuosilta 1963-66. Ruotulan alue ilmentää teollisuuskaupungin suunnitelmallista laajentumista mm. korkeatasoisella asuinalue suunnittelulla”</p>
<p>Uusikylä P16</p>	<p>”Yhtenäisten pientaloalueiden arvoselvityksessä (jälleenrakennuskausi) 2016 arvioitu alue. Sisältää Kontionkadun varrella ja Uudenkylänkadun länsipuolella olevia alueita. On arvioitu selvityksessä arvojen säilyneisyyden osalta I-luokkaan, jossa alueen alkuperäiset arvot lähes säilyneet.”</p>
<p>Ruotula P17</p>	<p>”Yhtenäisten pientaloalueiden arvoselvityksessä (jälleenrakennuskausi) 2016 arvioitu alue. Sisältää Yli-Huikkaantien ja Ali-Huikkaantien varrella ja Koukkutien länsipuolella olevia alueita. On arvioitu selvityksessä arvojen säilyneisyyden osalta II-luokkaan, jossa merkittäviä alkuperäisiä arvoja on säilynyt.”</p>
<p>Kissanmaa, Hipposkylä ja Hakametsän jäähalli M13</p>	<p>”Kissanmaan asemakaavoitusta voidaan pitää koko maata ajatellen huomattavana esimerkkinä toisen maailmansodan jälkeen vallinneista suunnitteluihanteista. Kissanmaalla ei ole tyyppitaloja, mutta talot ovat kuitenkin hyvin saman henkisiä. Rakentamisessa pyrittiin yhtenäiseen toteutukseen luontosuhteita myötäilevällä, mutta silti kurinalaisella yleisotteella. Hakametsän jäähalli on Suomen ensimmäinen (1965). Hipposkylän puukerrostalo on rakennettu 1947-49. Hipposkylän kaksikerroksiset kerrostalot on toteutettu pula-ajan rakentamisena ja sosiaalisena asuntotuotantona.”</p>

Kaavio 1 Kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden alueiden kuvaukset Huikkaan lähiympäristössä (lähde: Tampereen asemakaavoitus, 2023)

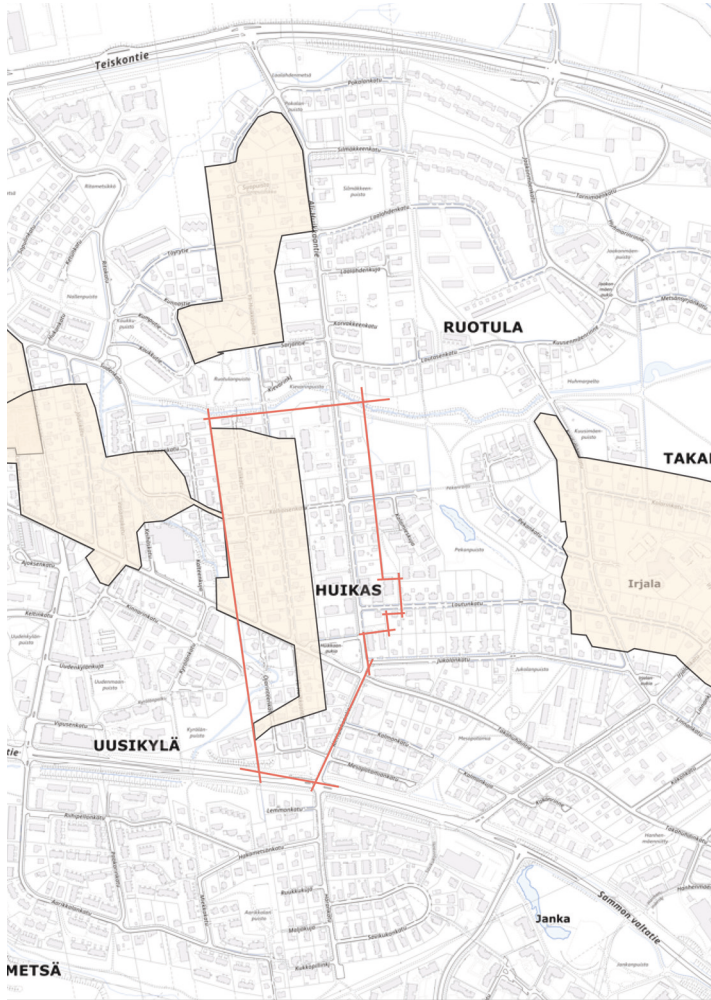
3.1 Alueen rajaus ja asemakaava

Alueen rajaus on tehty yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa heidän tarpeidensa ja toiveidensa mukaisesti. Rajaukseen on vaikuttanut alueen yhteneväisyys siinä mielessä, että tällä alueella rakennukset eroavat niin tyyllinsä kuin ikänsä puolesta toisistaan merkittävästi, ja ovat sekoittuneet. Ne eivät ole niinkään keskittyneet tietyille alueille.

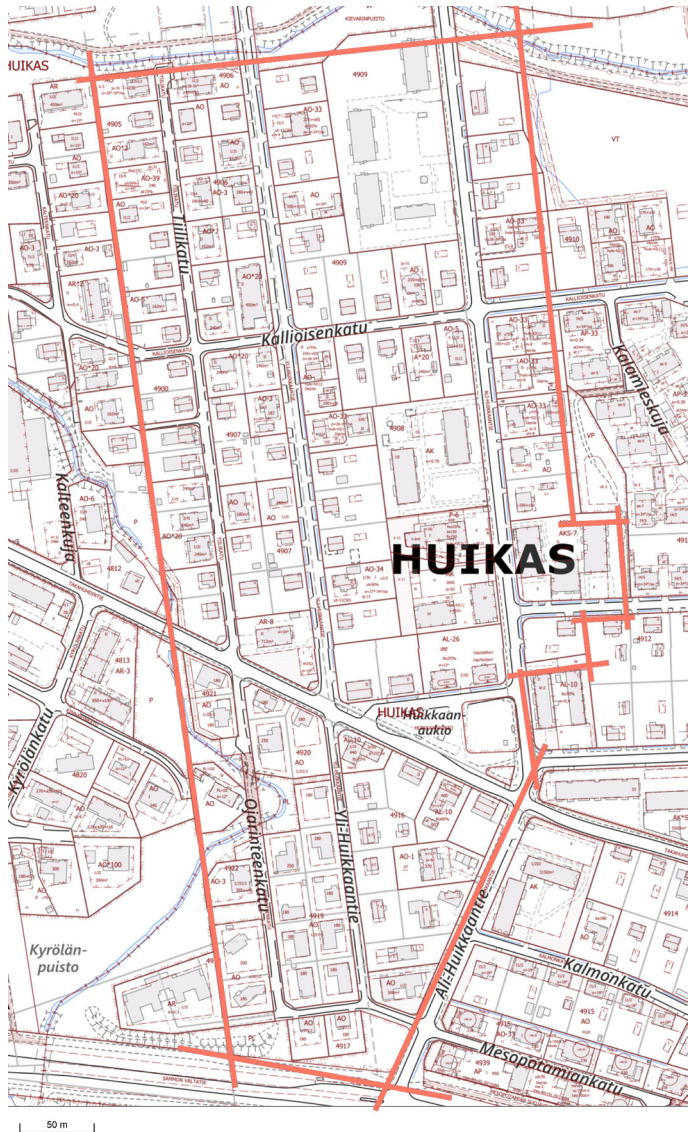
Asemakaavoitus alueelle on tehty suurimmaksi osaksi palstoittamalla. Tämä tarkoittaa sitä, että asemakaavamuutokset ovat olleet hyvin pienillä alueilla, ja osa asemakaavoista kattaa pelkästään yhden tontin. Asemakaavoista vanhimmat on tehty vuonna 1948 ja uusimmat vuonna 2019.

Ajantasa-asetusta (kuva 10) voidaan havainnoida pitkään jatkunutta asemakaavasuunnittelun sirpaleisuutta. Osassa tonteista on paljon merkintöjä, ja osassa taas ei juuri ollenkaan rakennusala lukuun ottamatta. Tämä kertoo asemakaavan iästä. Asemakaavoista on huomattavissa se, kuinka paljon kontrolloivimmiksi asemakaavamääräyksen ovat käyneet vuosien saatossa. Tätä on tapahtunut kaikkialla tiedon lisääntyessä kaupunkisuunnittelussa, ja muun muassa luonnon- sekä kulttuuriperinnön suojelun tarpeesta.

Huikkaan alueella ensimmäinen asemakaava koskee alueen länsipuolta ja on hyväksytty 1948 (kuva 11). Asemakaavaa vanhempia rakennuksia alueelta löytyy muutamia, ja ne ovat puurakenteisia ajan hengen mukaisesti. Asemakaava on ruutukaavaa Ali-Huikkaantien ja Yli-Huikkaantien ympäristössä. Kaavoitetut rakennusalat ovat pientaloille varattuja. Rakennusalojen sijoittelussa on jaksottaisia eroja, kuten esimerkiksi Yli-Huikkaantien rinteessä päärakennuksen ja talousrakennuksen alat ovat melkein kulmittain, kun taas Kallioisenkadulla talousrakennus on sijoitettu päärakennuksen taakse muodostamaan miellyttävä eteläpiha.

Kuva 9 Palstoittamalla syntyneet asuinalueet Tampereella

Kuva 10 Ajantasa-asemakaava Huikkaan alueella (lähde: Tampereen asemakaavoitus 2023)

Kuva 11 Huikkaan ensimmäisiä asemakaavoja, joka on hyväksytty 1948 (lähde: Tampereen asemakaavoitus 2023)

TAMPERE

ASEMAKAAVAN MUUTOS

KAUPUNGINOSA H U I K A S
 KORTTELI N 4906
 TONTTI N 12

Asemakaavamerkinnot ja määräykset:

----- 3 m sen kaava-alueen ulkopuolella oleva viiva, jota vahvistaminen koskee.

———— Korttelin, korttelinosan ja alueen raja

———— Ohjeellinen tontin tai rakennuspaikan raja

→ Putki- tai tunneliviemäri

HUIK. Kaupunginosan nimi

4906 Korttelin numero

12 Tontin numero

TIILIKATU Kadun nimi

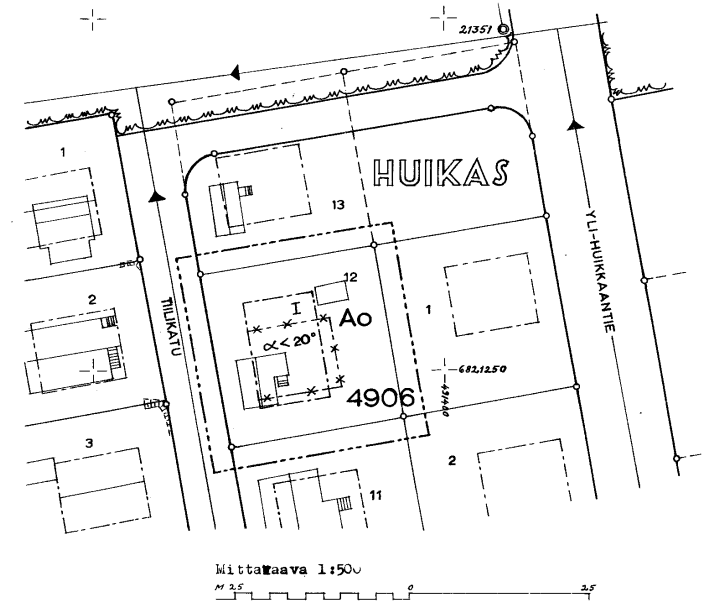
I Roomalainen numero, joka osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun varsinaisen kerrosluvun.

$\alpha < 20^\circ$ Kattokaltevuus saa olla enintään 20°

□ Rakennusala

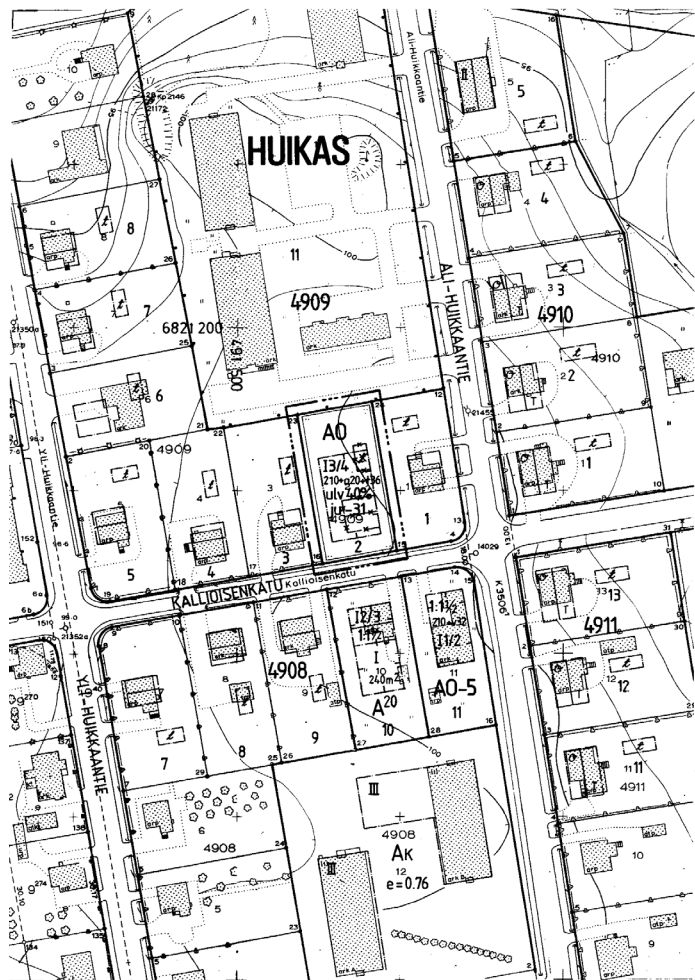
× Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista.

□ A_o Enintään kahden perheen omakotirakennusten korttelialue.

Kuva 12 Huikkaan alueen tontin asemakaavan muutos vuodelta 1963 (lähde: Tampereen asemakaavoitus 2023)

2121 24.10.63
 S. M. S. S. S. S.
 58045
 4.64. SM.8.8.64.

TAMPERE ASEMAKAAVAN MUUTOS

Kaupunginosa: HUIKAS
Kortteli n:o 4909
Tontti n:o 2

ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:

- A0** Erillispientalojen korttelialue.
 - - - - - 3 m sen kaava-alueen ulkopuolella oleva viiva, jota vahvistaminen koskee.
 ————— Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.
 ———— Eri kaavamääräysten alaisten alueenosien välinen raja.
 ———— Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista.

HUIKA
4909
2

Kaupunginosan nimi.
Korttelin numero.
Tontin numero.
210-a20+136 Lukusarja, jossa ensimmäinen luku ilmoittaa sallitun asutokerroslan neliömetrimäärän, toinen luku ainoastaan autosuojatiloiksi sallitun ja kolmas luku ainoastaan taloustiloiksi sallitun kerroslan neliömetrimäärän.

I Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun.

13/4 Murtoluku roomalaisen numeron jäljessä osoittaa, kuinka suuren osan rakennuksen suurimman kerroksen alasta saa kaavassa lukumäärältään mainittujen kerrosten yläpuolella olevasta tilasta kerrosluvun estämättä käyttää kerroslaan laskettavaksi tilaksi.

ulv 40% Merkintä osoittaa, kuinka monta prosenttia asuinrakennuksen ensimmäisen kerroksen alasta on vähintään käytettävä sen yläpuolella olevasta tilasta sellaiseksi tilaksi, joka välittömästi tai myöhemmin voidaan sisustaa kerroslaan laskettavaksi tilaksi.

Rakennusala.

ju-31 Rakennuksen pääasiallisena julkisivumateriaalina tulee käyttää peitto-maalattua puuta, rappausta tai pintavoiketelmaltaan sileähköä tiiltä.

POISTETTAVAT ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:

- Asunto- ja liikekortteli.
 Tyyppiipiirustusten mukaisen tai muun I-kerroksisen rakennuksen, jonka rystyskorkeus on 5 m ja kattokaltevuus on 1:11/2 rakennusala.
 Talousrakennuksen rakennusala.

YMPÄRISTÖN ASEMAKAAVAMERKINTÖJÄ JA -MÄÄRÄYKSIÄ:

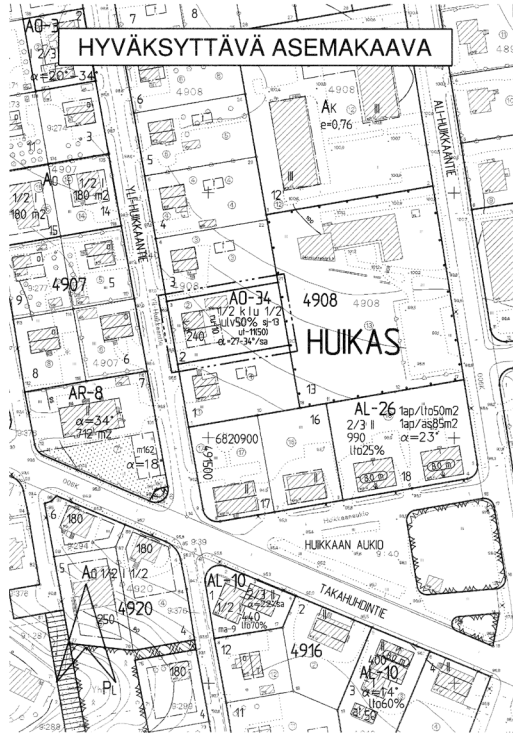
- A20** Asuinrakennusten korttelialue.
AO-5 Enintään kahden asunon asuinrakennusten kortteli-alue.
 Yleisen rakennuksen tontti.
KALLIOISENK Kadun nimi.
 ————— Katu.

MUUTETAAN 01.09.1948 VAHVISTETTUA ASEMAKAAVAA N:O 98 / 13.04.1948.

Tampereen kaupungin kaavoitusvirasto asemakaavaosasto			
HUIKAS, 4909/2		Asemakaavan muutos.	
Kartta n:o 6652	Arkisto n:o 65179 H	Suunnittelija M-A. LIWATA	Tark. RK
Tark. 7.1.1988 Pvm 3.12.1987		Piirtäjä K.HEIKKONEN	Mittakaava 1:1000
Jorma A. Sulkava Asemakaava-arkkitehti		Pohjakartta tarkistettu 10.12.1987	KH 7. 3.1988 KV VM

Kuva 13 Huikkaan alueen tontin asemakaavan muutos vuodelta 1987 (lähde: Tampereen asemakaavoitus 2023)

HYVÄKSYTTÄVÄ ASEMAKAAVA

TAMPERE ASEMAKAAVAN MUUTOS

Kaupunginosa: HUIKAS
Kortteli nro: 4909
Tontti nro: 2

ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:

AO-34

Yksiasuntoisten erillispientalojen korttelialue.
Asuinrakennuksen julkisivunpinnan ja vesikaton leikkauksohdan korkeuden tulee olla 4,5 - 5,0 m. Rakennuksen päätyyn ei saa tehdä parvekkeitä. Rakennuksen kaikissa ulkoseinäpinoissa pitää käyttää samaa materiaalia ja värisiivä.

3m kaava-alueen rajan ulkopuolella oleva viiva.

Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.

Osa-alueen raja.

- - - - -

Poikkiviiva osoittaa rajan sen puolen, johon merkintä kohdistuu.

Ohjeellinen tontin raja.

XXXX

Risti merkinnän päällä osoittaa merkinnän poistamista.

HUIK

4908

2

240

ulv50%

l

1/2 k l

l u 1/2

Merkintä osoittaa, kuinka monta prosenttia asuinrakennuksen ensimmäisen kerroksen alasta on vähintään käytettävä sen yläpuolella olevasta tilasta sellaiseksi tilaksi, joka välittömästi tai myöhemmin voidaan sisustaa kerrosalana laskettavaksi tilaksi.

Roomalainen numero osoittaa rakennuksen, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosalaa.

Murtoluku roomalaisen numeron edessä osoittaa, kuinka suuren osan rakennuksen suurimman kerroksen alasta saa kellarikerroksessa käyttää kerrosalana laskettavaksi tilaksi.

Murtoluku roomalaisen numeron jäljessä osoittaa, kuinka suuren osan rakennuksen suurimman kerroksen alasta ulakon tiloilla saa käyttää kerrosalana laskettavaksi tilaksi.

$\alpha = 27-34^\circ$

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

ul-1150

Kattokalveus. Kattomuotona on käytettävä satulakattoa.

Rakennusala.

Tontille saa rakennusalan ulkopuolelle rakentaa kerrosalana laskettavan erillisen yksikerroksisen talousrakennuksen tai talousrakennuksia, joiden yhteenlaskettu enimmäiskerrosala neljänmetreissä on ilmoitettu suluisa oheisella luovalla. Rakennusten etäisyyden raupurintontin rajasta tulee olla vähintään 4 m, ellei raupurintontin rajatji ole hyväksynyt sijoittamista lähemmäksi.

Rakennuksen harjansuuntaa osoittava viiva.

Nuoli osoittaa rakennusalan sivun, johon rakennus on rakennettava kiinni.

Tontti liittyy jälle rakennuskauden rakentamista edustavaan alueeseen. Uudisrakennukset on suunniteltava olemassa olevien rakennusten yksinkertaisuutta noudattaen.

Merkinnässä ilmoitettu luku osoittaa rakennuksen suurimman sallitun rakennusalan korkeus mitattuna pinnan puolelta rakennusalaan sijoittuvia kusteja, erkereitä tai vastaavia rakennuksia.

POISTETTAVAT ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:

Asunto- tai liikekortteli.

Tyyppipiirustusten mukainen tai muun k-kerroksisen rakennuksen, jonka räystäskorkeus on 5m ja kattokalveus on E 1/2 rakennusala.

Talousrakennuksen rakennusala.

Eri rakennussuunnitelmamääräysten alaisten alueiden välinen raja tai rakennusraja.

YMPÄRISTÖN ASEMAKAAVAMERKINTÖJÄ.

Asutuskorttelialueen korttelialue.

Asuin-, liike ja toimistorakennusten korttelialue, jonka kokonaiskerrosalasta saadaan enintään prosenttina osoittamaan määrän käyttää liike- ja toimistotilaksi.

Rivitalojen ja muiden kytkettyjen rakennusten korttelialue, jonka rakennuskohteista saadaan rakentaa enintään rakennusalaan olevan merkinnän osoittama neljänmetrimäinen liikealaksi.

Yleisen rakennuksen tontti.

Puistoalue.

Katu.

Kadun nimi.

YL-HUIKKAAN

MUUTETAAN 01.09.1948 VAHVISTETTU ASEMAKAAVA NRO 98.

TÄHÄN ASEMAKAAVAKARTTAAN LIITTYVÄ ASEMAKAAVAN SELOSTUS JA HAVAINNEPIIRROS.

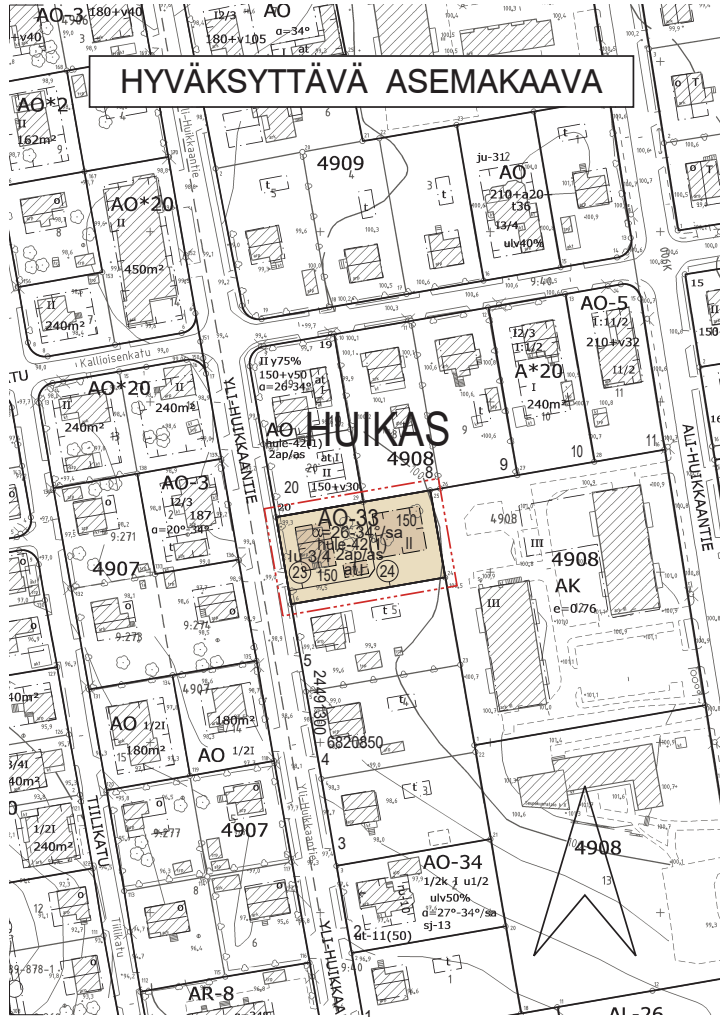
ASEMAKAAVAEHDOTUS PERUSTUU POHJAKARTTAAN, JOKA TÄYTTÄÄ 24.6.1982 ANNETUN KA AVOITUSMITTAUSASETUKSEN VAATIMUKSET. Tampereella 28.päivänä huhtikuuta 2003.

Kiinteistöinsinööri *Jarmo Laita*

1:1000 0 10 20 30 40 50 100 150

Tampereen kaupunki ympäristötoimi kaavoitusyksikkö HUIKAS 4908/2 Asemakaavan muutos.			
Suunnittelija	MARJUT SAVOLAINEN		
Piirtäjä	M. Virtanen	Kartta nro	7907
Hyv.	01.07.2003	AK nro	96071 sivu 2
Pvm.	22.04.2003	Mikko Järvi	asemakaava-erikoislahti

Kuva 14 Huikkaan alueen tontin asemakaavan muutos vuodelta 2003 (lähde: Tampereen asemakaavoitus 2023)

HYVÄKSYTTÄVÄ ASEMAKAAVA

AO-33

- 3 m kaava-alueen rajan ulkopuolella oleva viiva.
- Korttelin, korttelinosan ja alueen raja.
- Poikkiviiva osoittaa rajan sen puolen johon merkintä kohdistuu.

HUIKKA

- 24 Kaupunginosan nimi.
- 150 Sitovan tonttijaan mukaisen tontin raja ja numero.
- II Rakennusoikeus kerrosalanelömetreinä.
- u 3/4 Roomalainen numero osoittaa rakennusten, rakennuksen tai sen osan suurimman sallitun kerrosluvun.
- $\alpha=26-34^\circ/sa$ Kattokaltevuus. Kattomuotona on käytettävä satulakattoa.
- at Rakennusala.
- 2ap/as Auton säilytyspaikan ja talousrakennuksen rakennusala.
- hule-42(1) Rakennuksen harjansuuntaa osoittava viiva.
- 4t-11(50) Merkintä osoittaa, kuinka monta autopaikkaa asuntoa kohti on rakennettava.
- ju-312 Kiinteistön vetäjäpääsämättömillä pinoilla syntyvät hulevedet tulee ensisijaisesti imeytää tontilla. Mikäli imeyttäminen ei ole mahdollista, tulee vetäjäpääsämättömillä pinoilta tulevia hulevesiä viivytellä tontilla siten, että viivytysrakenteiden mitoituslajuus on sulussa mainittu kuutiometriäärä jokaista sataa vetäjäpääsämättömiä pintanelometriä kohden. Viivytysrakenteiden tulee tyhjäntä 12 tunnin kuluessa täyttymistään ja niissä tulee olla suunniteltu ylivuoto.

ASEMAKAAVAMERKINNÄT JA -MÄÄRÄYKSET:

ASEMAKAAVAN MUUTOS

Kaupunginosa: HUIKAS
Kortteli nro: 4908
Tontti nro: 6

ASEMAKAAVAN MUUTOKSELLA JA TONTTIIJAOLLA MUODOSTUU

Kaupunginosa: HUIKAS
Kortteli nro: 4908
Tontit nro: 23 ja 24

MUUTETAAN 1.9.1948 VAHVISTETTUA ASEMAKAAVAA NRO 88.

TÄHÄN ASEMAKAAVAKARTTAAN LIITTYVÄ ASEMAKAAVAN SELOSTUS, HAVAINNEPIIRROS JA TONTTIIAKO.

TÄMÄN ASEMAKAAVAN ALUEELLA TONTTIIAKO NRO 9156 ON LAADITTU SITOVANA JA SE SISÄLTÄÄ ASEMAKAAVAN.

KAUPUNKIYMPÄRISTÖN SUUNNITTELU / KIINTEISTÖN MUODOSTUS	
Asemakaavaehdotus perustuu pohjakarttaan, joka täyttää 1.1.2000 voimaan tuleen kaavoitusmittausasetuksen (1284/1999) vaatimukset.	Elina Erkkilä kiinteistöinsinööri
Tasokoordinaatti- / korkeusjärjestelmä ETRS-GK24 / N2000	
KAUPUNKIYMPÄRISTÖN SUUNNITTELU / ASEMAKAAVOITUS	
Suunnittelija Sanna Eifving	Elina Karppinen asemakaavapäällikkö
Piirtäjä J.Palkonen	10.6.2019
Pvm. 28.3.2019	10.6.2019
Tark. 10.6.2019	
Asemakaavakartta nro 8763	Ylä hyv. 27.8.2019

Kuva 15 Huikkaan alueen tontin asemakaavan muutos (tontinjako) vuodelta 2019 (lähde: Tampereen asemakaavoitus 2023)

Olen valinnut tarkempaan tarkasteluun asemakaavat eri vuosikymmeniltä: 1960-, 1980-, 2000- ja 2010-luvuilta. Ne ovat kaikki pieniä asemakaavamuutoksia, jotka ovat yleisiä alueella eri vuosikymmeninä. Tämä on ollut pääasiallisena syynä alueen sirpaleiseen olemukseen.

1963-luvun asemakaavamuutos (kuva 12) koskee osoitetta Tiilikatu 32. Alkuperäiseen asemakaavaan nähden muutokset ovat merkittäviä. Kattokulmaksi määrätään alle 20° kulma, joka määrittää samalla kattomuodoksi auma- tai tasakaton. Tämä on osa ajan rakennustapatrendejä. Asemakaavamuutos mahdollistaa edelleen kahden perheen asumisen omakotitalossa. Kerrosluku on vaihdettu yhteen kerrokseen, ja ullakkorakentamista ei ole sallittu. Kellarin rakentamisesta ei ole määräyksiä tai kieltoja. Rakennusala on tontilla kasvatettu; edelleen suorakulmaisessa muodossa oleva rakennusala on nyt kadun myötäisesti sijoiteltu. Rakennusoikeutta ei ole erikseen merkitty, vaan edellä mainitut rakennusala ja kerrosmäärä määrittävät sen. Nämä määräykset eivät jätä piha-aluetta merkittävän paljon. Erillistä talusrakennusta tai autotallia ei ole merkitty. Määräyksiä yleisesti ottaen on vähän verraten myöhempiin asemakaavoihin, mutta kuitenkin enemmän kuin ensimmäisessä asemakaavassa.

Vuonna 1987 tehty asemakaavamuutos (kuva 13) sijaitsee osoitteessa Kallioisenkatu 21. Muutos sallii kaikki kattomallit, eikä se määrittele kattokulmaa. Uutena määräyksenä on merkitty julkisivumateriaalit, joista on saanut valita mieleisensä: peittomaalattu puu, rappaus tai pintavaikutelmaltaan sileähkö tiili. Kerroksia on edelleen vain yksi, mutta ullakolle saa rakentaa $\frac{3}{4}$ kerrosalasta kuuluvaa tilaa, mutta josta pitää rakentaa vähintään 40%. Rakennusoikeutta on määrätty numeroin 210m², jonka lisäksi autotallille on varattu 20m² ja talusrakennukselle tai sen tiloille 36m², eli todella tarkkaan, mutta

kellarin rakentamisesta ei ole määräystä. Rakennusala on venytetty aikaisemmasta pitkälle syvää tonttia, ja pohjoispiha jää melko pieneksi. Tontti on merkitty erillispientalojen alueeksi.

2003 tehty asemakaavamuutos (kuva 14) on tehty osoitteeseen Yli-Huikkaantie 20. Korttelialueeksi on määrätty yksiasuntoiset erillispientalot, joissa julkisivun ja vesikaton leikkauskohta on rajattu 4,5-5 metriin ja julkisivumateriaalien tulee olla joka julkisivulla samat. Rakennusoikeus on hieman taas aikaisempaa isompi 240 k-m². Ullakko- ja kellarirakentamisessa määräykset hieman mutkistuvat: 50% ensimmäisen kerroksen kerrosalasta tulee rakentaa ullakoksi, ja kellarialue saa rakentaa puolet suurimman kerroksen alasta. Tämä mahdollistaa teoriassa kolme kerrosta ja pakottaa vähintään kaksi, vaikka kerrosmääräksi onkin määrätty yksi kerros. Kattokaltevuudeksi on määritelty 27-34°, ja kattomalliksi on määrätty satulakatto. Talusrakennukseen saa käyttää 50 k-m² kerrosalasta. Harjasuunta on määritelty kaavassa samaan suuntaan kuin muutkin korttelin rakennukset. Rakennusala on myös nuoli, joka määrittää, että yhden julkisivun on osuttava nuolen osoittamalle rakennusalan reunalle. Tällä on haluttu saada uudisrakennus samalle linjalle muiden kadun rakennusten kanssa. Asemakaavamuutoksesta löytyy myös kaksi uudempaa määräystä. Suojelumääräys määrittää alueen jälleerakennuskauden rakentamistapaa edustavaksi, ja määrää uudisrakennusten ulkonäön olevan samoja yksinkertaisuuden periaatteita noudattava. Myös runkosyvyys on määritelty maksimissaan 10 metriin. Rakennusala on alueena suunnilleen kaksinkertaistettu edelliseen kaavaan verraten.

Uusin asemakaavamuutos on vuodelta 2019 (kuva 15) ja se sijaitsee osoitteessa Yli-Huikkaantie 28. Se on tontinjakokaava, jossa on tehty kirvesvarsitontti olemassa olevan rakennuksen taakse. Tällöin käsitellään molemmat tontit ja päivitetään ne asemakaavoituksen toimesta, vaikka vanhaa rakennusta ei purettaisikaan. Asemakaavamuutos on luonut yksiasuntoisten erillispientalojen korttelialueen, jossa rakennusoikeudet ovat aikaisempia muutoksia pienempiä, vain 150 k-m². Tämä johtuu siitä, että tontit ovat ympäröivää aluetta pienempiä, ja tonttitehokkuus on haluttu pitää samoissa suhteissa ympäristön kanssa. Kerrosmäärä on määrätty kahteen, ja ullakkoon saa käyttää $\frac{3}{4}$ suurimman kerroksen alasta. Kattokaltevuudesta on määrätty 26-34° kulmaan ja kattomalliksi on määritetty satulakatto. Autotallille on toisella tontilla oma rakennusalansa. Harjasuunta, autopaikkojen määrä tonteittain sekä hulevesien käsittely tontilla on määrätty. Kokonaisuudessaan tässä asemakaavamuutoksessa on jopa vähemmän määräyksiä verraten vuoden 2003 asemakaavamuutokseen, vaikka ne ovat hyvin lähellä toisiaan.

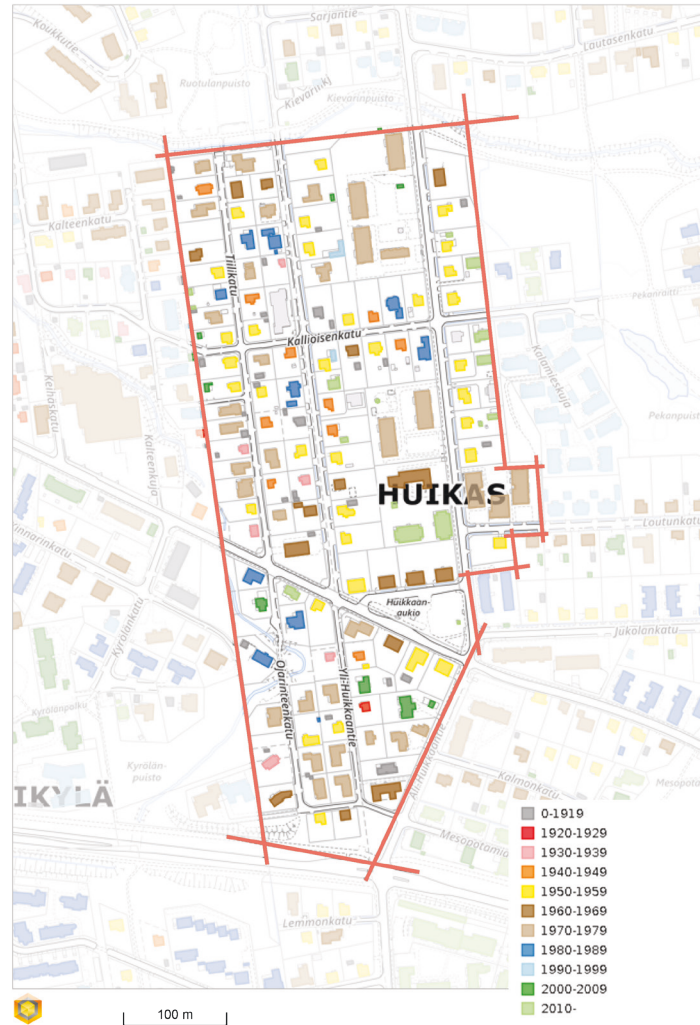
Asemakaavan ja sen muutosten määräykset sekä niiden määrä ovat muuttuneet radikaalisti vuosien saatossa, mutta huomattavaa on, että se on tapahtunut yksittäisten tonttien kohdalla. Kokonaisvaltaista alueen asemakaavamuutosta ei ole tehty, ja se on johtanut alueen sirpaloituneeseen ilmeeseen rakennuskannassa. Tämäkin kertoo jotain kulttuurihistoriastamme. Huomattavaa on myös se, että osalla tonteista vuoden 1948 alkuperäinen asemakaava on vielä voimassa. Onko siis uudelle asemakaavalle edes tarvetta? Ajan saatossa syntynyt alueen vehreys luo viihtyisyyttä ja kasvattaa biodiversiteettiä. Uusi asemakaava saattaisi lisätä purkamisintoa ja uudisrakentamista, jolloin kulttuurihistoriallisia sekä luontoarvoja menetettäisiin radikaalisti. Toisaalta suojelumääräyksistä voisi alueella olla

hyötyä erityisesti ennen asemakaavaa rakennetuissa pientaloissa. Rakentamistapaohje on kevyempi vaihtoehto niin määräävyydeltään kuin vaikutuksiltaan, ja se on keino lisätä identiteettiä palakerrallaan rakennusten elinkaarta mukaillen.

3.2 Rakennusten iät ja tyypit

Vanhimmat Huikkaan alueen rakennusten rakennusajat sijoittuvat 1920-luvulle, ja uusimmat ovat vain muutaman vuoden vanhoja. Rakennusten iät on merkitty kuvan 16 karttaan. Eniten Huikkaan aluetta rakennettiin 1950-luvulla, mistä on edelleen näkyvissä suuri määrä rintamamiestaloja, vaikka ne ovatkin hajautuneet joka puolelle aluetta. Rintamamiestalon esimerkki on kuvassa 17 (Yli-Huikkaantie 40). 1970-luvulla rakentaminen oli selkeästi monimuotoisempaa massoitteeltaan, kuten voidaan huomata kuvasta 18 (Tiilikatu 9) sekä 19 (Yli-Huikkaantie 29). Aikakauden talot ovat materiaaliltaan yleensä tummaa tai keltaista tiiltä. Erityisesti autokatoksia ja -talleja rakennettiin erilliseksi massaksi päärakennuksesta, kuitenkin siten, että niiden välissä oli sisätilyhteys. Autotallit hallitsivat usein katujulkisivua, kuten voidaan havaita kuvasta 18 (Tiilikatu 9). Katot olivat aumakattoja sekä tasakattoja ajan tavan mukaisesti, ja ne ovat säilyneet alueella melko muuttumattomina.

Ennen 1950-lukua rakennetut talot ovat puurakenteisia puujulkisivuun, ja niitä on siroteltuna alueelle tasaisesti. Ne eroavat lähinnä ikkuna- ja ornamentiikaltaan rintamamiestaloista. 1990-luvulla aluetta on myös täydennysrakennettu, ja näissä rakennuksissa massoittelet jatkavat 1970-luvun mallia. 2000-luvun jälkeen rakennettu rakennuskanta eroaa toisistaan enemmän, ja alueen identiteetti on sekoittunut entisestään. Esimerkiksi Yli-Huikkaantie 30 on massoitteeltaan, materiaaliltaan ja kattomalliltaan hyvin erilainen muuhun alueeseen ja aiempaan rakentamiseen verrattuna (kuva 20). Tässä esimerkissä myös piha-alue eroaa huomattavasti vehreistä ja runsaista alueen vanhemmista pihoista. Osasyynä tähän on varmasti talon rakentamisen uusi luonne, eli taloa rakentaessa on jouduttu suuri osa vehreydestä poistamaan, eikä uutta ole istutettu tilalle.

Kuva 16 Huikkaan alueen rakennusten rakennusvuodet (Oskari-karttapalvelu, 2023)

Kuva 17 Yli-Huikkaantie 40

Kuva 18 Tiilikatu 9

Kuva 19 Yli-Huikkaantie 29

Kuva 20 Tiilikatu 30

3.3 Julkisivut

Huikkaan monivaiheinen historia näkyy myös alueen väri- ja materiaalimaailmassa. Värejä löytyy kirkkaista pastelleista keltaiseen tiileen ja maanläheisiin vihreisiin sekä harmaanruskeisiin rappauksiin. Keltaisia julkisivuja alueelta löytyy paljon niin tiilisenä kuin puisenakin eri sävyissä. Lisäksi alueelta löytyy paljon maanläheisiä värejä, kuten harmaita ja ruskeita erityisesti alueen eteläosista, johon myös tiilijulkisivut painottuvat. Valkoista tiiltä löytyy muutamia pientaloja, ja uudemmat tämän tai viime vuosikymmenen rakennukset ovat pääsääntöisesti vaalean harmaita joko puusta tai rappauspinnasta. Tumma punainen tuo kontrastia alueen pastellisävyihin niin tummana tiilenä kuin punamultamaalina puupinnassa. Vihreät ja siniset pinnat ovat vähemmistössä, joskin niitäkin löytyy.

Kokonaisuudessaan värikkäin alue sijoittuu alueen keskivaiheille, ja etelä- sekä pohjoispuolet Huikkaasta ovat maanläheisempiä (kuva 21). Tämä johtunee siitä, että vanhemmat rintamamiestalot ovat värikkäämpiä luonteeltaan kuin 60- ja 70-lukujen pientalot. Julkisivujen materiaalityyppejä on kuvassa 22, josta saa kuvan paikallisesta erilaisista käytetyistä tavoista ilmaista rakennuksen luonnetta julkisivumateriaalein.

Kuva 22 Julkisivumateriaaleja Huikkaan alueelta

Kuva 21 Julkisivuvärit Huikkaan alueella

Julkisivumateriaalit ja -värit ovat yksi oleellisimpia asioita niin kaupunkikuvallisesti kuin rakennetun kulttuurihistoriainkin kannalta. Ne ovat näkyvimpiä osia rakennuksesta ulkopuolelle, ja niiden yhteneväisyys muun rakennuskannan kanssa on tärkeää. Se on yhdistävä tekijä asukkaille, ja täten myös asuinalueen identiteetin kannalta yksi avainasioista. Värisävyjen tulee olla harmoniassa toistensa ja ympäröivän luonnon kanssa, luodaan harmonia sitten kontrastin tai yhtenevän sävyisyyden kautta. Harmonisista värisävyistä voi tulla fyysinen paikan ominaisuus, joka erottaa paikkaa muista vastaavista. Toisin sanoen väreistä ja julkisivumateriaaleista voi tulla yksi paikan vahvaa identiteettiä luova tekijä.

Julkisivujen värejä on myös suhteellisen helppo muuttaa ajan saatossa pintojen tarvitessa huoltomaalausta, mikä myös pidentää julkisivumateriaalien elinikää. Myös tiilijulkisivujen maalaaminen on mahdollista eri väriseksi, joskin ei kovin yleistä. Rakentamistapaohjeeseen olen koonnut sarjan harmonisista pastellisävyistä ja maanläheisistä väreistä, jotka olen poiminut Huikkaan olemassa olevasta värimaailmasta.

Aukotus ja sisäänkäynnit vaihtelevat rakennusten rakentamisaajan mukaisesti. Yhtenevänä teimana ikkunoissa on kuitenkin löydettävissä keskittämisen harmonia rakennusmassaan nähden. Tämä tarkoittaa sitä, että ikkunat on sijoitettu julkisivuille tasavälein toisiinsa nähden, oli kyseessä melkein minkä vuosikymmenen rakennus tahansa. Ikkunoiden koot vaihtelevat myös rakennusvuosikymmenten mukaan, ja osassa vanhemmista taloista löytyy vielä ruutuikkunat. 50-luvulla ja sellaisissa vanhemmissa pientaloissa, joissa ikkunat on myöhemmin vaihdettu, ruudukkoa ei enää ole. 60–70-lukujen rakennusten ikkunat ovat leveämpiä kuin korkeita aikansa tuotoksina, ja niissä on tietty

mainosikkunaa muistuttava luonne. Olohuoneiden ikkunat näissä jälkimodernistisissa pientaloissa ovat huomattavasti muita ikkunoita suurempia. Uusissa, viime vuosikymmenien rakennuksissa ikkunat ovat pystysuuntaisia eli huomattavasti korkeampia kuin leveitä. Osa ikkunoista on sijoitettu harmoniaa tavoitellen, mutta osa ei, ja alueen yhdessä rakennuksessa on jopa pyöreä ikkuna. Sisäänkäynti on pääsääntöisesti korostettu erillisellä kuistilla tai 60–70-lukujen rakennusten tapauksissa useimmiten katoksella. Sisäänkäynnit eivät ole juurikaan sijoittuneet kadulle, vaan ne ovat yksityisyyttä tuomassa rakennuksen sivuilla, takana tai kuisti on aseteltu siten, että pääovea ei ole kadulta havaittavissa.

3.4 Kaupunkivihreä

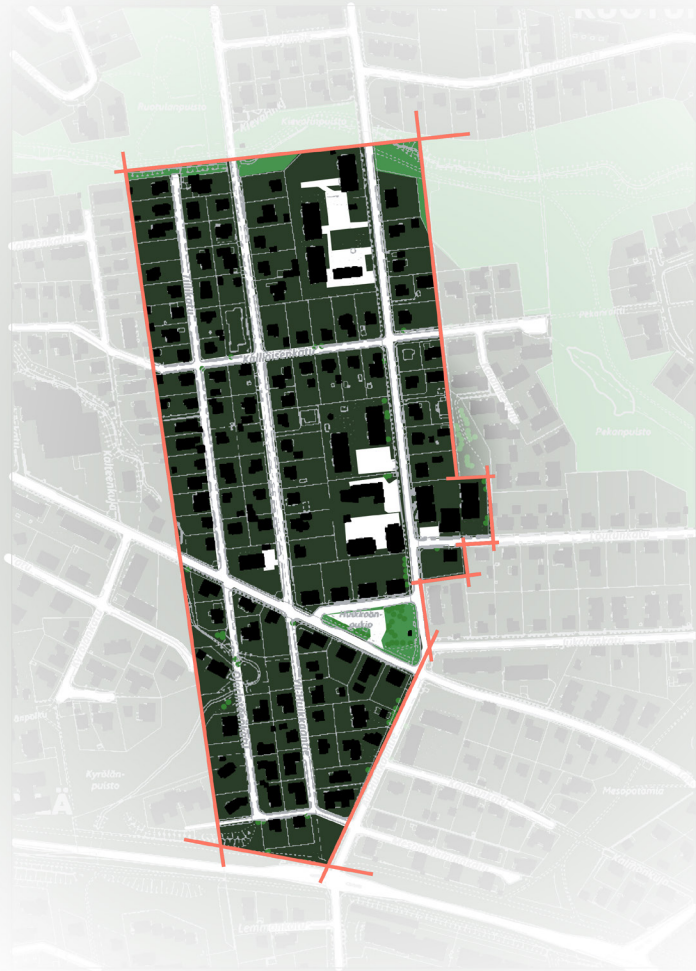
Huikkaan alueella tontit ja rakennukset ovat saaneet olla paikallaan jo pitkään, vanhimmat jopa yli 70 vuotta. Tämän takia puutarhat ovat saaneet kasvaa jo pidemmän aikaa kauniiksi ja runsaiksi (kuva 23). Osalla tonteista päärakennusta on jopa vaikea havaita kadulta, sillä se on peittynyt suurien puiden ja pensasaitojen taakse. Joissakin kohteissa pelkkä autotalli on näkyvissä kadulle. Pensasaidat ja puut ovat huolittelemattoman orgaanisia. Vehreys saa aikaan kotoisan tunteen paikalla kulkiessa.

Pääasiallisina kasveina alueella löytyy hedelmäpuita, marjapuskia, pihlajia sekä aitikasveja. Periaatteeksi voidaan sanoa, että mitä uudempi rakennus on, sitä vähemmän kasvillisuutta ja diversiteettiä puutarhoista löytyy. Tämä johtuu nykyaikaisesta, melko tuhoavasta rakennustavasta, joka ei pensaita tai puita säästele. Lisäksi nykytrendinä ovat graafisen huolitellut pienikokoiset pihat, joissa kasvillisuus on istutettu puutarhalaatikoihin tai rajattu kivetyksellä. Kasvillisuus on merkittävä tekijä niin yksityisyyden ja varjojen luomisessa kuin lämpösaarekeilmiön ehkäisyssäkin.

Yleisiä viheralueita aluerajauksen sisällä on melko vähän. Ulkopuolelle rajautuu suurehko Ruotulanpuisto, josta löytyy erilaisia virkistystoimintoja, kuten leikkipaikkaa. Ihan alueen rajalle sijoittuu Kievarinpuisto, joka on pitkulainen muodoltaan ja seuraa suurehkoa ojaa, jonka ylle on rakennettu siltoja. Kuvan 24 kaupunkivihreä -kartassa vihreältä näyttävä Huikkaanaukio koostuu oikeasti puilla ympäröidystä hiekkapohjaisesta parkkipaikasta sekä kierrätyspisteestä. Katupuita alueella on melko harvassa. Alueen vehreys siis painottuu pitkälle asukkaiden pihojen ja puutarhojen vehreyteen eikä niinkään kaupungin ylläpitämiin viheralueisiin.

Kuva 23 Huikkaan alueen vehreimpiä katunäkymiä piholle

Alun perin Huikkaan alkuaikoina puutarhat olivat hyötykäytössä kotiviljelyssä alueen palstoittamisen aikaan. Pihoja käytettiin myös yleiseen oleiluun ja kodinhoidon funktioihin. Ne toimivat jatkeena sisätiloille erityisesti kesäisin. Vuosien saatossa tontit ovat pienentyneet ja rakennusalat ovat suurentuneet, joka on ollut havaittavissa jo 60- ja 70-lukujen rakennuskannassa. Pihojen toiminnot ovat siirtyneet sisätiloihin, ja ulko-oleskelulle ei jää kovin paljon tilaa. 2000-luvulla tontteja on jaettu, mikä on johtanut vielä pienempään pihatrendiin. Nykyisin jaetuille tonteille on hankala mahdollistaa toiminnot kuten päärakennus, talousrakennus ja pakolliset kaksi autopaikkaa. Tämä vaikeuttaa hulevesien hallintaa, vähentää viihtyvyyttä sekä biodiversiteettiä ja tekee tonteista ahtaampia oloisia.

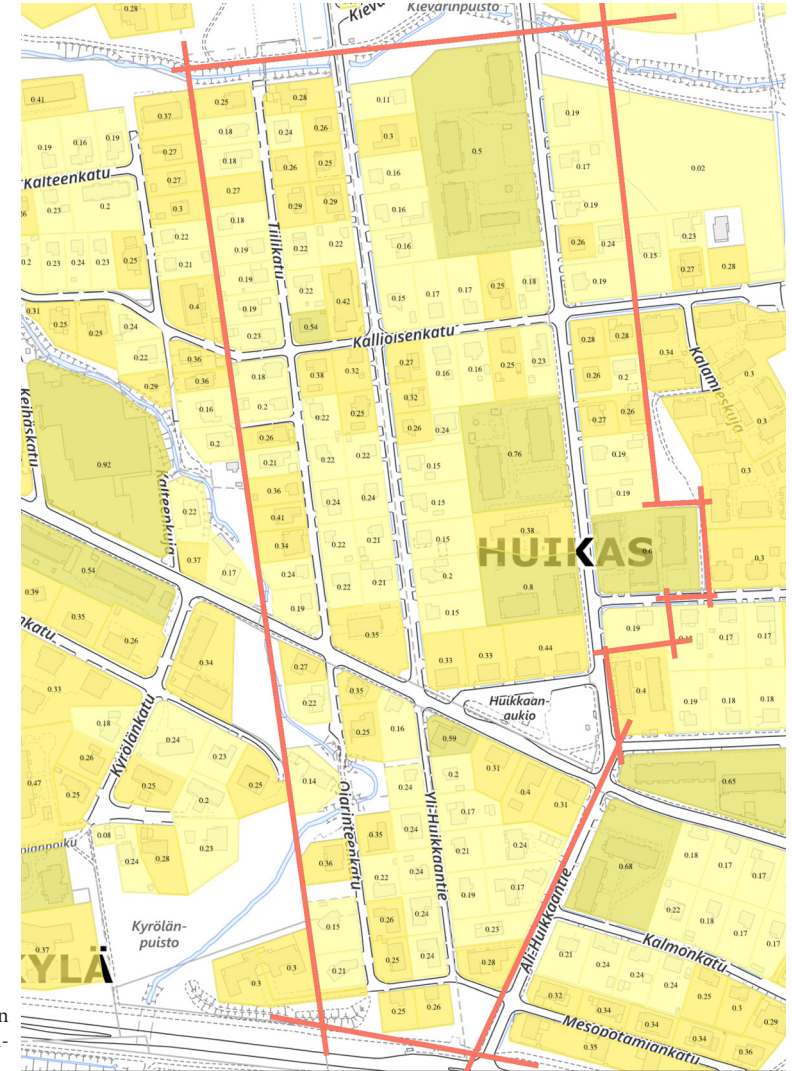
Kuva 24 Kaupunkivihreä, katupuut ja yksityisten pihojen vihreys kartalla

3.5 Mittakaava ja mittasuhteet

Huikkaan asuinalueella tyypillisin rakennus on pientalo, mikä luo hyvin ihmislähtöisen mittakaavan. Kerrostaloja löytyy Ali-Huikkaantien ja Takahuhdintien ympäristöstä. Tontit ovat vaihtelevan kokoisia, keskimäärin noin tuhannen neliön luokkaa. Tämä jättää piha-alueita hyvin rakennuksen ympärille. Tämän diplomityön kirjoittamishetkellä Tampereella on trendinä tehdä melko pieniä tontteja, jotka ovat suunnilleen 600 neliön molemmin puolin. Tämä jättää 150 neliön rakennuksen kanssa piha-alueet melko pieniksi, joilla ei juuri funktionaalisuutta ole. Kaupunkivihreälle myöskään ei juuri jää tilaa, sillä rakennusten viereen ei kannata varsinkaan puita istuttaa. Tämä johtuu puiden juurien mahdollisesta kasvusta kohti perustuksia, joka voi aiheuttaa esimerkiksi halkeamia. Tällaisen trendin tontinjakoja on Huikkaan alueella jo tehty esimerkiksi Yli-Huikkaantien varrella. Toisaalta pienen mittakaavan kadut ja pihat yhdessä luovat kotoisan ja tiiviin tunnelman, kuten esimerkiksi Tampereen Pispalassa.

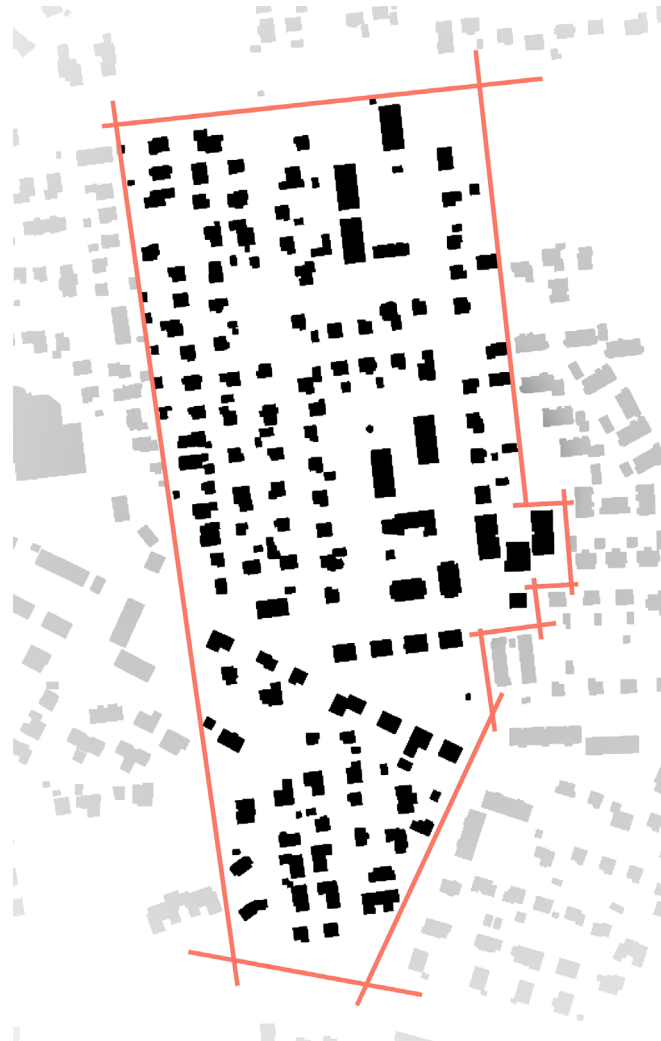
Tonttitehokkuus vaihtelee alueella jopa korttelien sisällä. Tonttitehokkuusluku E tarkoittaa tontin pinta-alan ja rakennusalan suhdetta. Mitä suurempi luku E on, sitä enemmän rakentamista tontilla on. Tyypillisin maksimi pientalotontille Tampereen esikaupunkialueella on 0,3, mutta Huikkaan alueella se vaihtelee 0,11 ja 0,42 välillä, mikä on suuri vaihtelu. Kuvan 25 kartta osoittaa, miten tonttitehokkuus vaihtelee alueella.

Rakennukset on sijoiteltu tonteilla vaihtelevasti. Suurin osa rakennuksista on kadun puolella jättäen suuren pihan rakennuksen taakse suojaan, ja osassa tonteista suuri piha on sijoitettu kadun puolelle näkyviin, kuten esimerkiksi Yli-Huikkaantiellä Kievarinpuiston läheisyydessä. Korkeuserot eivät ole juurikaan vaikuttaneet rakennusten sijoitteluun lukuun ottamatta Takahuhdintien etelän puoleista aluetta, jossa on huomattavasti matalampaa muuhun Huikkaaseen nähden.

Kuva 25 Huikkaan alueen tonttitehokkuudet (lähde: Oskari-karttapalvelu, 2023)

Mittasuhteet rakennuksissa vaihtelevat niiden rakennusajan mukaisesti. Rintamamiestalot ovat pienempiä ja neliömäisempiä jättäen tilaa pihan funktioille. Jälkmodernistiset pientalot leviävät monimuotoisina massoina melkein koko tontin alueelle. Tiilinkadun ja Yli-Huikkaantien pohjoispäissä pientalot ovat suuria rinnetaloja korkealla kellaritilalla, ja ne ovat usein monimuotoisia massaltaan. Julkisivukorkeus on yhdistävä mittasuhteellinen tekijä Huikkaan alueen pientaloissa. Se on johdonmukaisesti 4,5-5,5 metriä. Tämän syynä on ollut asemakaavamuutos, jossa asiasta on määrätty. Rinnetaloissa julkisivukorkeus on mitattu tontin korkeimmasta kohdasta, johon rakennusala osuu. Tämä saa aikaan sen, että rinnetonttien pientalot ovat huomattavasti korkeampia katunäkymään, kuin tasaisemmalla maaperällä sijaitsevat pientalot. Kuten rakeisuuskartassa kuvassa 26 voidaan havaita, rakennusten syvyyden ja leveyden suhdeluku vaihtelee. Osa rakennuksista on neliöitä erityisesti vanhemmassa ja pienemmässä rakennuskannassa. Osa taas on selkeästi pitkulaisen suorakulmion ympärille muodostettuja monimuotoisien massojen kollaasi. Tämän vuoksi yksittäistä mittasuhdelukua on mahdoton määrittää, ja yhdistäväksi tekijäksi jää rakennusten julkisivukorkeus.

Kuva 26 Huikkaan rakeisuuskartta

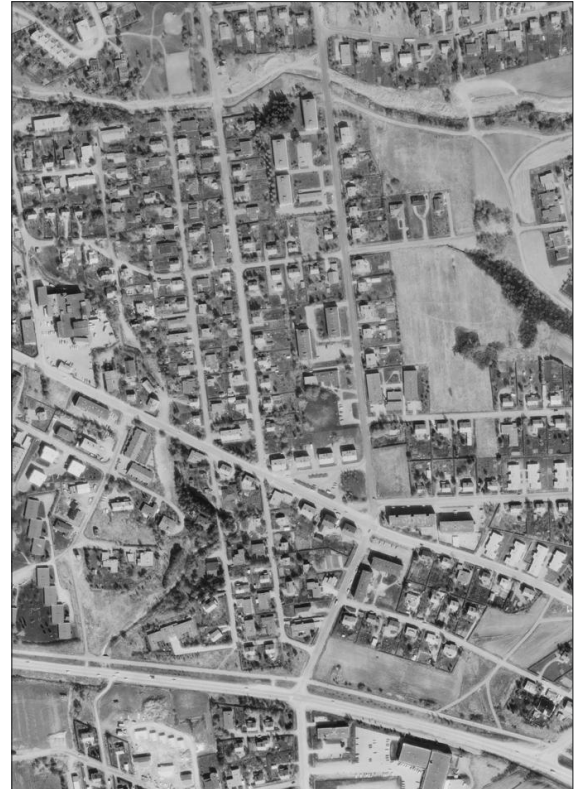
A.

1946

1966

1987

Kuva 27 Ilmakuvat Huikkaasta vuosilta 1946, 1966 ja 1987 (lähde: Oskari-karttapalvelu, 2024)

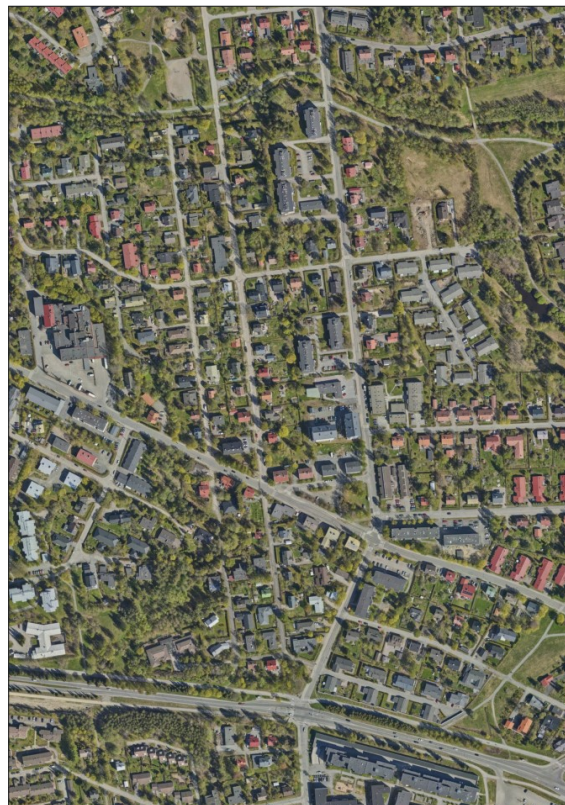
Historialliset kerrostumat

Rakennukset Huikkaan alueella voidaan karkeasti tyypitellä rintamamiestaloihin, jälkimodernistisiin pientaloihin ja 2000-luvulla rakennettuihin pientaloihin. Näistä rintamamiestalot on rakennettu 1940-1959 ja auma- että tasakattoiset, jälkimodernistista tyyliä edustavat pientalot, jotka on rakennettu 1960-1989. Tässä luvussa käyn läpi niiden arkkitehtonisia ratkaisuja ja historiaa sekä analysoin niiden piirustuksia siinä määrin, mikä on tälle diplomityölle luontevaa.

Kaikki rakennustyytit ovat arkkitehtuuriltaan toisistaan eriäviä. Tästä rakennushistoriallisesta kerrostumisesta voidaan vetää johtopäätöksiä pientaloalueiden täydennysrakentamisavasta: suuret viljelykseen sopivat tontit ovat tiivistyneet ja rakennusalat ovat kasvaneet. Kotiviljelyn tarve on poistunut ja enemmän toimintoja on haluttu pientalon sisälle asukkaiden vaurastuessa. Asukkaiden tilantarve on suurentunut ja kahden perheen pientaloja ei ole juuri rakennettu jälleenrakentamisajan jälkeen.

Suomessa rakennuskanta on muuhun Eurooppaan suhteutettuna nuorta. Tähän on monta syytä: sotien aiheuttamat tuhot sekä niiden jälkeisen kasvuun vastaaminen, sekä 70-luvun purkuinnostus vanhaan rakennuskantaan, jolloin esimerkiksi Tampereen Amurin puutalokorttelit korvattiin kerrostaloilla. Myös Huikkaan esikaupunkialue on melko tuore. Alueen kehityksen viljelyseudusta esikaupunkialueeksi nähdään kuvasta 27, jossa on ilmakuvat vuosilta 1946, 1966 ja 1987. Kehitys on tapahtunut nopeasti. Melkein kaikki alueen pientalotontit ovat rakentuneet vain muutamassa vuosikymmenessä. Maisema on muuttunut avarasta peltomaisemasta tiheäksi pientaloalueeksi ruutukaavalla. Vuosien 1966 ja 1987 välillä rakentaminen on monimuotoistunut rakennusten sijoittelun suhteen tonteilla sekä pientalojen massoitteeluun nähden. Nykytilanteessa (kuva 28) peltomaisemasta ei ole enää tietoaakaan. Puistoalueiden

ja tonttien puut ovat saaneet kasvaa ja alueen vihreä identiteetti on saanut syntyä. Teiskontie on tunnistettavissa ensimmäisistä ilmakuvista lähtien.

Kuva 28 Ilmakuva Huikkaasta vuodelta 2022 (lähde: Oskari-karttapalvelu, 2024)

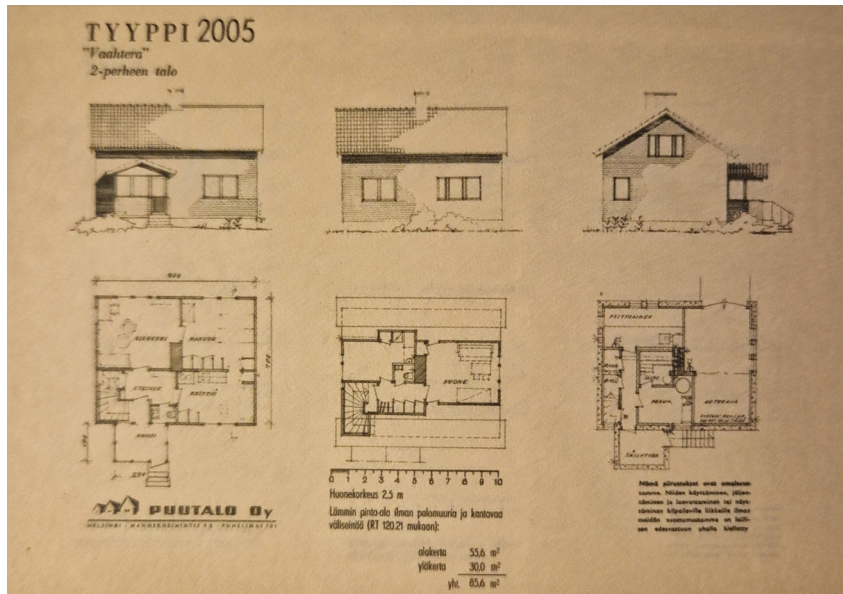
4.1 Jälleenrakennuskauden rintamamiestalo ja sen historia

Jälleenrakentamiskauden alueet ovat syntyneet kipeästä tarpeesta asuttaa kansa talvisodan (1939-1940) jälkeen. Suomi joutui luovuttamaan noin 10% alueistaan Neuvostoliitolle, ja tämä sekä sodan tuhot loivat noin 420 000 ihmisen asuttamistarpeen nopealla aikataululla (Vesikansa, Tidwell, Berger, 2021). Rakennuksia alettiin rakentaa uudella, tehtaan tuotantolinjaan verrattavissa olevalla tavalla. Tämä mahdollisti pienemmän määrän työvoimaa, jota oli vähän saatavilla. Tällöin syntyi myös uusi ja laaja historiallinen kerrostuma rakennus- ja täten myös kulttuurihistoriaan. Rintamamiestaloja löytyy kaikkialta Suomesta niin kaupungeista kuin maaseudultakin, mikä tekee talotyypistä mielenkiintoisen. Rintamamiestalo on kenties tunnetuin talotyyppi Suomessa levinneisyytensä vuoksi, ja usein kun ajattelemme sanaa talo mieleen tulevat ensimmäisenä tutut harjakatto suorakuution muotoisessa massassa neliön muotoisine ikkunoineen.

Suurin ja merkittävin rintamamiestalojen valmistaja oli aikanaan Puutalo Oy. Yritys on perustettu 1940, ja se jakeli ensimmäisiä valmistaloihin verrattavia rakennuksia. Puutavara leikattiin mittaansa jo tehtaalla, mikä vähensi merkittävästi työn määrää rakennuspaikalla, ja nopeutti rakennusprosessia merkittävästi. Näitä taloja vietiin ulkomaille asti. Akateemikot ja alan ammattilaiset ovat noteeranneet rintamamiestalojen merkittävyyttä kuitenkin hyvin vähän, ja pitäneet niitä niin sanotusti vähäpätöisenä arkkitehtuurina (Vesikansa, Tidwell, Berger, 2021). Ne eivät mahdu samaan muottiin muun merkittävän arkkitehtuurin kanssa Alvar Aallon ja Olympiastadionin rinnalle. Tämä on huomattavaa, sillä rintamamiestalojen uudenlainen rakentaminen mahdollisti Suomen nousun hyvinvointivaltioksi nopealla aikataululla. Rintamamiestaloja on monenlaista tyyppiä, ja eräs näistä on kuvattu kuvissa 29 ja 30.

Rintamamiestaloille ei voida nimetä yhtä yksittäistä arkkitehtisuunnittelijaa, sillä talo ja sen monet eri muunnokset suunniteltiin kollektiivisesti toimiston sisällä (Vesikansa, Tidwell, Berger, 2021). Yksittäisen, nimettävän suunnittelijan puuttumisella on varmasti vaikutuksensa tämän, yhden suomalaisen arkkitehtuurin merkittävimmistä ja yleisimmistä yksiköistä, arvostuksen puuttumiseen.

Kaupunkihistoriaa tarkastellessa on otettava huomioon, mistä se kertoo: yleistettynä keskustoissa säilyneet kivirakennukset ovat omiaan säilymään pienemmällä ylläpitokustannuksilla, kuin pienituloisten puutalot. Työväen puutalojen purkuinto on nähty miltei kaikissa Suomen suurimmissa kaupungeissa, mutta poikkeuksiakin löytyy. Tampereen Pispala on yksi hyvä esimerkki tällaisesta kokonaisesta alueesta, mutta sekin on luonteeltaan muuttunut merkittävästi keskiluokkaisemmaksi verraten alkuperäiseen tai aikaisempaan asuinkuntaan. Sodan jälkeiset tyyppitaloalueet ovat myös oma poikkeuksensa tähän sääntöön tai vaihtoehtoisesti samanlainen purkuinto ei ole saavuttanut niitä vielä. Ne kertovat tarinaa tavallisten suomalaisten evakkotiestä, maaltamuutosta, kansallisesta modernisaatiosta ja suuresta elintasonoususta (Heininen-Blomstedt, 2013). Nykyisin niiden arvostus on niin vähäistä, että ne kutistuvat verraten uudisrakennuksiin niiden rinnalla

Kuva 29 Erään rintamamiestalon julkisivut ja pohjat
(lähde: Vesikansa, Tidwell, Berger, 2021)

Kuva 30 Näköympäripiirros rintamamiestalosta
(lähde: Vesikansa, Tidwell, Berger, 2021)

4.2 Jälkimodernistinen pientalo ja sen historia

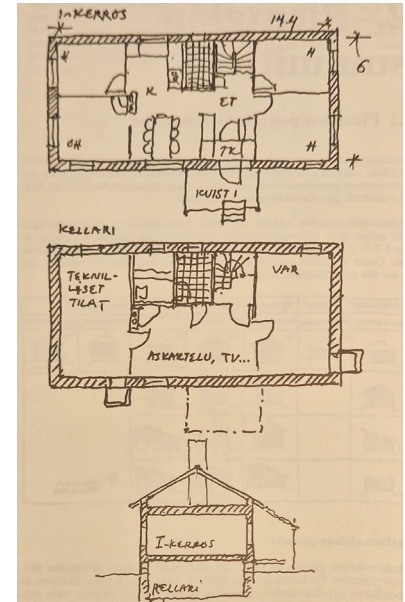
Jälleenrakennuskauden jälkeen pientalorakentamisen ihanteiksi nousivat asukaslähtöisyys ja tonttikohmainen suunnittelu. Tämä käytännössä tarkoitti sitä, että asukkailla oli mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omaan elinympäristöönsä haluamallaan tavalla. Itseilmaisuu ja nikkarointi olivat avainasemassa pientaloasumisessa (Lehtovuori, 1984), mikä näkyy konkreettisesti esimerkiksi askartelutilojen suunnitteluna pientalojen tiloihin. Omakotitaloasumiseen liittyi voimakas itsellisyys ja omavastuullisuus, mutta toisaalta myös yhteishenki naapurien kanssa (Lehtovuori, 1984). Asuinalueen identiteetti ja sen tekijät olivat silloin jo haussa uutta pientaloa suunniteltaessa.

Kaupunkisuunnittelussa oli tyypillistä jakaa kaupungin asukkaat ruokakunnan koon mukaan joko pientalo- tai kerrostaloasujiksi: pienet ruokakunnat sijoiteltiin kerrostaloasuntoihin ja lapsiperheille varattiin pientaloja (Lehtovuori, 1984). Lehtovuori kritisoi tätä tapaa suunnitella kaupunkia ja tuo esille kirjassaan Hyvin suunniteltu pientalo (1984) vanhuksille ja liikuntarajoitteisille syntyvät hyödyt omasta pihasta ja asunnon portaattomuudesta. Toisaalta vanhuksilla ja liikuntarajoitteisilla ei välttämättä ole resursseja tehdä pientalon vaatimia huoltotoimenpiteitä yksin asuessaan. Kaupunkikuvallinen ihanne oli ”kohtuullinen vaihteluvuus ja riittävä yhtenäisyys oikeassa seossuhteessa” (Lehtovuori, 1984). Vanhan rakennuskannan sekaan haluttiin täydennysrakentaa, mutta sen aikaisin menetelmin ja ihantein. Lehtovuoren (1984) mukaan paras tapa olisi ollut tehdä täysin naapuritalon mallinen ratkaisu, mutta samat kattokulmat, räystäskorkeudet ja julkisivumateriaalit sallivat pienet poikkeavuudet. Hän myös kritisoi valkoiseksi maalattuja, tummalla tasakatolla varustettuja ”ruumisarkkitaloja”. Pientalosuunnittelu heilahteli pinnallisen yksilöllisyyden korostamisen ja lattean monotonisuuden ääriarvoissa (Lehtovuori, 1984).

Asuntohallitus määräsi kaupunkialueen pientalojen tilojen koosta, ja ne olivat tiukkoja. Talojen koko määräytyi sinne muuttavan perheen koon mukaisesti siten, että jokaisella oli oma makuuhuone vanhempien yhteistä huonetta lukuun ottamatta. Tyypillisen ajan pientalon pohja ja leikkaus on kuvassa 31 ja näkymäkuva kuvassa 32. Talojen runkosyvyys oli pääsääntöisesti 7–8 metriä, ja pientalojen pinta-alaa alettiin jakaa monimuotoisemmin kuin vain neliöiksi tai suorakaiteiksi (kuva 33). Arvokkaana pidettiin tontin ja ympäristön huomioimista suunnittelun alkuvaiheesta lähtien. Näkymät, auringonvalo, korkeuserot sekä ympäröivä rakennuskanta tuli tutkia tarkkaan ennen suunnittelun aloittamista. (Lehtovuori, 1984).

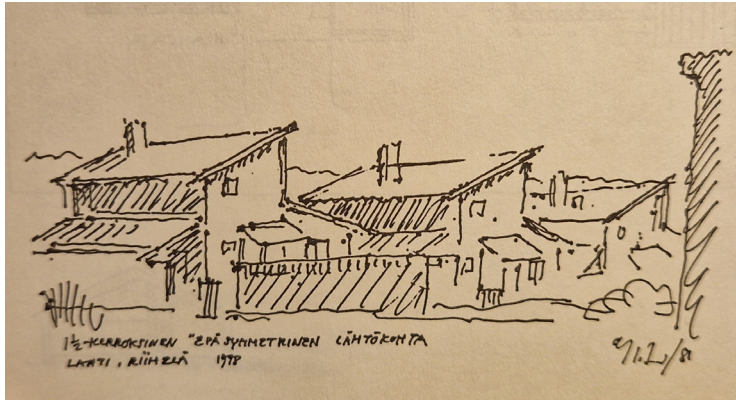
Niin sanottu avaimet käteen- rakentamistapa oli yleistymässä, ja itse rakentamiseen asukkaat ottivat aiempaa vähemmissä määrin osaa. Valmiiksi tehtaalla rakennetut elementit yleistyivät. Julkisivujen materiaalit pientaloissa monipuolistuivat asukkaiden vaurastuessa ja materiaalien halpenemisen seurauksena. Sivuasuuntoja ei juuri enää rakennettu. Pohjaratkaisut olivat yksilöllisempiä aiempaan verraten, esimerkiksi lemmikki- ja lapsitalouksiin suunniteltiin usein erillinen märkäsisäänkäynti. Pihatilat toimivat jatkeena sisätilojen toiminnoille edelleen hyötyputarhojen ja pyykin kuivatuksen muodossa. Terrasit ja parvekkeet tehtiin pehmentämään siirtymää ulko- ja sisätilan välillä, ja pääsisäänkäynneille annettiin arvoa talon arkkitehtuuriin kutsuvana elementtinä. (Lehtovuori, 1984).

Myös LVI-ratkaisut olivat monipuolistuneet teknologian kehittymisen myötä. Erilaiset lämmitysratkaisut vaativat pientalosta tilaa teknisinä tiloina. Rakenteissa riskirakenteet yleistyivät. Kattomallit monipuolistuivat samaan aikaan julkisivumateriaalien kanssa, ja tämä johti uudenlaisiin toimimattomiin ratkaisuihin.

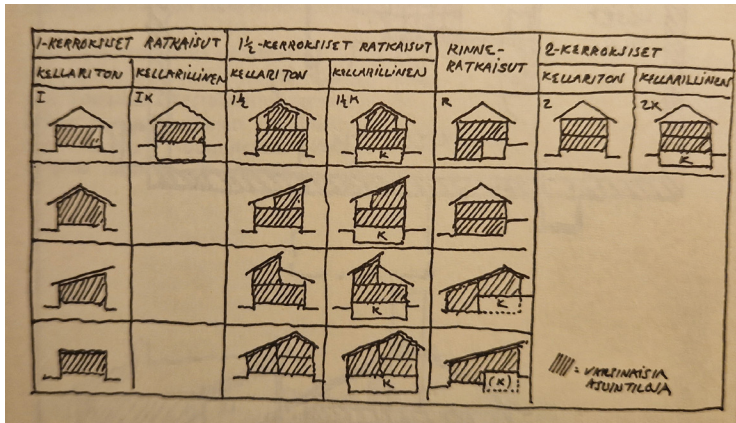

Kuva 31 Jälkimodernistisen pientalon pohja ja leikkaus (lähde: Lehtovuori, 1984)

4.3 Vuoden 2000 jälkeen rakennetut pientalot

Kuva 32 Jälkimodernistisen pientalojen näkymäkuva (lähde: Lehtovuori, 1984)

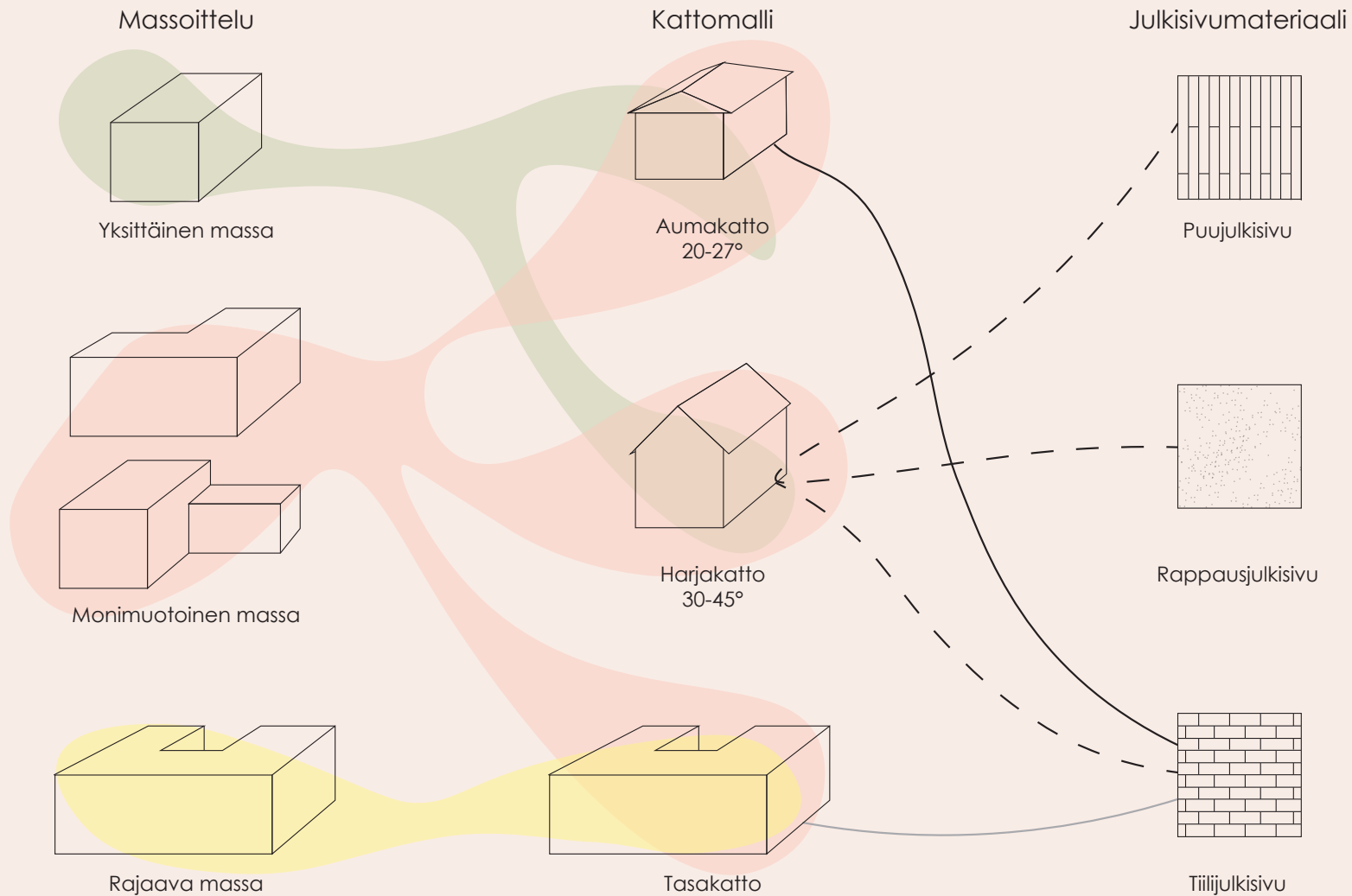
Kuva 33 Jälkimodernistisen pientalojen massoitteleikkauksia (lähde: Lehtovuori, 1984)

Nykyaikainen rakentamisprosessi on monimutkaistunut vuosien saatossa. Jo ennen suunnittelun aloittamista pientaloprojekteissakin hyödynnetään kustannusarvioita, tarveselvityksiä ja tarkkoja tilaohjelmia. Vaikka alan ammattilaisille nämä ovat arkisia ja hyödyllisiä dokumentteja, ovat ne pientalon rakentamisesta haaveilevalle monimutkainen ja vaikeasti lähestyttävä kokonaisuus. Asemakaavassakin määrätään nykyisin paljon tarkemmin eri asioista aina hulevesien käsittelystä autopaikkojen määrään ja julkisivujen materiaalivalintoihin. Tämän lisäksi luvat ja selvitykset monimutkaistavat rakennusprosessia. (Sahlstedt, Palolahti, & Koskenvesa, 2015).

Tämä on johtanut siihen, että helposti valitaan avaimet käteen -periaate, ja talon malli tulee katalogista. Suunnittelutyö tehdään pienin muutoksin valmiiksi suunniteltuun taloon, jollaisia löytyy jo monia ympäri Suomea lähes samanlaisina. Tällainen valmistaloihin pohjautuva pientalorakentaminen harvoin ottaa huomioon ympäröivän kaupunkikuvan ja olemassa olevan rakennuskannan. Itseilmaisun ja omavastuullisuuden teemat suunnittelun lähtökohtina ovat väistyneet ja tilalle on tullut byrokratian solmuista selviäminen. Asukkaiden panos suunnittelussa on pienentynyt merkittävästi.

Huikkaan alueella uudet rakennukset erottuvat vanhasta harmaudellaan, suurilla epäjärjestelmällisesti sijoitetuilla ikkunoillaan ja kookkaalla julkisivukorkeudellaan. Ne luovat kontrastia kaupunkikuvaan ja uutta historiallista kerrostumaa alueelle, mutta samalla tekevät alueesta entistä rikkonaisemman ja sekoittuneemman. Ne eivät erotu edukseen, ja sotkevat alueen orastavaa identiteettiä entisestään harmaudellaan, erottuvilla mittasuhteillaan sekä graafisilla nurmikkopihoillaan.

5.

Kuva 34 Massoitteleen, kattomuodon ja julkisivumateriaalin valintaprosessi kaaviona

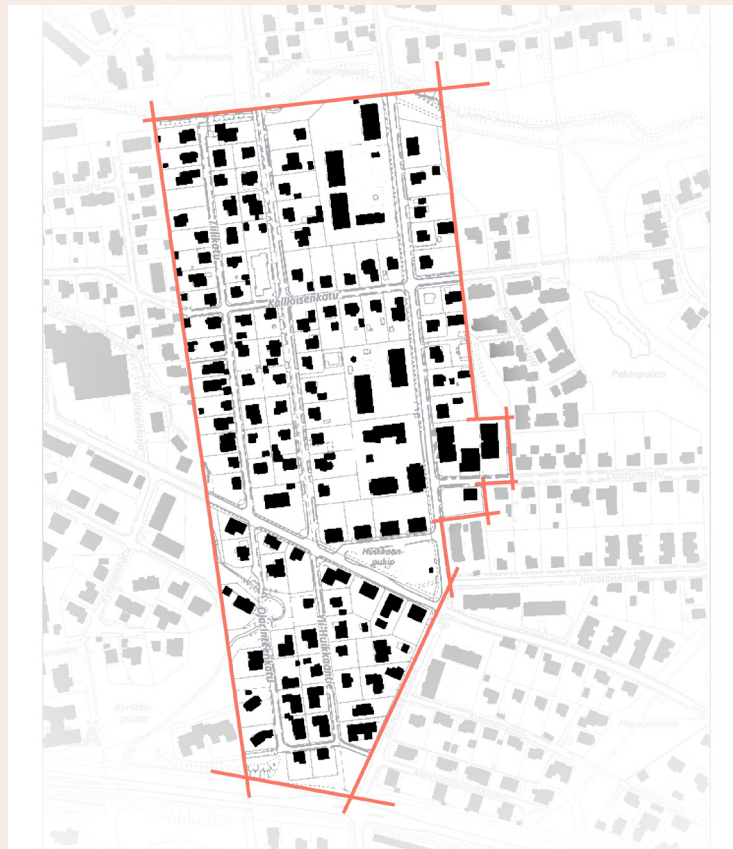
Rakentamistapaohje Huikkaaseen

Tämä rakennustapaohje koskee Huikkaan alueen pientaloja, jotka on merkitty kuvaan 35 kartan muodossa. Huikkaan asuinalue sijaitsee Ruotulan, Kissanmaan ja Uusikylän välissä noin viiden kilometrin päässä Tampereen keskustasta (kuva 36). Asuinalue kuuluu palstoittamalla syntyneet pientaloalueet 2019-selvitykseen ja lähistöllä on monia kulttuurihistoriallisesti merkittäviä suojelua vaativia alueita.

Eroten perinteisistä rakennustapaohjeista, joiden tavoitteena on säilyttää olemassa olevaa kaupunkikuvaa, tämän rakennustapaohjeen tavoitteena on luoda identiteettiä ja omaleimaisuutta. Huikkaan alue nykyisin on luonteeltaan pirstaloitunut ja hieman sekava. Pohjana rakennustapaohjeelle on tehty analyysiä ja kirjallisuustutkimusta alueiden identiteettiin vaikuttavista tekijöistä, ja miten niitä voisi hyödyntää jo olemassa olevalla asuinalueella. Koska tutkimuksen mukaan vahvin identiteettiä kasvattava tekijä on asuinalueen asukkaat ja heidän arvopohjansa, on tämän rakennustapaohjeen tavoite antaa raamit heitä odottaville valinnoille, jos he päättävät rakennuksia remontoida tai uudisrakentaa alueella.

Tämän rakennustapaohjeen pääperiaate on esitetty kuvassa 34. Se antaa asukkaan tai suunnittelijan valita Huikkaassa jo sijaitsevista vahvoista ominaisuuksista antaen kuitenkin valinnanvapauden tietyin edellytyksin. Jos esimerkiksi asukas haluaa talonsa massasta monimuotoisen, hän voi valita vaihtoehdoista minkä kattomallin tahansa. Jos hän valitsee aumakaton, on julkisivumateriaalin oltava tiili. Satulakatto sallii minkä vaihtoehdon tahansa julkisivumateriaalien osalta. Sallittujen värien kaavio löytyy kappaleesta 5.8 Materiaalit ja värit. Tämä kokonaisuus luo helposti lähestyttävän valintapolun asukkaalle, jota pitkin Huikkaan identiteetti kasvaa ja vahvistuu pala kerrallaan.

Tämä rakennustapaohje on toteutettu diplomityönä Tampereen yliopistossa yhteistyössä Tampereen kaupungin kanssa 2023.

Kuva 35 Tämän rakentamistapaohjeen rajaukseen kuuluvat pientalotontit

Kuva 36 Huikkaan sijainti Tampereella

5.1 Tietoa rakentamisesta

Suunnittelun pääasiallisina lähtökohtina on luoda paikan tuntua, identiteettiä ja kulttuurihistoriallista arvoa valmiille, tyypeiltään ja iältään erilaiselle rakennuskannalle ja asuinalueelle. Tähän pyritään ottamalla huomioon Paikan määritelmiä -luvussa löydettyillä osa-alueilla, eli fyysisillä paikan ominaisuuksilla, asukkaiden arvoilla, sosiaalisilla ja yhteiskunnallisilla määritteillä sekä erityisesti kulttuurilla ja historialla, joka on Huikkaalle ominaista.

Paikan fyysiset ominaisuudet voidaan löytää Huikkaan analyysistä, ja niitä paikan tunnun kehittämiseksi tulisi jalostaa asuinalueen identiteetin vahvistamiseksi. Asukkaiden arvot pyritään ottamaan huomioon siten, että luodaan rakennustapaohjeesta työkalu, jota he suunnitellensa käyttävät, mutta samalla saavat laittaa osan itseään ja arvojaan suunnitteluprosessiin. Asukkaiden arvoilla tässä yhteydessä tarkoitetaan asukkaiden henkilökohtaisia rakentamiseen liittyviä aatteita, jotka ovat heille merkittäviä. Tästä esimerkkejä voivat olla ympäristöarvot tai kulttuurihistorialliset arvot. Yhteiskunnalliset ja sosiaaliset määritteet kirjoittamishetkellä arvostavat asuinalueiden identiteettiä, käveltävyyttä ja ympäristöarvoja. Nämä arvot huomioidaan luonnollisesti kokonaisuutena koko diplomityön teemassa. Rakennuskulttuuri ja -historia huomioidaan rakennustapaohjeen vaihtoehtoissa, jotka ovat kaikki saaneet inspiraationsa olemassa olevasta rakennuskannasta alueella, ja joiden pyrkimys on korostaa niitä.

Pyrkimys on antaa mahdollisuus asukkaille tehdä päätökset itse omien arvovalintojensa pohjalta kulttuurihistoriasta inspiroituen ja annettujen viitekehyksien sisällä. Tämä luo uudenlaisen yhtenevyyttä olemassa olevan kanssa tekevän historiallisen kerrostuman kuitenkin säilyttäen alueen olemassa olevaa vehreää identiteettiä. Tämänhetkistä tilannetta alueella on tuotu ilmi kuvassa 37.

Tampereen rakennusvalvonta myöntää alueen rakennus- ja toimenpideluvat. Rakennusvalvonnasta on suositeltavaa tiedustella jo etukäteen suunniteltavan rakennushankkeen reunaehdoista. Suunnittelijan tulee olla ammatillisesti pätevä arkkitehtisuunnittelija. Tämä rakennustapaohje on laadittu asukkaiden ja suunnittelijoiden avuksi rakennushanketta varten.

Kuva 37 Kollaasi alueen nykytilasta

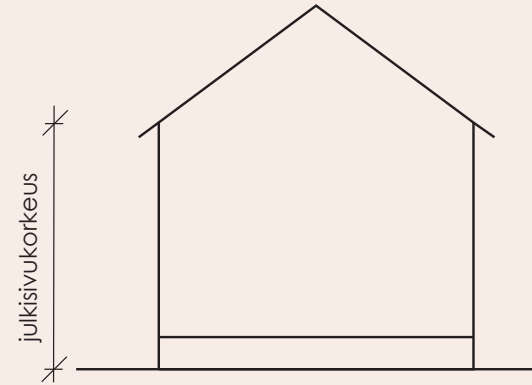
5.2 Rakennusten koko

Mittasuhteellinen lähtökohtainen tavoite rakentamiselle Huikkaan alueella on se, ettei uudisrakennus erotu vanhasta rakennuskannasta merkittävästi kooltaan. Asemakaava määrää rakennusoikeudella tonttien tonttitehokkuusluvusta e , joka tarkoittaa rakennusalan ja tontin pinta-alan välistä suhdetta. Huikkaan alueella omakotitalotonttien tonttitehokkuusluvut vaihtelevat välillä 0,11 ja 0,42, ja uudisrakennusten tonttitehokkuuden tulee osua tälle välille. Tonttitehokkuuden voi laskea alla olevasta kaavasta, ja julkisivukorkeus harjakattoisessa rakennuksessa on merkitty kuvaan 38.

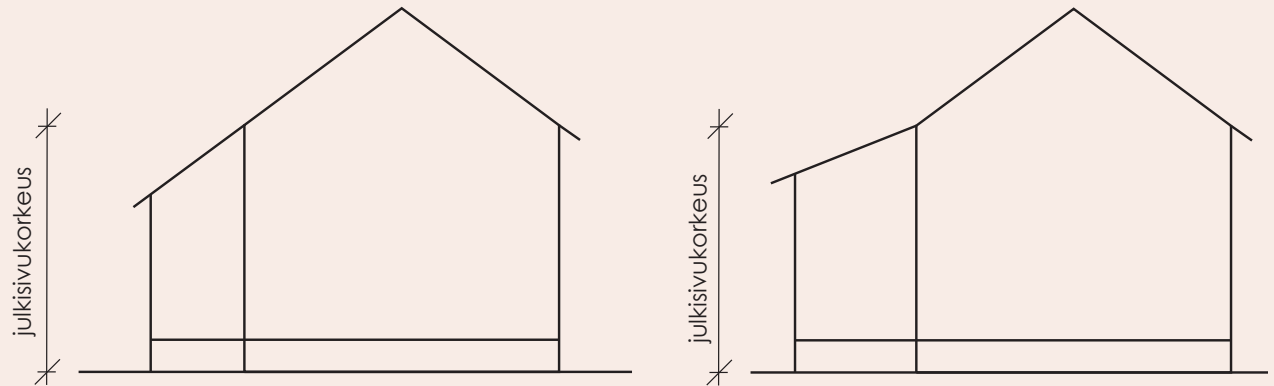
Suurimman mahdollisen rakennusalan määrittää asemakaava, joka voi myös määrätä julkisivukorkeudesta. Jos sitä ei ole määritelty, tulisi julkisivukorkeuden olla 4,5-5,5 metriä. Rinnetonttien tapauksessa julkisivukorkeuden tulee olla tältä väliltä siltä puolelta rakennusta, jossa julkisivukorkeus on matalampi. Käytännössä siis julkisivukorkeus mitataan siltä puolelta rakennusta, joka on rinteen tai mäen korkeammassa kohdassa.

Julkisivukorkeus saa vaihdella rakennuksen päämassan ulkopuolelle sijoitetuissa massoissa. Laajennus tai ulkoneva kuisti saa olla julkisivukorkeudeltaan matalampi kuin päärakennuksen julkisivukorkeus. Tätä havainnollistaa kuva 39.

$$\text{Tonttitehokkuusluku } e = \frac{\text{Rakennuksen kerrosala}}{\text{Tontin pinta-ala}}$$

Kuva 38 Julkisivukorkeus havainnollistettuna

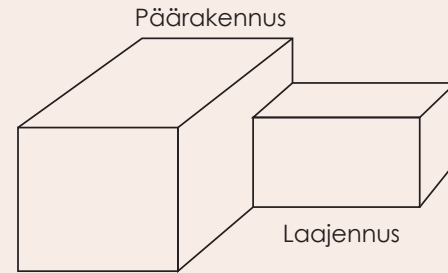
Kuva 39 Laajennusten ja kuistien julkisivukorkeus voi olla eriävä päämassan julkisivukorkeudesta

5.3 Laajentaminen

Asuminen on kehittynyt vuosien varrella Huikkaan rakentamisen jälkeen, asumistilanteita on erilaisia ja asukkailla saattaa olla lisätilan tarpeita verrattuna 50–70 vuoden takaisiin talojen tiloihin. Laajennusta suunniteltaessa kannattaa ensimmäisenä miettiä sellaisia ratkaisuja, jotka muuttavat vain rakennuksen sisätiloja ja niiden järjestämistä uudelleen. Rakennusta saa laajentaa asemakaavan sen salliessa. Tähän on Huikkaan alueella kolme tapaa: kellari- tai ullakkolaajennus, olemassa olevan massan laajentaminen tai piharakennuksen käyttötarkoituksen muutos tai rakentaminen. Piharakennuksista on tässä rakentamistapaohjeessa oma kappaleensa 5.10.

Kellari- ja ullakkorakentaminen ei muuta merkittävästi alueen kaupunkikuvaa, mutta sillä voidaan saada merkittävästi lisätiloja. Huoneiden valonsaantiin on kiinnitettävä huomiota suunnitteluprosessissa, ja kattoikkunoiden lisääminen on sallittua tätä varten. Niiden tulee istua olemassa olevan talon henkeen ja arkkitehtuuriin.

Olemassa olevan päärakennuksen laajentaminen tapahtuu siten, että uusi tila rakennetaan erottavana päärakennuksen massasta kuten esimerkiksi lisäsiipinä (kuva 40). Lisäksi erottavana tekijänä käytetään tämän rakentamistapaohjeen mukaisia julkisivuvärejä tai -materiaaleja tai mitoitusta siten, että ne ovat harmoniassa päärakennuksen vastaavien ominaisuuksien kanssa. Kattomallin on oltava sama päärakennuksen kanssa, ja ikkunoiden sekä muun aukotuksen sijoittelun tulee olla tämän rakentamistapaohjeen mukaisia (katso kappale 5.6). Laajennuksen suunnittelun tulee olla laadukasta ja hyvää arkkitehtisuunnittelua. Tällä tavalla laajentamalla saadaan uutta kulttuurihistoriallista kerrostumaa ja mielenkiintoista kaupunkitilaa pientaloalueelle vanhaa kopioimatta ja alueeseen sopivalla tavalla. Esimerkki alueella tehdystä laajennuksesta on esitetty kuvassa 41.

Kuva 40 Havainnollistava kaavio laajennusosasta

Kuva 41 Laajennus Huikkaan alueelta, jossa on käytetty eri julkisivumateriaalia kuin päärakennuksessa

5.4 Katot

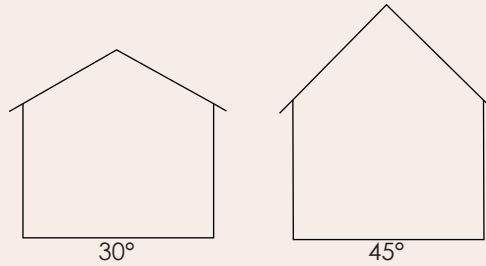
Kattomuodon valinta pohjautuu tämän rakentamistapaohjeen alussa olevaan kaavioon (kuva 34). Katto on yksi rakennuksen hallitsevimista ja tärkeimmistä elementeistä niin arkkitehtonisesta kuin toiminnallisesta näkökulmasta. Huikkaan alueella sallittuja kattomalleja ovat harjakatto, aumakatto sekä tasakatto.

Harjakatolle saa valita kattokulman asteväliltä 30-45°. ja harjan on sijoitettava symmetrisesti rakennuksen massaan nähden (kuva 42). Räystäät on oltava riittävät. Mitä pienempi kattokulma on, sitä matalamman mielikuvan rakennus katsojalleen luo. Harjakatto on yleisin kattotyyppi Huikkaan alueella, ja se on perustavanlaatuisen ominaisuus rintamamiestaloissa. Tämän kattomuodon valitseminen mahdollistaa laajimman muiden ominaisuuksien vaihtoehtojen sarjan uudisrakentamisessa.

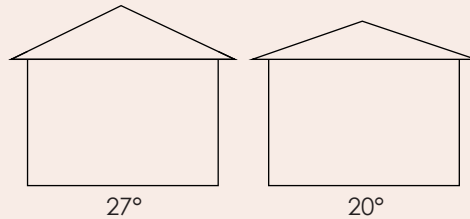
Aumakaton on oltava kattokulmaltaan 20-27° (kuva 43). Räystäät on oltava riittävät. Aumakattoa on Huikkaan alueella 60- ja 70-lukujen rakennuksissa, joissa on tiilijulkisivu. Se on alueella melko harvaan käytetty kattomalli.

Tasakatto ei ole suositeltava kattomalli sen riskirakenteiden takia. Se on kuitenkin sallittu, mutta sade- ja sulamisvesien hallintaan katolla on kiinnitettävä erityistä huomiota niin suunniteltaessa kuin huoltotoimenpiteissä. Tasakatto on räystäättömänä ratkaisuna melko yleinen Huikkaan alueella (kuva 44).

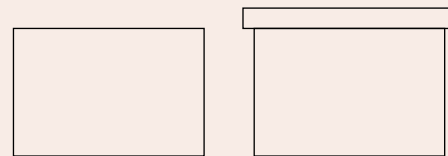
Värit ja materiaalit katoissa tulisi valita ympäröivän rakennuskannan mukaan. Ylivoimaisesti yleisin kattomateriaali on tiilikatto, jota löytyy pääsääntöisesti heleän punaisesta ruskean ja tumman harmaan sävyihin. Alueelta löytyy myös saumapeltikattoja sekä huopakattoja, ja nekin ovat sallittuja. Värimaailma katolle tulee valita julkisivuväreihin sopivasti. Sallitut kattojen värit on merkitty kuvaan 45.

Kuva 42 Harjakaton kattokulmaväli havainnollistettuna

Kuva 43 Aumakaton kattokulmaväli havainnollistettuna

Kuva 44 Tasakatto räystäällä ja ilman havainnollistettuna

Tumman harmaa

Musta

Tumman ruskea

Tiilenpunainen

Punainen

Kuva 45 Kattojen suositellut värit kaaviona

5.5 Sisäänkäynnit ja parvekkeet

Pääsisäänkäynti on rakennuksen yksi tärkeimmistä elementeistä. Se toimii siirtymätilana ulko- ja sisätilan välillä, ja sitä korostamalla osoitetaan sisäänkäynnin sijainti arkkitehtonisesti luonnollisella tavalla. Huikkaan alueella sisäänkäynnit ovat aina tavalla tai toisella korostettuja niin vanhimmissa rakennuksissa kuin vähän uudemmissakin.

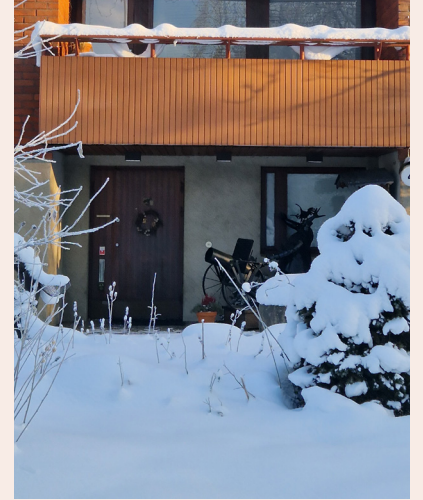
Sisäänkäyntiä tulee korostaa uudisrakentamisessa ja mahdollisissa laajennuksissa, jossa pääsisäänkäynnin paikka muuttuu. Tämän voi tehdä massoittelulla, kuten rakentamalla kuistin, materiaalivalinnoin tai katoksella. Kuvassa 46 on esitetty alueella jo olemassa olevia ratkaisuja sisäänkäynneistä eri vuosikymmeninä.

Parvekkeita esiintyy alueella lähinnä suurimman rakennusalan pientaloissa, jotka on rakennettu 60- ja 70-luvuilla. Ne ovat kaksikerroksisia ja pääosin tasakattoisia, joissa on sisäänvedetty parveke esimerkiksi autotallin päällä. Parveke on näissä taloissa usein olohuoneen ulkotilassa sijaitseva jatke, ja olohuoneissa on usein isot ikkunat parvekkeen suuntaan.

Sisäänvedettyjä suurempia parvekkeita Huikkaan alueella saa rakentaa. Ulkonevien parvekkeiden tulee olla pienimuotoisia ja kevyen näköisiä, eikä niitä tule rakentaa katujulkisivulle. Kuvassa 47 on esitetty alueen parvekeratkaisuja eri aikakausien tyyliasuuntien pientaloissa.

Kuva 46 Huikkaan alueen sisäänkäyntejä

Kuva 47 Huikkaan alueen parvekkeita

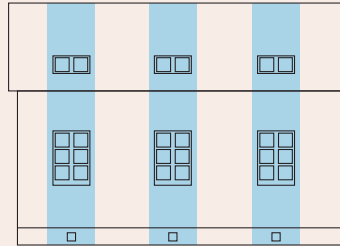
5.6 Ikkunat

Ikkunat tuovat ilmettä rakennukselle ja kertovat muun muassa talon rakentamisajankohdasta. Ne ovat myös luonnonvalon lähde sisätiloihin ja talon tuuletukseen perinteinen, ympäristöystävällinen ja toimiva tapa. Hyvin suunnitellut aukotukset rakennuksessa luovat viihtyvyyttä kaupunkiympäristöön ja talon sisätiloihin.

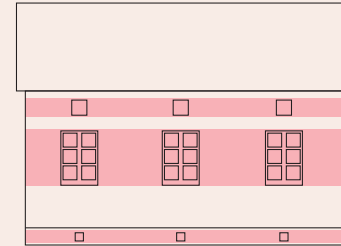
Ikkunat tulee sijoitella rakennusmassaan tai -massoihin siten, että tavoitteena on pysty- ja/tai vaakaharmonia julkisivuissa (kuva 48). Uuden rakennuksen suunnitteluprosessissa tämä tulee ottaa huomioon sisätiloja mitoitettaessa. Mikäli vaaka- ja pystyharmonian ulkopuolella tarvitaan ikkuna sisätilan luonnonvalon varmistamiseksi, tulee ikkunan olla muodoltaan tai yksityiskohdiltaan muista ikkunoista poikkeava tai korostettu (kuva 50). Olohuoneen kohdalle saa sijoittaa isomman aukotuksen tai ikkunarivin, mikäli se eroaa seinälinjaltaan muusta rakennuksesta. Sen on kuitenkin myös noudatettava pysty- ja/ tai vaakaharmoniaa omassa rakennusmassassaan (esim. kuva 49).

Ikkunoissa saa olla yksityiskohtia, kuten ruudukot tai hieman koristeelliset ikkunapuitteet. Julkisivumateriaali saa erota ikkunarivien kohdalla, kuten esimerkiksi kuvassa 51. Aukotuksen koon tulee olla maltillinen, eivätkä ikkunat saa ulottua lattiasta kattoon. Ikkunoiden muoto saa vaihdella suorakulmioista neliöihin ja ympyrästä puoliympyrään rakennuksen henkeen sopivalla tavalla. Esimerkkejä alueen erilaisista ikkunatyypeistä löytyy kuvasta 52.

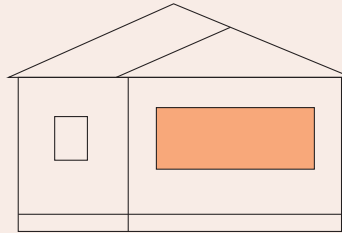
Pystyharmonia

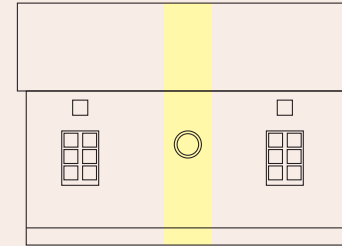
Vaakaharmonia

Kuva 48 Aukotuksen sijoittelun pysty- ja vaakaharmoniaperiaate

Kuva 49 Olohuonetta korostava aukotus

Kuva 50 Korostettu erilainen ikkuna

Kuva 51 Panelointidetelji ikkunoiden yhteydessä

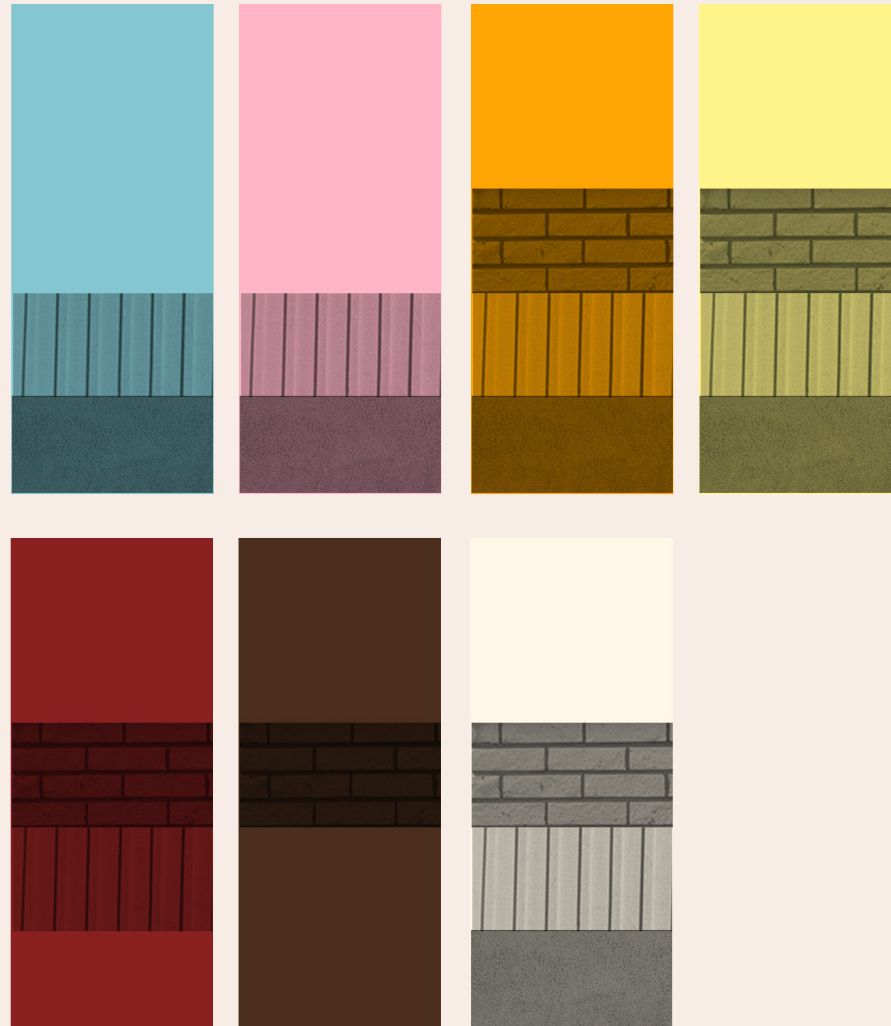
Kuva 52 Huikkaan alueen ikkunatyyppejä

5.7 Materiaalit ja värit

Huikkaan alueella rakennusten julkisivuvärit ja -materiaalit vaihtelevat rakennusaikakauden mukaan. Näillä ominaisuuksilla on vahva vaikutus kaupunkikuvaan ja rakennuksen yleisilmeeseen. Värikkyys ja materiaalien vaihtelu ovat hyvä keino lisätä pientaloalueen omaleimaisuutta ja vahvistaa sen identiteettiä.

Julkisivun materiaalivalintaan vaikuttaa talon massoittelu ja valittu kattomalli, josta kaavio löytyy tämän rakennustapaohjeen ensimmäiseltä sivulta. Sallittuja julkisivumateriaaleja ovat tummanpuhuva tai valkoinen tiili, maalattu rappaus tai peittomaalattu puu. Toista materiaalia jäljittelevää materiaalia ei tule käyttää.

Kuvassa 53 on esitetty sallitut värit pientalojen julkisivuissa Huikkaan alueella eri materiaaleissa. Ne koostuvat maanläheisistä väreistä, kirkkaista pastelleista ja valkoisesta. Värikartta on suuntaa antava, ja tarkemman sävyn voi määrittellä pientaloa suunnitellessa. Värikaaviota luetaan siten, että materiaalivalinnan jälkeen valitaan väri, johon materiaali on merkitty oheisessa kuvassa. Esimerkiksi tiilijulkisivulle voi valita minkä tahansa värin paitsi pastelleista sinistä ja vaaleanpunaista. Valkoisena julkisivun voi tehdä minkä tahansa materiaalin kanssa. Talon värimaailmaa suunnitellessa tulisi aina ottaa huomioon ympäröivän rakennuskannan värit ja se, että ne sopivat harmonisesti yhteen tai luovat kontrastia. Värin tulee olla sama rakennuksen kaikilla julkisivuilla, ellei kyseessä ole rakennuksen laajennus, joka on rakennettu eri aikakaudella. Laajennuksista voi lukea tarkemmin luvusta 5.3. Värit tulee saada aikaan peittomaalein tai materiaalin luontaisesta väristä tiilijulkisivujen tapauksessa. Kuultomaalit on sallittu vain piharakennuksissa. Sokkelin ja katon värit tulee valita julkisivuväriin sopivalla tavalla punaisista, ruskeista ja harmaista sävyistä. Kattojen värikartta löytyy kappaleesta 5.4.

Kuva 53 Suuntaa antava värikaavio

5.8 Julkisivujen korostetut yksityiskohdat

Huikkaan pientaloissa korostaminen yksityiskohdilla julkisivuissa on maltillista. Varhaisimmissa rintamamiestaloissa niitä on enemmän, esimerkiksi ikkunanpielet saattavat olla koristeellisesti viimeistelyjä. Julkisivujen paneloinnin suunta vanhemmissa puutaloissa saattaa vaihdella, ja osassa on paneloinnin viimeistely tehty pitsimäisellä detaljiikalla (kuva 54). 60- ja 70-lukujen tiilirakennuksissa esiintyy jonkun verran puupanelointia ikkunalinjassa, mutta muuten ne ovat yksityiskohdiltaan vähäisiä (kuva 55). Julkisivujen yksityiskohdat ovat tapa viimeistellä rakennus.

Vaikka yksityiskohtia ei nykyrakentamisessa juuri korosteta, on niiden tekeminen Huikkaan alueella sallittua tietyin rajoituksin. Niitä saa toteuttaa modernilla tavalla vähäisissä määrin ja vanhaa kunnioittaen, mutta menneitä aikakausia ei saa kopioida. Yksityiskohtien tulee olla rakennuksen ilmeeseen sopivia ja toteutus tulee olla laadukasta. Esimerkkejä moderneista pientalojen detaljikasta löytyy kuvasta 56.

Kuva 54 Pitsimäinen viimeistelydetaljiikka julkisivun puupaneloinnissa

Kuva 55 Ikkunalinjan puupanelointi

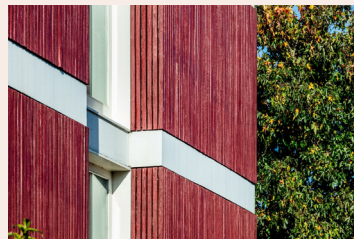
Tiilen pitsiysyksityiskohdat

Ikkunoiden viistorakenteet

Puupaneloinnin kehystäminen

Puupaneloinnin katkaisu

Avattavat seinät/ikkunaluukut

Säleiköt

Kuva 56 Esimerkkejä moderneista yksityiskohdista julkisivuissa (lähde: Archdaily, 2023)

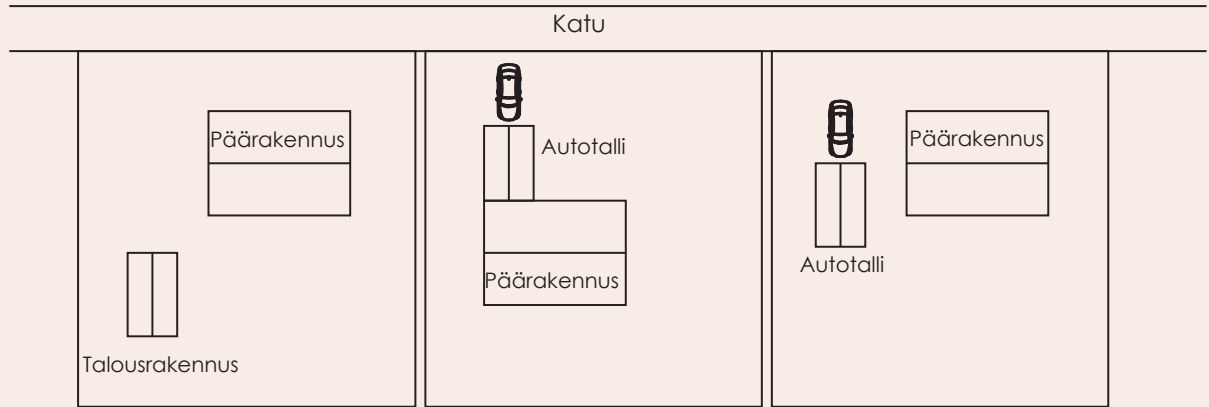
5.9 Piharakennukset ja terassit

Piharakennukset Huikkaan alueella ovat enemmän sääntö kuin poikkeus. Niihin voi sijoittaa pienen sivuasunnon, autotallin, saunan tai muun tilallisen funktion, jolle tarvetta on. Asemakaava määrää usein piharakennuksen sijoittelusta ja koosta tontilla. Nykytilanteessa suuri osa esimerkiksi autotalleista on sijoitettu erittäin vaihtelevasti päärakennuksen ja kadun suhteen eri alueilla Huikkaassa. Osa autotalleista on jopa päärakennuksen ja kadun välissä siten, että autotalli saa päähuomion kadulta tonttia tarkastellessa (kuva 58). Tämä tuo alueelle pienimittakaavaista kaupunkimaisuutta.

Uusi piharakennus tulee sijoitella päärakennusta korostavasti tai viistosti sen taakse rajaamaan pihaa (kuva 57). Vaihtoehtoisesti autotallien tapauksessa sen voi sijoittaa myös kadun varteen siten, että sen edustalla on auton verran tilaa. Piharakennuksen saa rakentaa asemakaavan sen salliessa. Massoitelluna tulee käyttää yksittäistä, suorakulmaista massaa. Piharakennuksen julkisivumateriaalit ja -värit tulee olla harmoniassa päärakennuksen kanssa, mutta niiden ei tarvitse olla samoja. Piharakennuksissa värit saavat poiketa tämän rakentamistapaohjeen annetusta värikartasta, ja kuultomaalit ovat sallittuja. Tämä mahdollistaa piharakennuksen kevyemmän julkisivun, joka pehmentää sen puutarhaan tuomaa ilmettä.

Uuden piharakennuksen yleisilmeen tulee saada inspiraationsa päärakennuksesta. Kattomallin tulee olla yhtenäinen päärakennuksen kanssa. Piharakennus tulee suunnitella laadukkaasti erityisesti, jos se on kadun puolella.

Terassin saa rakentaa joko päärakennuksen, piharakennuksen tai puutarhan yhteyteen. Sitä ei saa lasittaa, mutta kevyet kattorakenteet ovat sallittuja. Terassin tulee olla maltillinen kooltaan, suurimmillaan 35m². Sitä ei saa sijoittaa katujulkisivulle.

Kuva 57 Kaaviot piharakennusten sijoittelusta tontilla päärakennukseen ja katuun nähden

Kuva 58 Autotallien mahdollinen sijoittelu päärakennuksen ja kadun väliin

5.10 Pihat

Huikkaan alue on osittain muodostunut palstoittamalla. Tontit ovat keskikokoisia ja vehreitä, jotka ovat joskus toimineet hyötykäytössä kotitarveviljelyssä ja oleskelutilan jatkeena rakennuksille (kuva 59). Huolitellut ja tarkkarajaiset pihat eivät sovi Huikkaaseen.

Tavoitteena pihaa suunniteltaessa tulee olla runsaus ja vehreys. Tämä lisää alueen biodiversiteettiä, auttaa hulevesien hallinnassa ja vähentää lämpösaareilmiötä. Se myös luo kotoisaa ja miellyttävää tilaa niin tontin sisällä kuin katunäkymäänkin. Puita tulee säilyttää uudisrakentamisen ja laajentamisen aikana mahdollisimman paljon. Huikkaan alueella pihakasvit ja -puut ovat saaneet kasvaa jo usean vuosikymmenen ajan, ja ne ovat yksi alueen yhdistävistä tekijöistä ja identiteetin muodostajista.

Pihan lajistoa suunniteltaessa tulee suosia perinteisiä suomalaisia puutarhakasveja, kuten lehtviä koristepuita, pieniä puulajeja kuten omenaa ja pihlajaa, hyötykasveja (esimerkiksi marjapensaat) sekä monilajisia yksinkertaisia kukkapenkkejä. Näistä esimerkkejä on koottu kuvaan 60. Pihan tulee olla suurimmilta osin nurmikkoa tai muuta vastaavaa oleskelun sallivaa kasvia, kuten helppohoitoista apilaa tai kukkaniittyä. Ulko-oleskelun voi toteuttaa päärakennuksen yhteyteen tai erikseen puutarhaan tehtävällä terassilla, jota ei saa sijoittaa kadun puolelle päärakennusta. Puutarhan tulee olla yhtenäinen kokonaisuus, joka vastaa oleskelun tarpeisiin ja on esteettisesti miellyttävä ja runsas. Kasviaidoista on kirjoitettu kappaleessa 5.11.

Asfalttipintaa tulee välttää. Sen sijaan autojen säilytyspaikoille ja yleisimmille kulkureiteille voi pintamateriaaliksi valita hiekan tai vettä läpäisevän kivityksen. Autopaikat ja -tallit toteutetaan asemakaavan mukaisesti, talousrakennuksen rakennusalalle tai päärakennuksen yhteyteen maantasokerrokseen tai rinnetonteilla kellariin.

Kuva 59 Ilmakuva vuodelta 1946, jossa pihojen hyötykäyttö on havaittavissa (lähde: Oskari-karttapalvelu, 2024)

Veripeippi

Humala

Isoaurionkukka

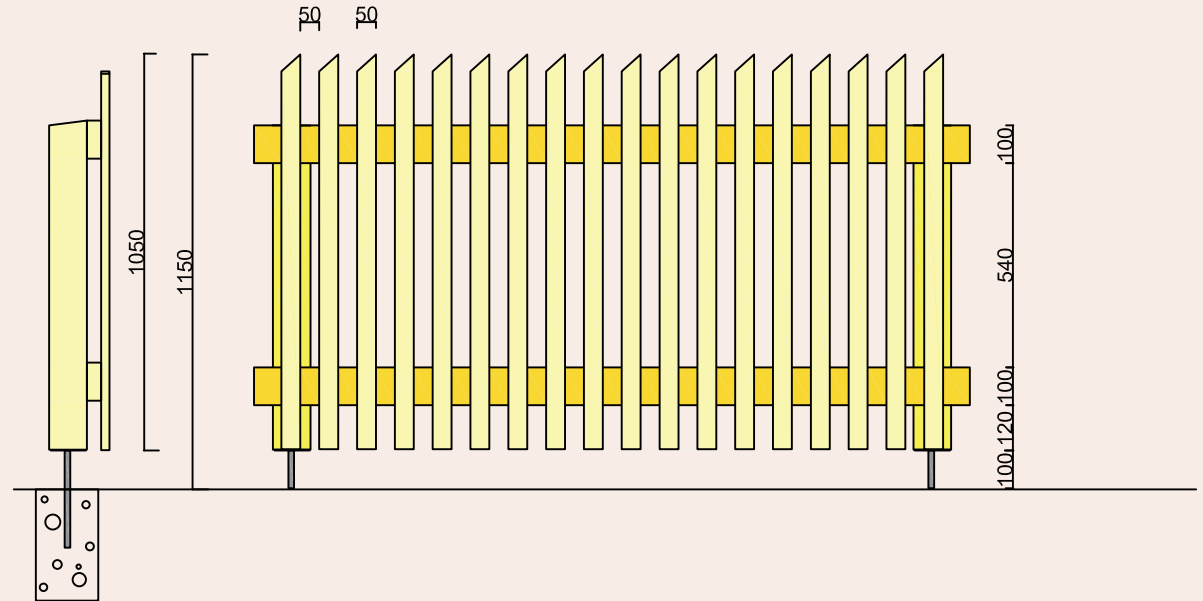
Kuva 60 Suomalaisia perinnekasveja (lähde: Rikkinen, 2011)

5.11 Aidat

Huikkaan alueella rajausta katutilan ja pihapiirin välillä on useimmiten tehty lehtevin pensasaidoin, joka lisää alueen viihtyvyyttä ja yhtenäisyyttä. Katutilat pääosin koostuvat asfaltoidusta autotiestä, jonka ympärillä on runsaat pensasaidat. Ne tarjoavat pilkahduksia puutarhoihin ja pientalojen yleisilmeeseen. Pensasaidat jatkavat puutarhojen vihreää teemaa ja tekevät alueesta yhtenäisen oloisen.

Pensasaita Huikkaan alueella voi toimia näköesteenä kadulta puutarhaan isoksi kasvaessaan (kuva 62), tai sen voi leikata matalammaksi perinteisen säleaidan korkuiseksi eli noin 1200 mm korkeaksi rajaavaksi aidaksi (kuva 63). Pensasaitalajikkeista tulee valita lehtevä pensas, kuten esimerkiksi orapihlaja. Havupuuidat eivät ole sallittuja. Ne tulee leikata luonnollisen näköiseksi, eli ei geometrisen siisteiksi. Jos portille on tontilla tarvetta, tulee sen olla kevyen näköinen, siro ja metallirakenteinen, jollaisesta esimerkki kuvassa 64.

Sälepuuidat ovat myös sallittuja, mutta vain 1200 mm korkeina tai sen alittavina rajaavina elementteinä. Esimerkki sälepuuidasta ja sen mitoituksista on esitetty kuvassa 61. Puidat tulee maalata siihen sopivalla peittomaalilla päärakennukseen ja mahdolliseen piharakennukseen sopivin värein.

Kuva 61 Kaaviokuva sälepuuidasta ja sen esimerkkimitoitus 1:20

Kuva 62 Näköesteenä toimiva pensasaita

Kuva 63 Rajaava pensasaita

Kuva 64 Kevyt metalliportti

5.12 Tekniset laitteet

Asumismukavuus on kehittynyt tekniikan myötä sitten Huikkaan alueen rakennusvuosien. Osa teknisistä laitteista vaatii elementtien sijoittamista vanhojen ja uusien rakennusten julkisivuun tai katolle, kuten esimerkiksi ilmalämpöpumppu tai aurinkopaneelit. Näillä on vaikutusta alueen identiteettiin ja kaupunkikuvaan, mutta voivat ilmaista myös asukkaiden arvoja. Esimerkiksi aurinkopaneelit tuovat esille luontoarvojen priorisoinnin.

Katujulkisivuun ei tule sijoittaa teknisiä laitteita, vaan ne tulee sijoittaa puutarhan puolelle tai rakennuksen sivulle. Ne tulee asentaa mahdollisimman huomaamattomasti. Julkisivuille sijoitettava tekninen laite on mahdollisuuksien mukaan koteloitava kevyesti ja maalattava päärakennuksen värein (kuva 65). Aurinkopaneelit voi sijoittaa katolle myös kadun puolelle, mikäli auringon suunta on tälle otollisin. Ne tulee asentaa katon kaltevuuden kanssa samaan kallistukseen katon pintaan tai vaihtoehtoisesti integroituna kattoon (kuva 66).

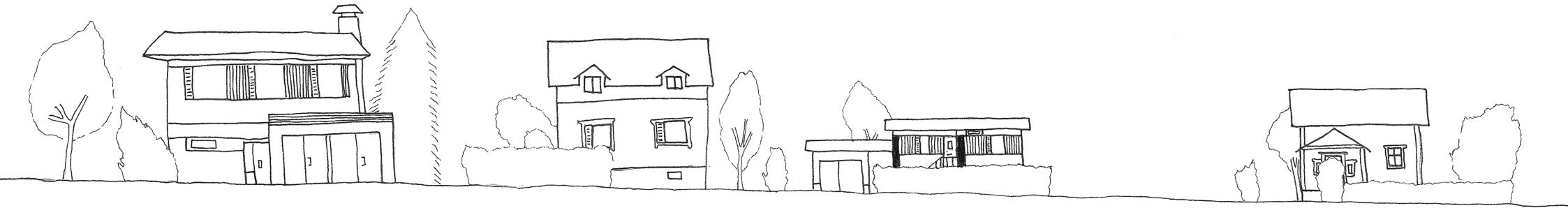

Kuva 65 Koteloitu ja peittomaalattu ilmalämpöpumppu julkisivussa

Kuva 66 Aurinkopaneelien asennustapa katon lappeen suuntaisesti

6.

Kuva 67 Piirrosanalyysi Huikkaan
nykyhetken kaupunkikuvasta

Rakentamistapaohjeen suunnittelu

Rakentamistapaohjeen suunnittelu pohjaa vahvasti tehtyyn teoriakatsaukseen ja Huikkaan alueen analyysiin. Teoria tarjoaa aihepiirit, joihin keskittyä alueen analyysissä sekä periaatteet, miten lähestyä rakentamistapaohjetta työkaluna identiteettiä kasvattavana tekijänä. Analyysistä on poimittu konkreettisia suunnitteluratkaisuja vanhasta rakennuskannasta, jotka toimivat inspiraationa rakentamistapaohjeen vaihtoehtoisille ratkaisuille.

Tutkin alueen kaupunkikuvaa piirroksin (kuva 67) ja valokuvin ennen suunnittelun aloittamista. Tällä tavoin huomioni kiinnittyi alueen rakennusten yksityiskohtiin ja samalla päälinjoihin. Piirros on luonnos Huikkaan kaupunkikuvasta, ja siihen on poimittu eri talotyyppejä alueen eri puolilta. Tämä antaa indikaatiota siitä, millainen kaupunkikuva on ennen rakentamistapaohjeen käyttöä. Kaupunkivihreää tonteilla on paljon, ja se on ehtinyt kasvaa kookkaaksi. Niiden takaa pilkistävät rakennusten julkisivut, jotka kertovat oman rakennusaikansa ihanteista. Rakennusten väleissä on jonkin verran väljyyttä, joka todennäköisesti tullaan täyttämään pientaloilla lähitulevaisuudessa. Pientaloilla on selkeä oma persoonansa, jonka piirroksessa halusin tuoda esiin.

Rakennustapaohjeen toimintatapaperiaate on saman kaltainen kuin perinteisessä olemassa olevaa kulttuurihistoriallista rakennuskantaa suojelevassa rakentamistapaohjeessa. Erot syntyvät valinnanvapaudesta suunnitteluprosessin yhteydessä, jota on rajattu viitekehyksellä vahvan identiteetin saavuttamiseksi. Se on luonteeltaan asemakaavaa tukeva ja sitä tarvittaessa täydentävä dokumentti. Se sisältää niin määräyksiä kuin suosituksiakin asiayhteyden mukaisesti. Rakentamistapaohjeen noudattamista seuraa rakennusvalvonta.

Rakentamistapaohjeen käyttöönoton jälkeen on oletettavaa, että Huikkaan alue tiivistyy jonkin verran. Tämä muuttaa alueen identiteettiä pienkaupunkimaisempaan suuntaan. Väreillä leikittely julkisivuissa sallitaan, ja se muuttaa alueen fyysisiä ominaisuuksia helpommin omaksuttavaksi. Vahva identiteetti voi johtaa jopa siihen, että kaupunginosan tunnistaa pelkästä valokuvasta. Varmaksi rakentamistapaohjeen vaikutuksia ei voida vielä sanoa, sillä sen tulkitsijoita on monia. Valinnanvapaus saa asukkaiden prioriteetit pientaloissaan esille, joka vahvistaa alueen identiteettiä. Koska näitä asukkaiden prioriteetteja ja arvoja ei tässä diplomityössä selvitetty, vaan ne annettiin valinnanvapauden kautta asukkaiden omaksi vastuualueeksi, tekee se tulevan kaupunkikuvan arvioinnista vaikeaa. Tällä tavoin toimimalla kuitenkin varmistettiin, että alue näyttää asukkailtaan samalla suojellen alueen vihreää miljööä ja kulttuurihistoriallisia arvoja.

6.1 Suunnittelun tavoitteet

Suunnittelun pääasiallisina lähtökohtina on luoda paikan tuntua, identiteettiä ja kulttuurihistoriallista arvoa valmiille, tyypeiltään ja iältään erilaiselle rakennuskannalle ja asuinalueelle. Tähän pyrin ottamalla huomioon Paikan määritelmiä -luvussa löytämäni osat alueet, eli fyysiset paikan ominaisuudet, asukkaiden arvot, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset määritteet sekä erityisesti kulttuurin ja historian, joka on Huikkaalle ominaista.

Paikan fyysiset ominaisuudet voidaan löytää Huikkaan analyysistä, ja niitä paikan tunnun kehittämiseksi tulisi jalostaa, jotta asuinalueen identiteettiä voidaan vahvistaa. Asukkaiden arvot pyrin ottamaan huomioon siten, että luon rakennustapaohjeesta työkalun, jota he suunnitellessaan käyttävät, mutta samalla saavat laittaa osan itseään ja arvojaan suunnitteluprosessiin. Yhteiskunnalliset ja sosiaaliset määritteet kirjoittamishetkellä arvostavat asuinalueiden identiteettiä, käveltävyyttä ja ympäristöarvoja. Nämä arvot huomioidaan luonnollisesti kokonaisuutena koko diplomityön teemassa. Rakennuskulttuuri ja -historia huomioidaan rakennustapaohjeen vaihtoehdossa, jotka ovat saaneet inspiraationsa olemassa olevasta rakennuskannasta alueella, ja joiden pyrkimys on korostaa niiden ominaisuuksia. Tämä tapahtuu kuitenkin kopioimatta vanhaa rakennuskantaa täysin, vaan olemassa olevasta rakennuskannasta inspiroidutaan ja rakennetaan uutta rakennushistoriallista kerrosta, joka luo alueelle vahvempaa identiteettiä.

Pyrkimykseni on antaa mahdollisuus asukkaille tehdä päätökset itse omien arvovalintojensa pohjalta kulttuurihistoriasta inspiroituen ja annettujen viitekehyksien sisällä. Tämä luo uudenlaista yhtenevyyttä olemassa olevan kanssa tekemällä uuden historiallisen kerrostuman säilyttäen alueen olemassa olevaa vehreää identiteettiä.

6.2 Suunnitteluprosessi

Huikkaan rakentamistapaohje pohjaa perinteisiin Tampereella valmistuneisiin rakentamistapaohjeisiin, joiden tavoitteet eriyvät tästä ratkaisevalla tavalla. Perinteisesti rakentamistapaohjeella suojellaan olemassa olevaa kulttuurihistoriallisesti merkittävää rakennuskantaa, ja tässä rakentamistapaohjeessa tavoitteet ovat identiteetin luomisessa. Etenemisjärjestys ja tietyt etenemisperiaatteet ovat kuitenkin samat.

Suunnitteluprosessi oli hyvin lineaarinen. Rakentamistapaohje käy läpi suunnittelun eri vaiheita suuresta pienempään mittakaavaan. Esimerkiksi ensimmäisenä käydään läpi rakennuksen massoitellun muoto ja muut päälinjat, sitten aukotus sekä yksityiskohdat omina kohtinaan myöhemmin. Osa suunnitteluprosessista vaati palaamaan aikaisempiin ratkaisuihin ja muuttamaan jo tehtyjä ratkaisuja kuten suunnitteluprosesseissa on tavallista ristiriitojen välttämiseksi. Kaavioita ja kuvia on paljon, jotta rakentamistapaohje olisi mahdollisimman selkeä. Selkeys nousi dokumentin yhdeksi suurimmista prioriteeteista, koska se on suunnattu suunnittelijoille ja rakentamisesta haaveileville alueen asukkaille.

Lähes kaikki vaihtoehtoiset suunnitteluratkaisut, joita Huikkaan rakentamistapaohjeessa esitetään, ovat löytyneet Huikkaan olemassa olevasta rakennuskannasta tai vanhoista asemakaavamääräyksistä. Joitakin alueelta löytyviä satunnaisia uusia ratkaisuja on jätetty myös pois niiden alueelle sopimattomuuden vuoksi. Esimerkiksi alueelta löytyy yksi 2020-luvulla valmistunut rakennus, jossa on epäsymmetrinen harjakatto. Rakennus on yleisilmeeltään ja pihaltaan moderni ja graafinen, ja eroaa merkittävästi Huikkaan muusta kaupunkikuvasta. Tällaista rakentamista pyritään välttämään tämän rakentamistapaohjeen mukaisesti.

Rakentamistapaohje alkaa suunnittelupolkua kuvaavalla kaaviolla, joka määrittää uudisrakentamisen päälinjat. Massoitellussa sallitaan yksittäinen massa, monimuotoinen massa sekä rajaava massa.

Massoitellun perusteella valitaan sallituista kattomalleista. Esimerkiksi yksittäistä massaa ei voi yhdistää tasakaton kanssa. Tasakatto on rajattu pois, koska alueella niitä yhdistävää pientaloratkaisua ei ole, ja lopputuloksen laadukkuus on vaikeasti saavutettava tavoite tässä yhdistelmässä. Aumakattoisia yksittäisen massan pientaloja alueelta löytyy, kuten myös paljon harjakattoisia rintamamiestalotyypin pientaloja. Monimuotoisesti massoiteltuja pientaloja Huikkaasta löytyy paljon jälkimodernistisena pientalotyypinä, ja niistä voidaan havaita kaikkia sallittuja kattomalleja. Rajaavaa massaa, eli atriumtyyppisiä pientaloja alueella ei juuri ole, mutta se on sallittu tasakattoisena. Tällainen ratkaisu istuu kaupunkikuvaan tasakattoisten jälkimodernistisien pientalojen kanssa. Julkisivumateriaalit valitaan perustuen olemassa olevaan rakennuskantaan. Se valitaan kaaviossa kattomalliin nojautuen.

Analyyssissä alueen mittasuhteellinen määrittely osoittautui mahdottomaksi, mutta yhdistäväksi tekijäksi nousi pientalojen julkisivukorkeus. Pientalon koosta on määrätty rakentamistapaohjeessa osalla alueesta voimassa olevan asemakaavan mukaisesti julkisivukorkeudeksi 4,5–5,5 metriä tietyin poikkeuksin. Kuistien ja laajennusten yhteydessä poikkeamat ovat sallittuja. Rakennusten koosta ensisijaisesti määrää asemakaava, ja rakentamistapaohje ei voi määrätä siitä poikkeavia rakennusaloja. Koska alueella on voimassa eri vuosikymmenten asemakaavoja, rakennusoikeudet voivat vaihdella voimakkaasti tonttikohtaisesti. Tonttitehokkuus vaihtelee alueella sen mukaan. Rakennustapaohjeessa tonttitehokkuudeksi on määrätty siten, että uudisrakennusten tonttitehokkuusluvun on oltava olemassa olevan rakennuskannan tonttitehokkuusvaihtelun sisällä. Tällä tavoin päästään lähelle sitä, että rakennusten mittakaava ja mittasuhteet eivät poikkeaisi merkittävästi olemassa olevasta rakennuskannasta ja kaupunkikuvasta.

Laajentaminen on tapa lisätä sisätiloja pientalossa purkamatta olemassa olevaa rakennusta merkittävästi. Tavoitteena laajentamisessa Huikkaan alueella on myös lisätä pienkaupunkimielikuvaa ja luoda uutta alueelle istuvaa kulttuurihistoriallista kerrosta. Inspiraationa toimivat alueella harvaan rakennetut laajennukset, jotka erottuvat päärakennuksesta materiaaleiltaan, väreiltään sekä mitoitukseltaan. Rakentamistapaohjeessa määrätään uusien laajennusten rakentamisesta samalla tavalla, eli erotetaan laajennusosa omaksi erilliseksi osakseen päärakennuksesta. Yhtenevyys näiden kesken syntyy samasta kattomallista ja julkisivujen aukotuksesta.

Kattomallin valinta perustuu alun suunnittelupolkukaavioon, mutta niiden kattokulmista ja värimaailmasta määrätään tarkemmin erillisessä katot-kappaleessa. Kattokulmat ovat suoraan alueen asemakaavoista eri vuosikymmeninä. Värit on poimittu olemassa olevasta rakennuskannasta.

Aluetta tutkiessa huomio kiinnittyy siihen, että sisäänkäynnit alueella olivat korostettuja erilaisin keinoin. Kuistit, katokset ja eri materiaalivalinnat sisäänkäynnin yhteydessä ovat yleisiä. Tämä löytyy rakentamistapaohjeesta. Ajatusta vahvisti myös historialliset kerrostumat -kappaleen 1980-luvun pientaloihanteet. Parvekkeet on rajattu sisäänvedettyihin suuriin parvekkeisiin, jotka ovat yleisiä jälkimodernistisissa pientalotyypeissä, sekä kevyeltä näytäviin pieniin ulkoneviin parvekeratkaisuihin pientalojen pihojen puolella.

Rakentamistapaohjeessa määrätään, että julkisivujen aukotuksen on seurattava vaaka- tai pystyharmoniaa omassa rakennusmassassaan. Tällä pyritään siihen, että aukotuksessa olemassa oleva, pientalotyyppejä yhdistävä yksityiskohta säilyisi kaupunkikuvassa. Ikkunatyyppejä alueelta on löydettävissä monenlaista, ja niitä ei ole rajattu muuten, kuin kokonsa puolesta. Mainosikkunoita muistuttavat, lattiapinnasta välipohjan alapintaan ulottuvat isot ikkunat on kielletty.

Julkisivumateriaalit ja -värit on rajattu tehdyn analyysin pohjalta alueella jo esiintyviin väreihin. Sävyjen vaihtelu on Huikkaassa suurta, joten annetut värit ovat suuntaa antavia. Materiaali määrittää, mitä värejä pientalon julkisivuissa saa käyttää, ja julkisivuvärien tulee olla yhtenäiset pientalon jokaisella sivulla.

Koska tavoitteena on luoda uusi kulttuurihistoriallinen kerrostuma ja luoda identiteettiä kaupunkikuvan sellaisenaan suojelemisen sijaan, on detajiiikan korostamisen määrätty olevan modernia. Se tulee toteuttaa vähäisissä määrin ja menneitä aikakausia kopioimatta. Piharakennuksen sijoittelun tulee olla yhtenevää olemassa olevan rakennuskannan kanssa. Niiden ulkonäöllisiin ominaisuuksiin otetaan kantaa päärakennuksia vähemmän, jotta itseilmaisuuon on enemmän varaa. Tämä kannustaa laajentamaan piharakennukseen, eikä purkamaan ja uudelleenrakentamaan päärakennusta tilanpuutteen vuoksi.

Pihat muodostavat nykyisin yhden Huikkaan vetovoimaisimmista identiteetin määrittelijöistä. Rakentamistapaohjeessa määrätään siten, että runsaiden ja vehreiden pihojen trendi säilyisi alueen kaupunkikuvassa. Lehtevät kasviaidat ovat omiaan Huikkaan alueella, ja niitä voi nähdä melkein jokaisella tontilla. Säleaidat ovat sallittuja puisina tarpeen mukaan rakennuskantaan sopivina. Tekniset laitteet, kuten lämpöpumppujen ulkoyksiköt, suositellaan koteloitavaksi ja sijoiteltavaksi pois katunäkymästä. Tämä siksi, etteivät ne pääse merkittävästi vaikuttamaan kaupunkikuvaan.

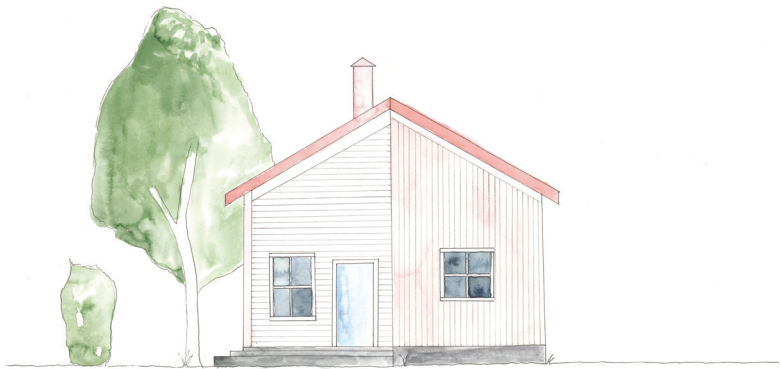
6.3 Uudisrakennusten esimerkkiluonnokset

Rakentamistapaohjeen toimivuutta ja rajoja on kokeiltu kahdella esimerkkisuunnitelmalla. Ne on suunniteltu kuvitteelliselle ja tasaiselle tontille Huikkaan alueelle. Prioriteettina oli tutkia päärakennuksien julkisivujen vaikutus Huikkaan kaupunkikuvaan, mikäli rakentamistapaohjetta tulkitaan tarkasti ja samalla luovasti. Esimerkkisuunnitelmien tekemisen prosessi eteni lineaarisesti rakentamistapaohjetta seuraten kohta kohdalta. Esimerkeissä ei ole pohjakuvia, sillä ne eivät ole kaupunkikuvan vaikutuksien kannalta oleelliset.

Esimerkki 1 (kuva 68) on monimuotoinen rakennusmassa harjakatolla ja puujulkisivulla. Massa koostuu kahdesta hieman eri pituisesta suorakulmiosta, jotka on sijoitettu hieman viistoon katon harjan linjan kohdalta. Julkisivukorkeus on 4,5 metriä, ja kattokulma on 30°. Pinta-alaa esimerkissä on noin 76m², eli se on omakotitaloksi pienehkö. Julkisivuväri on pastellin vaaleanpunainen ja katon väri on tiilenpunainen. Sisäänkäynti on korostettu sisäänvedolla, puupaneloinnin suunnanvaihdolla muuhun julkisivuun nähden sekä valkoisella värillä. Ikkunat ovat pääasiassa neliöitä ikkunarudukolla. Poikkeava ikkuna on sisäänkäynnin yhteydessä, ja se on korostettu muihin ikkunoihin nähden kokonsa ja muotonsa puolesta. Tämä ratkaisu on tehty siksi, että se ei istu vaakaharmoniaan omassa massassaan ulko-oven sijoittelun takia rakentamistapaohjeen mukaisesti. Lopputulos on moderni ja persoonallinen, mutta olemassa olevaan kaupunkikuvaan istuva.

Esimerkki 2 (kuva 69) on rajaavan massan suunnittelupolulla suunniteltu pientalo. Siinä on rakentamistapaohjeen mukaisesti tasakatto ilman räystäitä ja julkisivumateriaalina on käytetty tiiltä. Julkisivukorkeus on 4,5 metriä, ja pinta-ala on suunnilleen 150m². Aukotuksena toimivat pystysuuntaiset suorakulmioikkunat ilman rudukkoa. Olohuoneen ikkunarivi on muuta aukotusta suurempi,

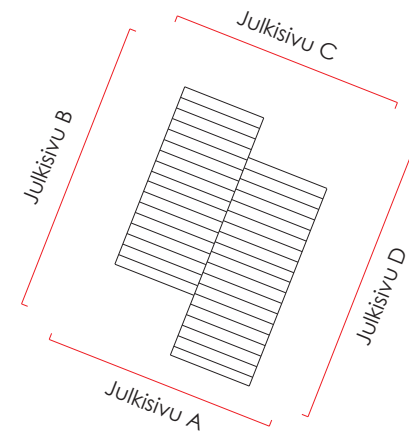
sillä se on omassa massassaan sallittua rakentamistapaohjeen mukaan. Sisäänkäynti on korostettu katoksella sekä materiaalin ja värin muutoksella muuhun julkisivuun nähden. Sisäänkäynniltä löytyy myös säleikköyksityiskohta. Julkisivuväri on punainen, ja piha on aidattu lehtevällä kasviaidalla, joka toimii näköesteenä. Esimerkki 2 sopii Huikkaan kaupunkikuvaan jälkimodernistisien talotyypin rinnalle.

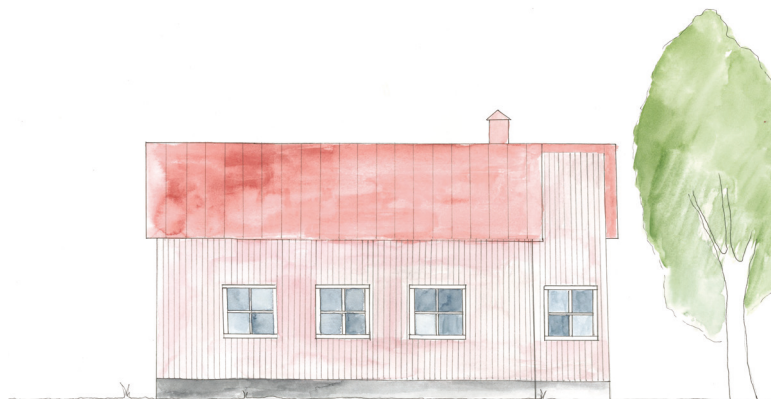
Julkisivu A

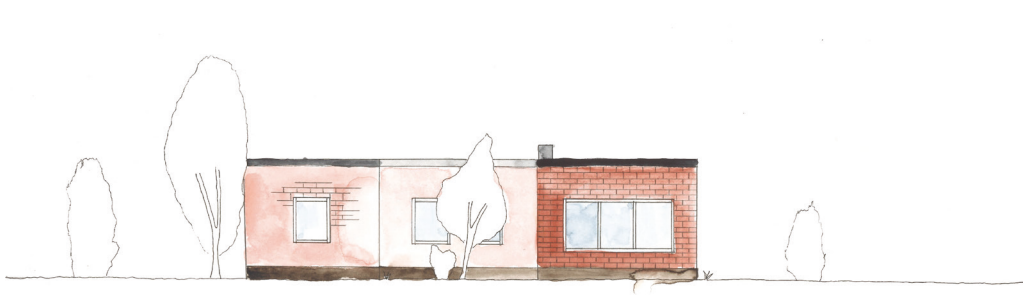
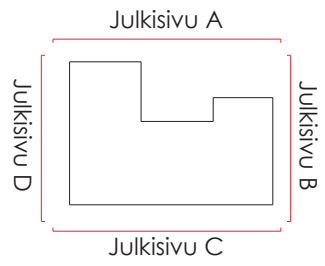
Julkisivu B

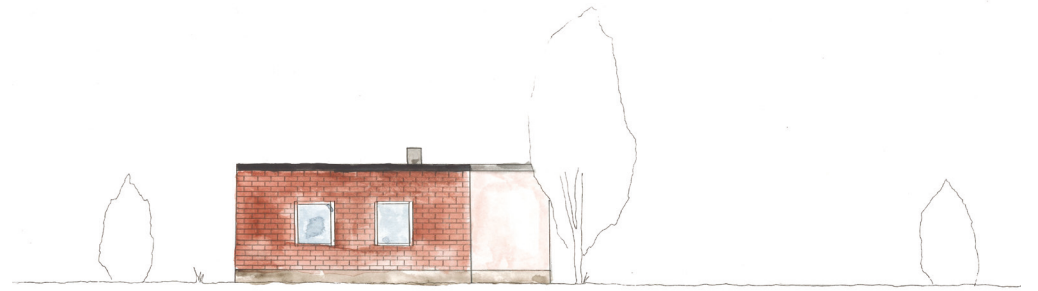
Julkisivu C

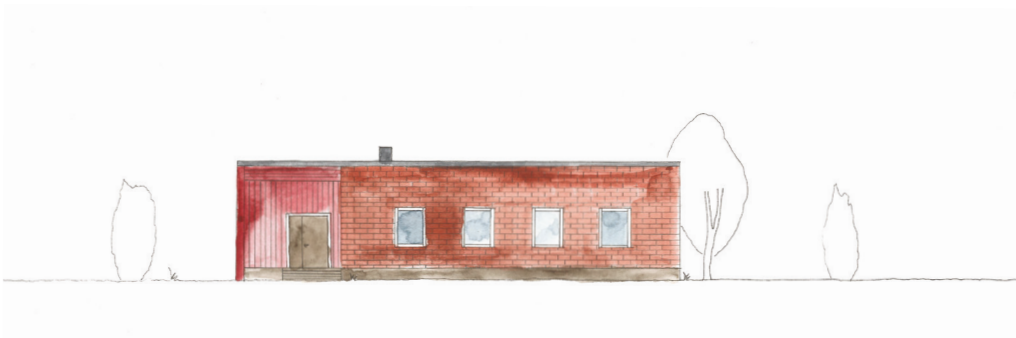
Julkisivu D

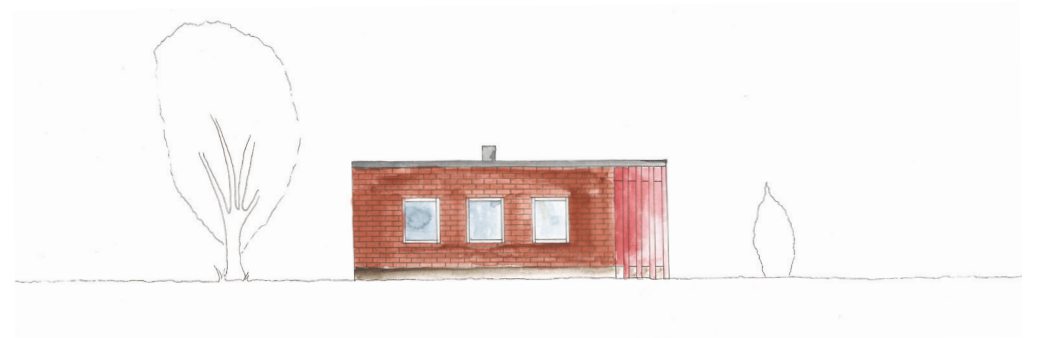
Julkisivu A

Julkisivu B

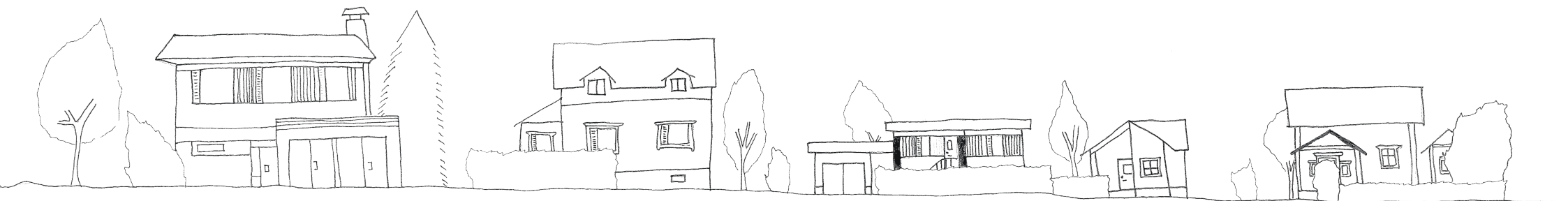
Julkisivu C

Julkisivu D

Kuva 69 Luonnosjulkisivut
esimerkkikohteesta 2

7.

Kuva 70 Piirrosnäkyä Huikkaan
alueesta rakentamistapaohjeen
käyttöönoton jälkeen

Pohdinta

Tässä diplomityössä aiheen pääteema on olemassa olevan esikaupunkialueen identiteetti ja sen kehittäminen. Omaleimaisuus ja asuinalueen identiteetti ovat subjektiivisia käsitteitä, ja niiden määrittely on täten vaikeaa. Se, miten asuinalue koetaan, on vahvasti kiinni kokijasta: onko hän alueen asukas vai ohikulkija, miten hänen muistonsa liittyvät alueeseen ja minkälaisia ominaisuuksia hän asuinalueissa arvostaa. Vahva identiteetti syntyy asukkaiden keskinäisistä arvoista ja yhteisöllisyydestä. Satunnaisella kokijalla tai kulkijalla nämä arvot ovat todennäköisimmin erilaiset, ja vahvakin kaupunkikuvallinen omaleimaisuus alueella saattaa jäädä omaksumatta. Siksi aluetta rakennetaankin nimenomaan asukkaiden tarpeesta ja halusta, ja pyrkimys on tuoda heidän arvonsa sekä makumaailmansa esille heitä itseään varten.

Alueen vahva identiteetti kasvattaa alueen mahdollisuuksia säilyä, joka tukee ilmastotavoitteita purkamista ja uudelleenrakentamista vähentämällä. Samalla se lisää asumismukavuutta ja yhteisöllisyyttä alueen asukkaille, mikä saa heidät jäämään alueelle pitkäksi aikaa. Pitkäaikaiset asukkaat taas vahvistavat sosiaalisen puolen identiteettiä alueella. Vahvan identiteetin omaavissa asuinalueissa on myös uusia asukkaita houkuttelevia ominaisuuksia, mikäli se syntyy heidän mieltymyksiinsä sopivista arvoista. Ideaalitulanteessa tästä ilmiöstä tulee positiivinen kierre, jossa rakentamistapaohje toimii alkusysäyksenä oikeaan suuntaan.

Rakentamistapaohje toimii työkaluna asemakaavan rinnalla ja ohjeena identiteettiä vahvistavaan suunnitteluun. Koska sen käyttäjiä, ja samalla tulkitsijoita, on monia, voi sen käyttö mennä myös sellaiseen suuntaan, joka ei ole toivottavaa tai tavoiteltavaa. Historiallisessa kontekstissa säännöttömyys on toiminut identiteettiä vahvistavana ja sitä luovana tekijänä. Rakentamistapaohjeella taas

lisätään sääntöjä ja ohjeita, joka ensisilmäyksellä vaikuttaa oudolta lähestymistavalta. Nykyaikaiseen tehokkuutta vaativaan ilmapiiriin se pakottaa pysähtymään jo suunnittelun aloitusvaiheessa miettimään tarkemmin, mitä arvostaa omassa asumisessaan ja ympäristössään. Se myös toimii yhdistävänä tekijänä alueen fyysisissä ominaisuuksissa ja sitoo uudisrakentamisen tyylin olemassa oleviin rakennuksiin (kuva 70). Rakentamistapaohje toimii rajaavana kehyksenä pientalon suunnittelussa, kuten historiassa esimerkiksi resurssien puute on toiminut.

Tavallisesti rakentamistapaohjetta käytetään jo olemassa olevan identiteetin ja kulttuurihistoriallisesti merkittävien alueiden säilyttämisen keinona. Huikkaan alueen tapauksessa tällainen olemassa olevan rakennuskannan kopiointi ei ole kannattavaa. Se ei lisäisi arvoa alueelle tai poistaisi sen sirpaleisuutta, ja muutosta vahvempaan identiteettiin ja omaleimaisuuteen ei saavutettaisi kuin ehkä todella pitkän ajan kuluessa. Rajaava sekä täysin moderniin ja uudelleen rakentamiseen tähtäävä rakentamistapaohje oikein toteutettuna toisi alueelle omaleimaisuutta ja loisi uudenlaisen historiallisen kerrostuman. Tämä lähestymistapa peittäisi vanhan kulttuurihistoriallisen rakennuskerrostuman alleen, ja todennäköisimmin lisäisi vielä lisää alueen sirpaleista ilmettä. Mahdollista olisi myös alueelle syntyvä purkamistrendi. Käytetty tapa inspiroitua vanhasta rakennuskannasta pitäen kiinni jo käytetyistä periaatteista tekee sen sirpaleisuudesta vetovoimatekijän ja sitoo uuden rakentamisen alueen historiaan.

Huikkaan alueella on useampia talotyyppejä eri vuosikymmenien trendien ja ihanteiden mukaisesti, ja ne ovat sekoittuneesti sijoittuneet alueelle. Tämä oli tavoite kaupunkikuvan suunnittelussa 1980-luvulla. Sen jälkeen ihanteet ovat muuttuneet, ja nykyisin kaupunkikuvalliset tavoitteet pohjaavat yhtenäiseen rakennuskantaan jopa liikaa. Tämä johtaa siihen, että asuinalueen identiteetti perustuu monotoniseen riviin pientaloja, joissa on samat ominaisuudet kattokulmista julkisivumateriaaleihin. Tämä tapa jättää asukkaiden arvot ja itseilmaisun toissijaisiksi asioiksi. Asuinalueen identiteetti jää löyhäksi, ja alueen asukkaita yhdistäviä arvoja on vaikea tunnistaa.

Sekoittuneelle alueelle suunnittelu vaatii talotyyppien tutkimista erillisinä toisistaan, mutta samanaikaisesti kaupunkikuvan kehittäminen tarvitsee kokonaisuuden hyvää hallintaa. Kannattavaa on etsiä näennäisesti piilossa olevia yhdistäviä tekijöitä alueen eri talotyypeissä, kuten esimerkiksi mittasuhteita, julkisivukorkeuksia tai muita yhteneviä linjoja. Sekoittuneisuudesta ja sirpaleisuudesta voi muovata myös alueen identiteettitekijän ohjaamalla tulevaa rakentamista yhtenevin säännöin. Laajentaminen -kappaleessa tällainen sekoittuneisuuden korostaminen oli tavoitteena tässä diplomityössä ja sen rakentamistapaohjeessa. Muutoksen toteutuminen huomattavissa määrin on pitkä prosessi erityisesti Huikkaan kaltaisella alueella. Täydennysrakentamiselle ei juuri ole tilaa, joten muutokset tapahtuvat asukkaiden muutostarpeisiin pohjautuen.

Hitaus ei kuitenkaan aina ole huono asia. Kuten teoriaosuudessa on käyty läpi, muutoksen hitaus on avainasemassa paikan tulkinnessa ja sen omaksumisessa. Rakentamistapaohje ja muutoksen hitaus ottaa myös huomioon rakennusten elinkaaren siten, että purkavaa täydennysrakentamista ei ole pakko tehdä vahvemman identiteetin

saavuttamiseksi. Purkaminen on järkevää, jos rakennus on asumiskelvoton ja sen korjaaminen lähes mahdotonta järkevin resurssein. Purkamisen välttäminen on myös säästeliästä ekologisesta näkökulmasta. Luontoa säästyy, kun ei rakenneta kokonaan uutta ja vanha purettava rakennus ei päädy kaatopaikalle.

7.11 Mitä seuraavaksi?

Rakentamistapaohje on hyvä työkalu kaupunkikuvan suojeluun ja myös muihin tarkoituksiin. Se osaltaan lisää rakentamisen säännöstelyä, mutta melko vapaana dokumenttityyppinä voi toimia inspiraationlähteenä suunnittelussa samalla tuottaen esimerkiksi omalaatuista kaupunkimiljöötä. Rakentamistapaohjetta ei ole käytetty laajemmin muuhun kuin kulttuurihistorian suojelemiseen, ja prosessi vaatii vielä hienosäätöä tämän diplomityön jälkeen.

Mikäli rakentamistapaohjetta halutaan käyttää muuhun kuin kulttuurihistoriallisen kaupunkikuvan suojeluun, tulisi tavoitteet olla selkeästi määriteltyjä alusta lähtien. Tällainen rakentamistapaohjeen käyttö vaatii myös tarkan analyysin alueesta ja sen ympäristöstä tavoitteista riippuen. Valmista rakentamistapaohjetta on testattava suunnittelukäytössä luonnosmaisina esimerkkikohteina. Rakentamistapaohje on suunnattu ensisijaisesti alueella rakentaville, ja pientaloalueilla rakentaja on usein ensimmäistä taloaan rakentava kansalainen. Tästä syystä helppolukuisuuteen ja selkeyteen on kiinnitettävä huomiota. On hyvä myös sisällyttää siihen rakentamisen perusasioita, jotka ammattilaisnäkökulmasta saattavat vaikuttaa itsestäänselvyyksiltä. Rakentamistapaohjeen suunnittelun pohjana voi myös käyttää kyselytutkimuksia alueen asukkaille heidän arvonsa selvittämiseksi. Tällä tavalla toimiessa on kuitenkin otettava huomioon, että asukkaat muuttavat alueelle ja alueelta pois, ja heidän arvonsa muuttuvat ajan myötä. Tämä tarkoittaa sitä, että pelkällä kyselytutkimuksella tehty rakentamistapaohje ei välttämättä ole kovin pitkäikäinen tarjoamaan alueen arvojen mukaista suunnitteluperiaatetta.

Erityisesti historialliset kerrostumat -kappale sivusi pientalojen rakentamiskulttuuria ja sen muutosta vuosien saatossa. Nykyaikaista pientalojen rakentamisprosessia ja sen parantamista on syytä tutkia

lisää. Nykyisillään se vaikuttaa monimutkaiselta ja byrokratian täyttämältä pitkältä ja vaikealta prosessilta, joka saattaa toimia jopa estävänä tekijänä pientalosta rakentamisesta haaveilevalle.

Kaupunkisuunnittelussa yleisemmin tulisi ottaa huomioon myös olemassa olevat asuinalueet ja niiden täydennysrakentamismahdollisuudet ja kaupunkikuvan muutokset aikaisempaa enemmän. Nykyisin kaavamuutokset ovat olemassa olevilla asuinalueilla usein tontikohtaisia, mikä johtaa alueen sirpaloitumiseen entistä enemmän. Kysymykseksi nousee myös reiluus alueen asukkaiden välillä, sillä uusi, yhden tontin asemakaava sisältää usein moninkertaisen määrän määräyksiä vanhan asemakaavan omaavaan naapuritonttiin nähden.

Paikan identiteetti juontaa juurensa monesta asiasta poliittisista valtasuhteista asukkaan omiin mieltymyksiin. Siitä on verrattain vähän tietoa ja tutkimusta saatavilla vaikka se on yksi nykyajan kaupunkisuunnittelun ihanteista ekologisuuden ja käveltävyuden ohella. Nykyrakentaminen on kaupunkisuunnittelun puolella osittain valunut top-down-ajatteluun, ja joidenkin uusien asuinalueiden identiteetti pohjaa tehokkaaseen brändäykseen enemmän kuin asukkaiden arvoihin, itseilmaisuuksiin tai mieltymyksiin. Asukkaiden ottaminen mukaan suunnitteluprosessin kaikkiin vaiheisiin jo kaupunginosien suunnitteluvaiheessa on mahdollista ja tärkeää erityisesti, kun suunnitellaan täydennysrakentamismahdollisuuksia. Paikan identiteetin tarkka määrittely kaupunkisuunnittelun tarkoituksiin olisi enemmän kuin toivottavaa.

Lähteet

Google Earth. (N.d.). Google Earth. Verkkosivu. Viitattu 21.1.2024. earth.google.com/web/

Hague, C. & Jenkins, P. 2005. Place identity, Participation, and Planning. Oxfordshire: Taylor & Francis Group.

Hartikainen, K., 2023. Pääkaupunkiseudun lähiöiden täydennysrakentaminen ja asuinympäristön viihtyvyys Helsingin Sanomien mielipidekirjoituksissa 2018-2022, Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto. Maisterintutkielma. Viitattu 3.8.2023. <https://helda.helsinki.fi/items/f02e07fd-61b3-4965-801d-1b1314578ae8>

Heininen-Blomstedt, K., 2013. Jälleenrakennuskauden tyyppitaloalue. Paikan merkitykset ja täydennysrakentaminen. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos. Helsingin yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 27.5.2023. helda.helsinki.fi/items/a2d2f1a0-5edc-4148-b95a-708c7b86a5b4

Lehtovuori, O., 1984. Hyvin suunniteltu pientalo. Porvoo: WSOY

Louhivaara, M., 1999. Tampereen kadunnimet. Tampere: Tampereen kaupunki.

Lynch, K., 1960. The image of the city. Cambridge: MIT Press.

Mels, T., 2004. Reanimating Places. A Geography of Rhythms. Oxfordshire: Taylor & Francis Group.

Pakkala, P. (N.d.) Asumalähiörakentaminen 1900-luvun jälkipuolella. Helsinki: Museovirasto.

Rikkinen, J., 2011. Suomalaiset perinnekasvit. Helsinki: Otava.

Sahlstedt, S., Palolahti, T. & Koskenvesa A., 2015. Pientalon suunnittelu ja rakentaminen. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Tampereen kaupunki. (N.d.). Oskari karttapalvelu. Verkkosivu. Viitattu 11.1.2024. kartat.tampere.fi/oskari/

Tampereen kaupunki, 2019. Palstoittamalla syntyneet pientaloalueet Tampereella. Tampere: Tampereen asemakaavoitus.

Tampereen kaupunki. (N.d). Tilastotietoa väestöstä ja väestönmuutoksista. Verkkosivu. Viitattu 10.2.2023. www.tampere.fi/tampere-tietoa/tilastot/tilastotietoa-vaestosta-ja-vaestonmuutoksista

Vesikansa, K., Tidwell, P. & Berger, L. 2021. New Standards. Timber Houses Ltd. 1940-1955. Helsinki: Garret Publications.

